

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

DANES:

POGOVORI 61*:

Tilka Blaha: NEKATERI PROBLEMI NADALJNJEGA RAZVOJA DELAVSKIH IN LJUDSKIH UNIVERZ

Ivo Tavčar: DRUŽBENO-EKONOMSKE IN IDEOLOŠKE VZGOJE NE MOREMO LOČEVATI

Janez Vipotnik: VLOGA DELAVSKIH UNIVERZ PRI OBLIKOVANJU SOCIALISTIČNE ZAVESTI

Sobota, 10. junija 1961
Štev. 23, leto XIX

PREMALO IN PREVEČ PROSTIH DELOVNIH MEST

V Mariboru so se letos prvič raznesle govorice o odvečni delovni sili:

V Tovarni volnenih in vigogne izdelkov so odpustili približno 70 delavcev, a jih bodo v prihodnjem obdobju skoraj še enkrat toliko. Mariborska tekstilna tovarna ne sprejema več novih delavcev, ker imajo že sedaj štiri sto delavk preveč. Sana v Hočah je letos nameravala odpustiti 37 delavcev, a je kasneje preklicala odpoved...

Res, na Zavodu za zaposlovanje delavcev v Mariboru počasi, a zato vztrajno narašča število nezaposlenih delavcev

Toda:

Ali pa je problem odvečne delovne sile tudi v resnici tako zelo pereč, da bi bilo potrebno o njem razpravljati že zdaj? Ali smo res že dosegli takšno stopnjo proizvodnih sredstev, da terjajo proizvodni procesi vedno manj ljudi?

SODOBNI PROIZVODNI POSTOPKI IN NOVA DELITEV DOHODKA SPROŠČAJO DELOVNO SILO

Pa naj že bo odgovor na zastavljena vprašanja tak ali drugačen, nekaj je gotovo: temu obdobju smo se že močno približali. Se več, v nekaterih panogah gospodarstva, točneje povedano, v nekaterih vejah industrije ne moremo več uporabljati prihodnjega časa, kadar govorimo o tem pojavu. Najbolj značilen primer za to je za sedaj tekstilna industrija, morda se ji bo kmalu pridružila še milarska, del kovinskih predelovalne industrije, živilske industrije... S tem pojavom odvečne delovne sile se bomo bržčas srečavali že v bližnji prihodnosti povsod tam, kjer si mehanizacija in avtomatizacija nezadržno utirata pota v proizvodne procese in tako sproščata delovno silo tam, kjer naravna fluktuacija delovne sile zaostaja za uvajanjem sodobnih proizvodnih postopkov in kjer gospodarske organizacije zaradi takih ali drugačnih vzrokov ne širijo kapacitet proizvodnje ali ne usvajajo nove proizvodnje ob povečanju obstoječega števila zaposlenih.

Bržčas pa bodo na sedanji razvojni stopnji našega gospodarstva sproščali delovno silo v veliko večji meri kot mehanizacija in avtomatizacija predvsem novi instrumenti delitve dohodka. Načela delitve dohod-

ka med gospodarsko organizacijo in družbo slone predvsem na dobrem gospodarjenju in ne na številu zaposlenih oziroma na masi povprečnih osebnih dohodkov. Tako lahko že sedaj opazimo, da gospodarske organizacije ne povečujejo več števila zaposlenih, z izjemo tistih seveda, kjer to zahteva razširitev kapacitet obstoječe in usvajanje nove proizvodnje, temveč poskušajo ob enakem in kasneje ob manjšem številu zaposlenih ustvariti večji bruto dohodek in s tem tudi svoj čisti dohodek. To pa potrjuje tudi dejstvo, da se je v nekaterih primerih pojavila odvečna delovna sila šele v poslednjem obdobju, šele s prehodom na novi način delitve dohodka med gospodarskimi organizacijami in družbo.

ZA SEDAJ TA POJAV SAMO V MARIBORSKEM OKRAJU

Ne more biti naključje, da se je odvečna delovna sila najprej pojavila v mariborskem okraju kot gospodarsko najbolj razvitem okraju Slovenije. Ob koncu aprila letošnjega leta je stanje naslednje: 1342 nezaposlenih delavcev in delavk ter 122 mladincev in mladink, ki žele v uk.

Nekateri delavci čakajo na zaposlitev že več mesecev, drugi že leto dni in več. Resda je v mnogih primerih krivda za to na delavcih samih, bodisi zaradi tega, ker se na svojih dosedanjih delovnih mestih niso ravno mogli ponašati z dobrim delom, bodisi zaradi tega, ker pač hočejo imeti samo tako in tako službo in samo v tem in tem podjetju. Res pa je tudi, da je zdaj že veliko težje dobiti zaposlitev kot v minulih letih. To so potrdili tudi uslužbenci mariborskega Zavoda za zaposlovanje, ki pravijo, da se je v po-

slednjem obdobju v nekaterih panogah industrije občutno zmanjšala potreba po zaposlovanju novih delavcev.

Toda ali je to počasno, a zato vztrajno sproščanje delovne sile značilno za vse naše okraje, za vso republiko? Odgovor na to vprašanje pa se skriva v naslednjem podatku: medtem ko je bilo ob koncu aprila prijavljenih na mariborskem Zavodu za zaposlovanje 1342 nezaposlenih delavcev in delavk, pa je bilo v tem času po sicer nepopolnih podatkih v vsej republici še 2363 prijavljenih prostih delovnih mest.

NE SAMO EKONOMSKA RAČUNICA, TUDI ETIČNA NAČELA NAJ ODLOČAJO

Pa čeprav se je pojavil problem odvečne delovne sile pravzaprav šele v enem samem okraju, čeprav gre tudi v tem primeru bolj za posamezne sprostitev delovne sile kot za vsesplošen pojav, ga je vendarle treba že sedaj jemati z vso resnostjo. Se posebno zaradi tega, ker se bodo posamezni okraji že v bližnji prihodnosti in v znatno večji meri srečevali z njim.

A pri tem je treba poudariti, da pojavov odvečne delovne sile ni moč reševati zgolj na osnovi ekonomske računice in da mora vsaka rešitev temeljiti na socialističnih principih etike, vključenih v ekonomske principe gospodarskega razvoja. Ali z drugimi besedami povedano: kadar mehanizacija in avtomatizacija začneta sproščati delovno silo, potem rešitev ne more biti v avtomatičnem odpusča-

nju. Delavec, ki je pustil v podjetju deset, dvajset, trideset in več let dela, ki je s svojim delom ustvaril podjetju in družbi veliko vrednost, ima vso pravico, da v tem podjetju tudi ostane. Če pa gospodarska organizacija ne more širiti kapacitet obstoječe in usvajati nove proizvodnje ter tako ne more sama rešiti problema sproščene delovne sile, potem je moralno dolžna, da počaka do tedaj, ko bo rešila ta problem naravna fluktuacija.

PREDNOST PRI ZAPOSLOVANJU IMAJO KVALIFICIRANI IN STROKOVNO USPOSOBLJENI DELAVCI

A če smo se že odločili nekoliko globlje pobezati v te prve pojave sproščanja delovne sile, potem si je potrebno ogledati tudi kakšno delovno silo sprošča sedanja stopnja razvoja našega gospodarstva. Na mariborskem Zavodu za zaposlovanje delavcev pravijo, da je za moško delovno silo še vedno razmeroma lahko najti zaposlitev, zato pa jo je toliko težje za žensko. Te njihove besede tudi zelo zgovorno potrjuje podatek, da je bilo ob koncu letošnjega aprila prijavljenih pri mariborskem Zavodu za zaposlovanje le 194 moških in kar 1248 žensk. Se veliko bolj pa se razkriva ta problem v naslednjem podatku: na novo se je v aprilu prijavilo samo 256 žensk, medtem ko je bilo skupno število na novo prijavljenih moških 714. Torej dovolj zgovorno potrjuje, da dajejo gospodarske organizacije (Nadaljevanje na 5. str.)

SEJA PREDSEDSTVA CENTRALNEGA SVETA ZVEZE SINDIKATOV JUGOSLAVIJE

Zaostajanje pri izdelavi pravilnikov

Sorazmerno malo podjetij intenzivno pripravlja pravilnike o delitvi čistega dohodka, pravilnike o delitvi osebnih dohodkov in druge interne predpise, so ugotovili na seji predsedstva Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije, ki je bila 5. junija v Beogradu.

Do te ugotovitve so prišli med proučevanjem uveljavljanja novih gospodarskih ukrepov

jetjih se je to delo šele začelo, v drugih so napredovali delno, v tretjih pa se je delo že zelo razmahnilo. To dejstvo je treba upoštevati — so poudarili na seji — in se ravnati po konkretnem položaju.

Prve gospodarske organizacije naj sedanje pravilnike (v glavnem tarifne) izpopolnijo, in sicer tako, da bodo delitev povezale z obsegom proizvodnje in s produktivnostjo, pri čemer naj upoštevajo širše elemente individualne stimulacije.

Podjetja, ki uporabljajo širše elemente, pa morajo ustanovljati ekonomske enote, če jih nimajo. Vendar tem kolektivom ni treba čakati, da bi najprej izoblikovali ekonomske enote in šele potem sprejeli pravilnike. Nasprotno, izdelave pravilnikov se lahko lotijo takoj, in sicer za vse podjetje, vendar posebej o delitvi čistega dohodka ter posebej o delitvi osebnih dohodkov.

In končno, tisti kolektivi, ki že imajo ekonomske enote, naj gredo dalje: na ekonomske enote naj prenesejo pravice upravljanja, oblikujejo naj jih tudi kot upravljalske enote.

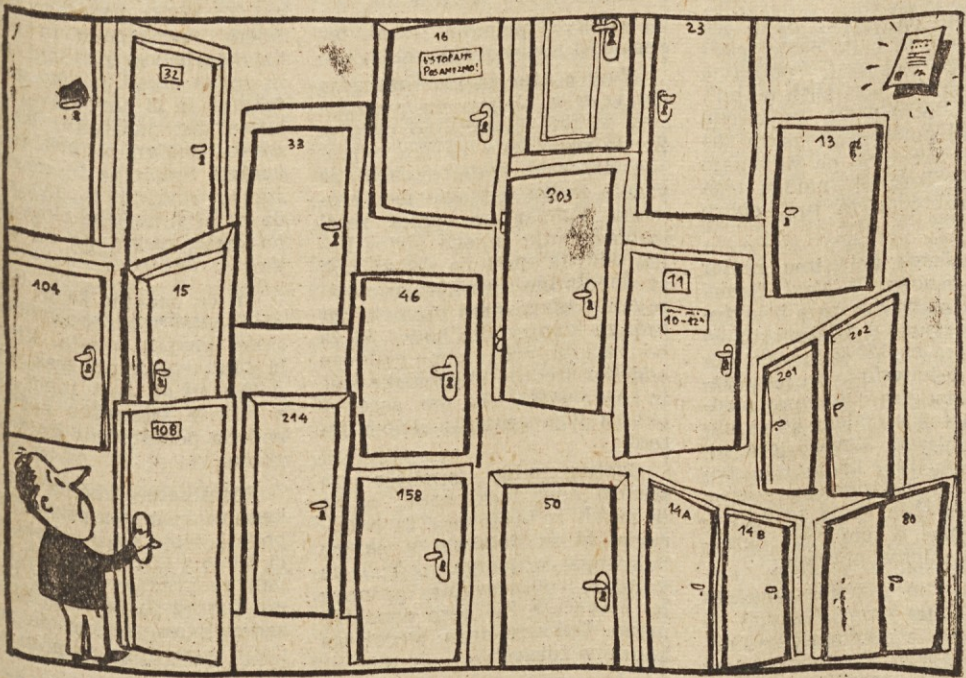
Na vprašanje, ali je nujno da vsi kolektivi sprejmejo po dva pravilnika (delitev čistega dohodka in delitev osebnih dohodkov), so na seji odgovorili, da to ni nujno povsod. Vse je odvisno od konkretnega položaja. Bistveno je — so poudarili na seji — da se izpopolnjuje sistem notranje delitve in organizacije, tako da bodo zagotovljeni pogoji za čim pravičnejšo delitev in za odločanje čim širše.

ga kroga proizvajalcev. Ker v tej zvezi ni mogoče sestaviti pravilnika, ki bi veljal kot vzorec za vse, je Centralni svet storil vse potrebno — delo bo opravljeno te dni — za izdelavo informacije ali vsebine vprašanj, ki jih morajo urediti ti pravilniki.

Na seji so razčlenili tudi vzroke, zaradi katerih ni bilo doslej več storjenega pri uveljavljanju novih gospodarskih ukrepov, ter ugotovili naslednje: politična dejavnost v delovnih kolektivih in tudi izven njih v zvezi z novimi ukrepi je precej razvita, konkretna izdelava pravilnikov pa očitno zaostaja. Čeprav delavci zahtevajo izdelavo novih pravilnikov, vodilni kader v gospodarskih organizacijah bodisi iz neznanja, bodisi iz drugih razlogov zavlačuje ureditev teh vprašanj.

Po mnenju članov predsedstva bi bilo treba zaradi tega v prihodnjem obdobju predvsem stopnjevati dejavnost vseh družbenih činiteljev v delovnih kolektivih in — to je še posebej nega pomena — vključevati delavce v začetni proces, ker v nasprotnem primeru mnoga vprašanja ne bodo temeljito urejena. Hkrati bo treba zagotoviti podjetjem izdatnejšo tehnično in drugo pomoč. V zvezi z merjenjem in spremljanjem produktivnosti pripravlja Centralni svet skupno z Zveznim izvršnim svetom in z Industrijsko zbornico potrebne indikatorje in druge elemente, katerih uporaba bo po mnenju članov predsedstva pospešila začetni proces.

Dj. V.

LABIRINT

KAKO PRIDEM DO ZAŽELENEGA DOKUMENTA?

Železar pred odločitvijo

Še nikdar nista bili besedici — rekonstrukcija, standard — tolikokrat na jeziku, kot sta te dni med Jeseničani, ki se namreč povsod, kamorkoli prideš, pogovarjajo o predvidenih načrtih ter elaboratih, ki bodo povsem predrugačili naše mesto plavžarjev in martinarjev. Pomenki tipljejo za odgovorom: komu prednost? Pomeni tovarniškim zidovom ali stanovanjem, komunalni izgradnji; kako vskladiti oboje, kako premišljeno zadostiti potrebi po rekonstrukciji in — standardu?

Za sedaj je med železariji še zelo majhno število delavcev, ki vedo kaj več o rekonstrukciji, o tistem »novem«, kar naj bi zgradili v prihodnjih petih letih. Kakopak, saj je komaj pred nekaj dnevi Revizijska komisija v Beogradu dokončno potrdila elaborate in načrte, ki predstavljajo delež jeseniških plavžev pri razvoju domače črne metalurgije.

Ti načrti vsebujejo:

- povečane zmogljivosti točilnice
- popolnejšo mehanizacijo v pripravi rude
- razširjeno proizvodnjo elektro-jekla
- ureditev novih valjaren
- ureditev energetskega sistema

Z vsem tem, naštetu vsaj informativno, se fizični obseg proizvodnje v železarni sicer ne bo bistveno povečal, dobera pa se bo izpremenila struktura storilnosti. Sodobnejši mehanizmi

v tovarni bodo dajali neprimeren kvaliteten jeklo, zlasti jekla, ki jih na domačem tržišču primanjkuje, a uvoz nam jih mačehovsko odmerja.

Načrti povedo, da se bo v bodoče pretakalo skozi nove martinovke in valjarne letno 62 milijard dinarjev, kar je še enkrat toliko, kolikor je bilo doslej ustvarjenega bruto produkta letno.

Obenem pa nas na smotrnost preureditve fužinarskega središča na Jesenicah in na Javorniku opozarja še skop račun, ki pove, da bo vsak, danes vložen dinar, dal že jutri 0,8 dinarja realizacije...

No, a to so že podrobnosti, o katerih se menijo predvsem strokovnjaki. Posamezniki v železarni si predstavljajo rekonstrukcijo dokaj na splošno in jo radi zaokrožujejo v milijarde, ki so, četudi po sodbi nevedneža, še bolj zgovorne. Ob tem »zaokrožanju« pa se seveda lušči dvoje ugotovitev:

Delavci — vseh 7000 — se še le zdaj, tik pred pričetkom pri-

pravljalnih del, seznanjajo z laboratorijem, šele zdaj sprejemajo na sestankih napovedane tehnične novosti ali dopolnitve v obratih, šele zdaj lahko povedo svoje mnenje kot upravljavci...

Delavci — vseh 7000 — šele zdaj ugotavljajo, da bodo morali sredstva, ki jih bodo prispevali od svojega čistega dohodka, trdno zarezati v že doseženo tempo stanovanjske in splošne komunalne izgradnje, da bodo pustila svoj pečat na standardu...

Res, med njimi so črnogledi, ki tarnajo o »zategnjenem pasu«, čeprav pa ni med vsemi nikogar, ki se ne bi iskreno zavedel nujnosti prenovitve strojnih naprav, petdesetletnikov, ki daleč zaostajajo za moderno proizvodnjo jekla in železa.

Tarnanje — naj bo takšno ali drugačno — pa ima svojega bota. Ne v železarni niti ne med številkami v elaboratu, še manj med člani kolektiva, pač pa v vsakdanosti Jesenic!

Poglejmo:

lani so na Jesenicah asfaltirali pločnike ob glavni cesti; letos podirajo cesto in pločnike!

lani so začeli z gradnjo trgovskega lokala ob tovarni, letos dograjujejo v tem lokalu prostore za tovarniški »IBM-sistem«; o prepotrebni trgovini pa se spet pogovarjajo!

pred nedavnim so postavili lep spomenik pred železniško postajo, letos ga bodo morali prestaviti. Kam?

No, vse to in še marsikaj vzbujajo pozornost! Pa tudi — nevoljo! Za tem se skriva nekakšna neurejenost, površnost. Za tem tiče težki milijoni, ki so jih ustvarili proizvajalci v občini, med drugim — železariji!

Programi Železarne natančno odmerjajo v prihodnjih letih, kljub stroškom zaradi rekonstrukcijskih del, milijonske zneske za komunalno urejevanje, za stanovanja svojim delavcem. Za stanovanja, kar je vsekakor najbolj, da tako rečemo, konkretno, namenja tovarna letno 300 milijonov dinarjev!

Neprimerno več pa za ostalo, kar je dokaj nekonkretno! Jesenice potrebujejo obratne družbene prehrane, sodobnejše trgovske lokale, dostojen kulturni dom in še marsikaj, kar sodi k lepo in udobno urejenemu mestu. Denarjev za vse to ne bo zmanjkalo, toda še tolikšna sredstva ne morejo premagati največjega zla, to je — nekonkretnosti, ki je v tem, da na Jesenicah pravzaprav nihče ne ve, kje bo kaj stal in kdaj bodo začeli s to ali z ono gradnjo. Domačini se torej srečujejo z nenačrtnostjo! Če se bodo še vnaprej, potem bodo imele Jesenice čez nekaj let res samo novo, novcato tovarno in nič drugega.

Zaobrnimo list:

elaborat za rekonstrukcijo je predvidel postavitev novih valjaren ob hribu Straža. V ta namen bi morali pol tega hriba zrušiti. Izkop bi veljal 400 milijonov!

Delavci, dediči fužinarskih tradicij, so rekli — Ne! Zakaj bi trošili sredstva po nepotrebnem. Postavimo valjarne na Bevkem polju, kjer ni nobenega hriba, ki bi ga morali »prestavljati« in je dovolj prostora.

Mimogrede so prihranili 400 milijonov! Prihranila jo je preudarnost, prihranila jo je načrt.

Toda, te dni smo komaj na začetku pogovorov v kolektivu, s člani posameznih ekonomskih enot. Kdo ve, koliko bo še takšnih popravkov čez čas, ko bo tako rekoč vseh 7000 železarjev povedalo svoje mnenje! Poudariti pa moramo, da je osnova za kakršnekoli razgovore, četudi prerokanja, edino lahko nekaj oprijemljivega, jasnega; elaborati, načrti!

Teh pa občina nima! Kolikor je predstava o bodoči rekonstrukciji vsakomur pred očmi, je predstava o bodočem razvoju komunalne ureditve — popolnoma zamegljena zavesa. Potemtakem pridemo do zaskrbljenosti nekaterih, da ne pravimo vseh, ko govorimo o »zategnjenem pasu« in o standardu, ki ga bo ob rekonstrukciji železarne odnesel vrag!

Zaskrbljenost pa ne bo kos prazno besedovanje o sredstvih, ki bodo in spet ne bodo, ampak jo lahko zmaga nedvoumna vednost, kdaj, kje in zakaj bomo porabili denarje, ki bodo v tem primeru morali biti na razpolago za komunalno ureditev, za stanovanja, skratka, za standard.

Imenitno bi bilo, da bi delavci zdaj, te dni, ko razpravljajo o bodoči tovarni o njeni rekonstrukciji, o svoji bodoči proizvodnji, ko se sklanjajo nad črno-belimi floriš svojih jutrišnjih obratov, smeli pripomniti še kakšno na račun urbanističnih načrtov ter občinskih planov izgradnje mesta in njegove bližnje okolice. S tem bi bila dana možnost prihraniti kakšen milijon s prečiščenimi gradnjami, zlasti pa bi bilo na dlani zadovoljstvo delavcev, ki bi lahko v razpravi o rekonstrukciji in o standardu natančneje odločali o življenju svoje komune čez dve, tri ali pa čez pet let.

DUŠAN KRALJ

DVAJSET MILIJONOV ZA POPRAVILA

Preden je hotel dograjen

Nihče se več ne zgraža, če dvigalo v novi hiši že prvi teden odpove, če komaj vgrajena okna ne vzdržijo naliva ali če stenske omare pred prvo obletnico zavajajo kakor star, obnošen čevlji. Nismo pa še navedeni, da je treba stavbo adaptirati, preden je dograjen. Upajmo, da novi celjski hotel ne bo našel posnemačev...

Celje se tako naglo razvija, da edini hotel že nekaj let ne more več sprejeti vseh tujcev, ki se zadržujejo v mestu. Oba občinska zbora sta zato pozdravila predlog, da se čimprej zgradi nov hotel in 1959. leta tudi odobri investicijska sredstva.

Proti jeseni so delavci že izkopali temelje za novo gostinjsko zgradbo. Ko je zrasla do drugega nadstropja, pa so se začeli v Buroju za stanovanja in komunalno izgradnjo prijemati za glavo. Projektant ni

popravljal načrtov po pripombah republiške revizijske komisije.

Direktor biroja je šel osebno k njemu, zakaj predsedniku revizijske komisije je dal častno besedo, da ne prično graditi hotela, dokler načrti ne bodo popravljeni. Brez te obljube ne bi dobili odločbe o reviziji.

Projektant pa o popravilu načrta ni hotel nič slišati. »Me ne vaši zasebni razgovori ne zanimajo«, se je demagoško izvil, »odločbo o reviziji ste dobili in s tem tudi dokument, da so načrti v redu.«

bo začela s poukom jeseni, ter opravljal raziskovalna dela.

Tudi center za izobraževanje delavcev v blagovnem prometu ima solidno materialno osnovo. Že do sedaj so v okviru vajenske trgovske šole skrbeli za vzgojo kadra v blagovnem prometu. Vendar bo center zajel izobraževanje mnogo širše. Poleg mlajših ljudi bo skrbel tudi za dopolnilno izobraževanje starejših v blagovnem prometu ter tudi za komercialni kader, ki ga bo vzgajal prek komercialnega oddelka srednje ekonomske šole iz Ajdovščine. Ta bo začel v okviru tega centra z delom jeseni.

Izobraževalno središče za srednji medicinski kader pa se je razvil iz bivše šole za bolničarje, ki je delovala v okviru bolnišnice v Sempetru. Tudi ta vzgojno izobraževalna ustanova bo posvečala vso skrb dopolnilnemu izobraževanju starejšega kadra v zdravstvu.

L. KANTE

V tovarni kovinske opreme PRIMAT v Mariboru (bivši IKI) je novi sistem dohodkov v okviru ekonomskih enot razgibal ves kolektiv. Delavci se zanimajo za stroške nove proizvodnje in tudi tisti, ki jim je bilo poslovanje podjetja doslej deseta briga, zahtevajo sedaj obrazložitve, če se na primer preveč zvišajo režijski in upravni stroški.

Pred dnevi pa je delavski svet prejel pravilnik o pristojnostih in delu organov upravljanja v ekonomskih enotah, takoj zatem pa so izvolili osem 7 do 21-članskih svetov v ekonomskih enotah. Razen teh svetov imajo v EE tudi zbor proizvajalcev. Sistem upravljanja sloni na načelu: upravljanje v ekonomskih enotah

nuđenju uslug, predvideli za mudne obresti za prekoračitve rokov in povračilo škode za izgubljeni dohodek. Tudi komercialni sektor, ki sodi v predračunsko ekonomsko enoto, je odgovoren za škodo, ki bi nastala z zastojem v proizvodnji zaradi zakasnitve dobave materiala. Morebitne spore med EE bo obravnavala posebna arbitražna komisija. Zoper njene odločitve pa bo možen ugovor na delavski svet.

S temi odločili so zavarovani interesi EE, po drugi strani pa silijo kolektive in organe upravljanja EE k eksperimentalni in kvalitetnejši delu. Zanimiva je tudi ugotovitev, da ekonomske enote v neposredni proizvodnji že skrbno gospodarijo z rezervnim skladiščem.

V »PRIMATU« SO IZVOLILI SVETE EKONOMSKIH ENOT

EKONOMSKE ENOTE naj imajo vse sklade

naj bo miniatura oblika organizacije organov delavskega upravljanja v podjetju.

- V pristojnost teh organov sodijo: sprejemanje in odobranje delavcev (razen vodilnih), disciplinsko kaznovanje, sprejemanje proizvodnega programa, nabava osnovnih sredstev in prodaja, razpolaganje s sredstvi amortizacijskega sklada ekonomske enote in sorazmernim delom poslovnega sklada. Delavski svet še ni dokončno odločil, kolik del sredstev poslovnega sklada naj pripada svetom EE, na čelo pa so sklenili, da bi ti sveti upravljali prav tako s tistimi skladi kot centralni organi delavskega upravljanja.

Tudi poslovni odnosi med EE so v pravilniku natančno obdelani in temeljijo na načelih, ki veljajo za odnose med gospodarskimi organizacijami. Tako so za neizpolnitev pogodbenih obveznosti med EE na primer o dobavi izdelkov, materiala, dokumentacije in

dom osebnih dohodkov, zlato rezervno za črne dneve, ekonomske enote, ki vključujejo upravo, tehnični gospodarsko-računski komercialni sektor, pa so ga v celoti potrošile in sicer iz bojazni, da se ne bi morda kdo »spomnil«, da bi ga uporabili v kakšne druge namene, čeprav imajo tudi svoje samoupravne organe. V proizvodnih ekonomskih enotah pa na primer razmišljajo o tem, da bi sredstva iz rezervnega sklada osebnih dohodkov, ko jih bo več, namenili za dopolnitev osnovnih sredstev.

»Nikdar poprej se ni dogodilo, da bi obratovdaja odklonil izdajo naročilnice na zahtevo tehnolog. Sedaj se je prvič primerilo, da vodja ekonomske enote ni hotel podpisati naročilnice za izdelavo neke nove priprave za delo, dokler ni tehnolog s kalkulacijo dokazal smotrnost te novotarije.« Je dejal direktor podjetja tov. Pogoraj.

Prvi rezultati decentralizacije upravljanja so torej tu. K. AUDIČ

OBČNI ZBOR RO SINDIKATA TRGOVSKIH, GOSTINSKIH IN TURISTIČNIH DELAVCEV SLOVENIJE

VELIKA PODJETJA TODA Z EKONOMSKIMI ENOTAMI

Dejavnost podružnic še marsikje ni takšna kot pa bi morala. Zrcaliti delo, vsake osnovne organizacije sindikata, so ugotovili na občnem zboru republiškega odbora sindikata trgovskih, gostinskih in turističnih delavcev Slovenije, ki je bil minulo sredo v Ljubljani. Vendar pa je temu marsikaj vzrok razdrobljenost podružnic, ki so povrh vsega še številčno majhne (več kot polovica jih ne šteje niti 50 članov). Prav tako pa je res, da so v podružnicah obravnavali lani, posebno pa v prvih letošnjih mesecih, veliko več kot prejšnja leta probleme gospodarjenja, delitve osebnih dohodkov, strokovnega izobraževanja in družbenega standarda, letos pa še posebno, ustanavljanje ekonomskih enot.

Občni zbor je bil torej v dneh, ko namesto splošnih razprav o novih gospodarskih ukrepih že lahko govorimo o njihovem uresničevanju. Delegati so spregovorili o težavah, ki jih pri tem tajejo, seveda pa tudi o prvih izkušnjah ekonomskih enot. Zaradi organizacijske strukture trgovskih, nič manj pa tudi gostinskih podjetij, je v le-teh tehnično nekoliko lažje ustanavljanje ekonomskih enot, toda le dotlej, če jih več ali manj enotimo z »obračunskimi enotami«. Tudi v trgovini in gostinstvu, v teh manj akumulativnih panogah, pa razpravljajo o ekonomskih enotah kot o nujni decentralizaciji upravljanja, ki naj bi slehernemu delavcu dala pravice in dolžnosti upravljalca, hkrati pa s tem zagotovila hitrejši gospodarski razvoj podjetij. Pokazalo se je, da tudi tu vse preveč obravnavajo organizacijske in tehnične oblike in pristojnosti organov samoupravljanja ekonomskih enot, čeprav v teh panogah na sploh ne dvomijo s prenašanjem nekaterih pravic na ekonomske enote (na primer odločanje o delitvi osebnih dohodkov,

določevanje notranjih meril dela, ustanavljanje rezervnega sklada za osebne dohodke, urejevanje delovnih razmerij in notranjih odnosov). Zato so na občnem zboru sklenili, da bodo sindikalne organizacije vztrajale, da v vseh enotah najprej izvolijo organe samoupravljanja. Če sam njihov obstoj bo najprej razčistil nejasnosti o tem kaj naj odločajo ekonomske enote.

Na omenjenem sestanku so znova spregovorili o prednostih, ki jih imajo velika, močna podjetja. Le-ta so lahko bolj rentabilna, sposobnejša modernizirati to panogo, ne nazadnje pa je lahko tudi njihovo poslovanje (skupna nabavna služba in podobno) cenejše. Čeprav so torej podprli to zamisel, so vendarle poudarili, da tudi to ne more biti razlog za odlašanje ustanovitve ekonomskih enot. Razni spori, nepravilnosti in težave, ki bodo ovirale delo podjetja, bodo tako razkrite pred vsem kolektivom, ki pa bo nedvomno zahteval odpravo vseh napak. Tako bodo torej tudi ekonomske enote razpravljale o prodaji, asortimanu in cenah, investicijah in drugih najvažnejših vprašanjih, predlagale takšno ali drugačno rešitev, čeprav bo o tem še vnaprej odločal le osrednji delavski svet. Predsednik republiškega odbora tovariš Plazar je namreč v svojem referatu poudaril, da spričlo nizke akumulativnosti trgovine in gostinstva ne kaže drobiti sredstev (skladov) znotraj podjetij, da bi lažje uresničili zahteve načrta razvoja teh panog. Prav zato niso sprejeli nobenih šablon za uveljavljanje samoupravnih organov. Odločilno vodilo mora biti večja materialna spodbuda slehernega zaposlenega za boljše gospodarjenje in za večjo prizadevnost pri delu.

D. D.

DELAVSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942

List izdaja Republiški svet ZSJ za Slovenijo

Glavni in odgovorni urednik

VINKO TRINKAUS

UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR: DORNIK PETER, GASPERSKI SONJA, MAVER MILAN, VOLJC JANEZ, TEHNIČNI UREDNIK JANEZ SUSTER

Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2, poštni predal 313-VI, telefon uredništva: 33-722 in 30-672 — Račun pri Komunalni banki v Ljubljani št. 600-19-1-53 — Posamezna številka stane 20 din — Naročnina: letna 250, polletna 125 in letna 1000 din — List tiska CZP »Ljudska pravica« — Poština plačana v gotovini

NOVA OBLIKA IZOBRAŽEVANJA NA GORIŠKEM

Izobraževalni centri po panogah

Izobraževalni centri v gospodarskih organizacijah na Goriškem se niso uveljavili. Od predvidenih 20 vzgojno izobraževalnih središč jih dela oziroma bolje životari le slaba četrtina. Potrebe po izobraževanju delavcev na delovnih mestih pa so velike. Spričlo nezainteresiranosti podjetij za izpopolnjevanje znanja svojega kadra iščejo sedaj na Goriškem druge vzgojno izobraževalne oblike. Začeli so z ustanavljanjem centrov za izobraževanje v okviru posameznih gospodarskih panog.

Doslej so ustanovili tri taka izobraževalna središča, in sicer za pohištveno industrijo, blagovni promet ter za vzgojo srednjega medicinskega kadra. Najbolje perspektive obeta središča za izobraževanje v pohištveni industriji. Računajo, da se bo razvil v republiko in morda celo zvezno izobraževalno ustanovo. Pohištvena industrija na območju, ki ga zajema novo-ustanovljeni izobraževalni center, zaposluje nad 3000 delavcev.

Vsako leto pa zaposli okoli 300 novih ljudi, ki bodo odšli pred zaposlitvijo opravili potrebne tečaje. Sami v nekaterih mejnih tovarnah pohištvene industrije bi skupaj potrebovali kakih 300 tehnikov, trenutno pa jih imajo okoli 20. Torej so naloge tega centra zahtevne in tudi dobro znane.

Za začetek dela ima center solidno osnovo. V Novi Gorici je komaj zgrajena nova šola pohištvene stroke z delavnici in internatom za 120 gojencev. Delavnice, v katerih bodo takoj začeli uvajati serijsko proizvodnjo pohištva v malem, so sodobno opremljene. Novogoriška tovarna pohištva, ki je bila po budnik za ustanovitev centra, jim bo izročila še za 10 milijonov strojev. S tem bodo delavnice popolnoma opremljene.

Center bo razvijal svojo dejavnost v tri smeri. Vzgojal bo specializirane industrijske delavce, srednji strokovni kader prek srednje tehnične šole, ki

In če dodamo še to, da stoji novi hotel v strogem industrijskem predelu mesta, kjer plin iz Cinkarne kvari zrak, in kjer nočno tišino kali ropot vlakov z bližnje železniške postaje, je podoba ponesrečene gradnje popolna.

Marsikatera občina si kaj takega ne bi mogla privoščiti. Kaj bodo k temu rekli celjski delavci, ki so z lastnim delom prispevali za gradnjo hotela, ni znano. Najbrž pa ne bodo žarili iz zadovoljstva, saj se da tudi v Celju pametneje porabiti občinski denar.

M. K.

OBRATNI DELAVSKI SVETI IZVRŠNI ORGANI EKONOMSKIH ENOT

V Železarni Štore so že lani v decembru osnovali dvajset enot in izvolili šestnajst obratnih delavskih svetov. Obratni delavski sveti združujejo tudi po več enot, ker so nekatere tako majhne, da se jim ni zdelo potrebno izvoliti poseben samoupravni organ. V proizvodnji imajo sedem ekonomskih enot, vzdrževalna služba je razdeljena na dvanajst obračunskih enot, predračunsko enoto pa sestavlja direkcija skupno s temi službami. Sprva so imeli ti samoupravni organi enot le posvetovalno vlogo. Toda kaj kmalu so opredelili njihove pristojnosti, pravice in dolžnosti. Toda s tem proces rasti samoupravnega mehanizma še ni zaključen.

Prav tako kot je bila sindikalna podružnica pobudnik za snovanje obratnih delavskih svetov, je bila pozneje tudi pobudnik za izdelavo poslovnika novih samoupravnih organov. Od decembra do februarja, bolje rečeno, kar letos do maja, je trajala razprava o načelih poslovnika. Sedaj ga je delavski svet sprejel, toda hkrati ob tem že ugotavljajo v podjetju, da ga bo treba kaj kmalu dopolniti.

Sedanje pristojnosti obratnih delavskih svetov so med drugim tele: sprejemajo predlog družbenega plana enote in dajejo morebitne predloge in priporočila na družbeni plan podjetja delavskemu svetu podjetja. Sprejemajo predlog mesečnega operativnega plana. Obravnavajo ekonomski uspeh enote in določajo potrebne ukrepe, da bi bil v bodoče uspeh boljši. Odločajo o načinu oziroma načelih delitve ustvarjenih sredstev (osebnega dohodka). V okviru pooblastil obravnavajo in dajejo delavskemu svetu predloge za nakup, izdelavo, graditev in prodajo osnovnih sredstev. Razpravljajo o dobavnih rokih, reklamacijah in izmedkih v proizvodnji. Sprejemajo nove norme ali spremembe obstoječih. Določajo kadrovske politike in v okviru enote in podobno.

Ze iz teh naštetih pristojnosti, pravic in dolžnosti, je moč razbrati, da lahko samoupravni organi enot v marsičem vplivajo na nadaljnjo rast proizvodnje, rast dohodka in osebnih dohodkov, skratka na smotrnejše gospodarjenje.

Kolektivi enot sicer ne gradijo dosedanje delovanje samoupravnih organov. Ob tem, ko bo na ekonomske enote v bodoče preneseno še več pravic, pa žele okrepiti svoj vpliv na gospodarjenje. To je bilo moč razbrati tudi na zadnjem posvetovanju predsednikov in tajnikov sindikalnih odborov v podjetju (teh je sedaj dvajset). Rečeno je namreč bilo, da mora pristojna komisija izvršnega odbora sindikata čimprej izdelati načela za pravilnik, po katerem bodo sklicovali delovne konference pred

zasedanji samoupravnih organov v enotah. Ob tej zahtevi bo treba spremeniti tudi sedanji sedmi člen poslovnika obratnih delavskih svetov, kjer je rečeno, »da lahko zasedanjem prisostvujejo tudi drugi člani kolektiva, oziroma povabljeni.«

Sindikalni odborniki, ki že izdelujejo osnutek tega pravilnika, namreč sodijo, da bi morala biti delovna konferenca pred vsakim zasedanjem samoupravnih organov v enotah, kjer bi bili ti dolžni pojasniti kolektiv, v kakšnem gospodarskem položaju je enota, hkrati ob tem pa upoštevati predloge in naročila ter zahteve članov enote, za naslednje zasedanje.

Sestava takšnega poslovnika ni goli formalizem. Z njim ho-

čejo namreč v Železarni Štore prisoditi kolektivom najpomembnejše pristojnosti pri gospodarjenju in odločanju. Obratni delavski sveti naj bi postali po mnenju nekaterih sindikalnih odbornikov v resnici le izvršni organi kolektivov ekonomskih, obračunskih in predračunskih enot. Čeprav so torej v Železarni Štore prenesli vrsto pristojnosti na nove samoupravne organe, za njih s tem proces decentralizacije še ni zaključen, samoupravljanje še izpolnjujejo.

Kakorkoli bi bilo prav, da bi imeli železarji v Štorah več posamežev glede sestavljanja podobnih poslovnikov, pa se zdi, da ne bi bilo umestno, če bi se zgleđovali pri njih glede nečesa drugega. Gre namreč za izredno pomembno nalogo vseh naših delovnih kolektivov v sedanjem obdobju, za sestavljanja pravilnikov o delitvi čistega dohodka. To pa je seveda povsem nekaj drugega kot dosedanja izdelava pravilnikov o delitvi osebnega dohodka. Zakonodajalec je to jasno poudaril v posameznih členih zakona o sredstvih gospodarskih organizacij. Rečeno je namreč, da se »s pravilnikom o delitvi čistega dohodka določijo poleg osnovnih meril za delitev čistega dohodka na osebne dohodke delavcev in na sklade tudi načela za delitev sredstev, namenjenih za osebne do-

hodke delavcev... V pravilniku o delitvi čistega dohodka se določijo pravice obratov ter ekonomskih in drugih enot gospodarske organizacije glede delitve dohodka... Iz tega je moč razbrati, da velja najprej sestaviti pravilnik o delitvi čistega dohodka in v njem opredeliti, kolikšen del čistega dohodka velja potrošiti za posamezne vrste potrošnje, to je investicijsko, osebno itd. Šele potlej naj bi konkretno izdelovali osnove in merila za delitev osebnega dohodka.

V Železarni Štore so se teh opravil lotili drugače. Pravkar je v pripravi in kmalu bo v razpravi osnutek pravilnika o delitvi osebnih dohodkov. Kakšna načela bodo uveljavili glede delitve čistega dohodka, pa menda še ni povsem jasno. Zdi se, da lahko takšna pot pripelje do tega, da se v sedanjih razmerah spet pojavi nekakšen »plačilni sklad« in da niso osebni dohodki v zadostni meri v odvisnosti od dinamike gospodarjenja, rentabilnosti in ekonomičnosti. Ne trdim, da se bo kaj takšnega dogodilo v štorski železarni. Mogoče položaj njihovega podjetja narekuje, da se lotevajo drugovrstnih opravil prej. Toda zdi se, da bi s poprejšnjim sestavo pravilnika o delitvi čistega dohodka zagotovili samoupravnim organom v enotah še večjo materialno osnovo in jih s tem spodbudili še k skrbnejšemu gospodarjenju.

P. D.

TUDI V »ALMIRI« SO SE ODLOČILI ZA EKONOMSKE ENOTE

NE ZA OBLIKO – ZA VSEBINO GRE

Že aprila so v radovljiškem podjetju »Almira« — na seji delavskega sveta, na občnem zboru sindikalne podružnice in na sestankih delavcev — razpravljali o pomanjkljivostih svojega dotedanjega upravljanja podjetja ter se zavzemali, da bi čimprej (in čimbolj pripravljeno) uvedli ekonomske enote kot obliko, ki bi omogočila, da bi približali delavsko samoupravljanje proizvajalcem, se pravi, da bi proizvajalci kar najbolj neposredno odločali o vseh svojih zadevah. Takrat je bilo še marsikaj nejasnega, odprtega in dvomljivega. Zdaj pa, po vseh številnih razpravah in temeljitih razmišljanjih, imajo pred seboj jasen in podrobno izdelan načrt »decentralizacije« samoupravljanja, ki je v bistvu program nove vsebine delavskega upravljanja, o katerem te dni razpravljajo, ga popravljajo in izpopolnjujejo. Iz tega programa (če ga lahko tako imenujem) bi rad povedal nekaj misli.

Najprej — kako je bilo doslej: Podjetje »Almira« (Alpska modna industrija — Radovljica) je upravljal en sam delavski svet. Imeli so štiri obrate: enega v Lescah in še enega (bivši Babler), enega v Radovljici in enega v Novi Gorici. V teh obratih so imeli 16 ekonomskih enot. Tako so jih

imenovali, v bistvu pa je šlo za obračunske enote. Mislim, da o posledicah takšne strukture upravljanja (v novih pogojih) ni treba posebej govoriti. Vendar moram povedati, da jim dejavnost sedanjih ekonomskih (obračunskih) enot omogoča — vsaj na administrativno-tehniškem področju — hitrejšo uveljavljanje novega načina upravljanja.

In kako bo poslej? Imeli bodo centralni delavski svet, v vseh dosedanjih obratih pa delavske svete, kot jih drugje imenujejo. Dosedanje ekonomske enote bodo delovale tako kot doslej, bodo torej obračunske enote in hkrati se bodo v njih vsi delavski zbori proizvajalcev, sestali članovi te enote ter razpravljali o vseh zanje pomembnih in skupnih zadevah.

Nekateri so sicer sodili, da bi bilo koristnejše, če bi decentralizirali samoupravljanje po vejah proizvodnje, toda obrati so med seboj tako zelo oddaljeni (in v vseh je nekaj enakih proizvodnih panog), da kaj takega ni moč in tudi ni gospodarno uresničiti. Zato so sklenili, da bilo najbolje, če bi bil sleherni obrat samostojna ekonomska enota s svojim delavskim svetom, posamezne proizvodne panoge v njem pa naj bi bile obračunske enote. To pa ne velja za obrat III. (bivši Babler), ki ga nameravajo že letos ukiniti, vsaj tako predvidevajo v perspektivnem načrtu.

Poglejmo, kaj pišejo v osnutku programa bodoče dejavnosti samoupravnih organov v njihovem podjetju, o katerem prav sedaj razpravljajo:

»Jasno je, da delavski svet ne bo mogel delati in tudi ne bo imel svojega razloga za obstoj, če ne bo imel materialne baze. Pod materialno bazo je

treba razumeti določena osnovna in obratna sredstva, s katerimi bo gospodaril, in tudi pristojnost iz tega področja... Pripravi bi torej predračunska sredstva, s katerimi bo samostojno razpolagal. Ekonomski delavski sveti bodo sami in s pomočjo svojih komisij odločali o sprejemanju in odpuščanju delavcev, o disciplinski odgovornosti, dopustih, nedeljskem delu, nadurnem delu, izrednih dopustih itd. S pravilnikom o delitvi čistega dohodka, ki ga bo predpisal centralni delavski svet, bo imel ekonomski delavski svet precejšnja pooblastila o uporabi sredstev, se pravi o delitvi čistega dohodka v ekonomske enote. Samostojno bodo odločali o normah, akordih in o predračunu nadur, čigar prihranek bodo lahko prenesli na osebne dohodke. Prav tako bodo odločali o predračunu za potne stroške, za prihod na delo in z dela. Tudi prihranki iz teh virov bodo lahko povečevali sklad osebnih dohodkov. Centralni delavski svet bo med drugim predpisal pristojnosti ekonomskih enot pri izkoriščanju sredstev za vzdrževanje in za amortizacijo, pri tem pa bo moral upoštevati določila perspektivnega načrta razvoja celotnega podjetja (rekonstrukcije itd), kajti tehnična raven posameznih ekonomskih enot nikakor ni enaka. Delavski sveti v ekonomskih enotah bodo samostojno odločali o vseh sredstvih za vzdrževanje, torej o tem, za kakšno popravila jih bodo namenili. Prihrankov iz tega vira pa ne bo moč porabiti za povečanje sklada osebnih dohodkov. Ekonomske enote bodo tudi že lahko sestavljale predračune za higiensko tehnično varstvo, za vzgojo kadrov in za splošno izobrazbo, o čemer pa bo centralni delavski svet še posebej razpravljaj.

Teh nekaj misli tovarišev iz »Almire« o izboljšanju delavskega upravljanja njihovega podjetja nam dokazuje, da se niso odločili le za nove oblike, temveč hočejo uveljaviti novo vsebino upravljanja.

Zavedajo se tudi težav. Take pijejo: »Ne smemo misliti, da ta naloga ne bo zahtevala velikih naporov, predvsem pa tesnega sodelovanja vseh članov kolektiva in tudi posameznih služb, ki bodo dolžne administrativno uresničevati cilje decentralizacije in osamosvojitve ekonomskih enot, ki jih tisočere vezi povezujejo v enoten organizem — našo podjetje.«

Delavske svete v ekonomskih enotah bodo izvolili že v drugi polovici junija.

J. V.

SKUPŠČINSKI POROČEVALEC

Minuli in ta teden so posamezni odbori Zvezne ljudske skupščine razpravljali o predpisih, ki jih je predložil skupščini Zvezni izvršni svet. Gre za zakonski predlog o položaju luk in pristanišč in nov zakonski predlog o uresničevanju kazenskih sankcij, razen tega pa za predpise, s katerimi naj bi zagotovili skladen razvoj gospodarstva.

Čeprav so bili na dnevnem redu zasedanj posameznih skupščinskih odborov predlogi novih zakonov, je bila vendarle pozornost ljudskih poslancev osredotočena na ukrepe, ki jih je predlagal Zvezni izvršni svet zato, da bi z njimi zagotovili skladen razvoj gospodarstva. V obrazložitvi teh ukrepov je bilo rečeno, da ni cilj le-teh sprememba gospodarskega sistema, marveč da z njimi ustvarimo pogoje za njegovo ugodnejše delovanje. Drugače rečeno, namen predloženih ukrepov ni omejiti potrošnje, temveč jo vskladiti z razpoložljivimi sredstvi. Ti ukrepi torej niso bili predloženi zavolj tega, ker bi bil dosedanj sistem slab, temveč zato, ker so potrebni zaradi nekaterih določenih notranjih odnosov in nesorazmerij. Ta niso bila rešena niti jih ni bilo moč urediti ob sprejemanju petletnega plana in poznejšem sprejemanju novih gospodarskih predpisov. Z drugimi besedami rečeno, pomenijo ti ukrepi kritiko stare podedovane prakse, ki se še uveljavlja v novih pogojih.

In prav o tej stari podedovani praksi, ki se še uveljavlja v novih pogojih, je bilo največ razprav. Gre namreč za preobsežno trošenje investicijskih sredstev in premajhno pozornost do naložb v obratna sredstva. O tem neskladnem trošenju smo sicer na tem mestu že spregovorili, toda ni odveč opozoriti še na nekatere podatke. Po začasnih podatkih je znašala v aprilu skupna poraba za investicije okoli 80 milijard dinarjev. Pri tem so se investicije iz zveznih sredstev povečale za 17 %, investicije iz decentraliziranih skladov pa za 22 %. Od januarja do aprila so se torej skupne investicije povečale v primerjavi s istim lanskim razdobjem za 54 milijard dinarjev, oziroma za 29 %. Pri tem znaša porast investicij iz zveznih sredstev 4,5 milijarde dinarjev ali 8 %, iz decentraliziranih skladov pa 59,5 milijarde dinarjev ali 40 %. Z letošnjim družbenim planom je bilo predvideno, da bi se zvezne investicije povečale za 35 milijard dinarjev ali za 12 %, decentralizirani skladi pa naj bi potrošili za investicije 20 milijard dinarjev ali 3 %. Tako naj bi znašal celotni obseg investicij za okoli 55 milijard dinarjev, oziroma naj bi bil za 6 do 7 % višji. Po posameznih mesecih so se investicije v januarju povečale za 28 %, v februarju za 51 %, v marcu za 28 %, v aprilu pa, kot je bilo že omenjeno, za 21 %. Hkrati ob tem pa so bile naložbe v obratna sredstva izredno majhne.

V skupščinskih odborih je bilo rečeno, da je treba potrošnjo vskladiti z razpoložljivimi sredstvi. Prav zato so potrebni tudi določeni ukrepi, da ne bi posamezni organi trošili preveč sredstev za investicije in skorajda nič denarja vlagali v obratna sredstva. Rečeno je bilo, naj bi zvezni organi proučili možnosti, kako še bolj spodbuditi gospodarske organizacije, da bi nalagale več sredstev za tekoče poslovanje. V zakonodajnem odboru je bilo rečeno, naj predvsem komune in podjetja zagotove denar za obratna sredstva. Iz centralnih virov bo namreč moč pričakovati kredite za to samo tam, kjer to nujno terjaja za zagotovitev sestave in obsega proizvodnje. Ob tem pa bo treba okrepiti tudi družbeno odgovornost za trošenje sredstev.

V skladu s predlogi, ki so bili v razpravi v skupščinskih odborih, bo treba dopolniti XX. poglavje zveznega družbenega plana. Ljudske republike in ljudski odbori naj bi izločili 10 % vseh ostvarjenih proračunskih dohodkov v posebno proračunsko rezervo, ki je letos ne bi mogli potrošiti. Po zaključnem računu za letošnje leto, naj bi ta sredstva prešla v rezervni sklad politično teritorialne enote. Ljudske republike pa bi lahko izjemno dovoljevale posameznim politično teritorialnim enotam večje trošenje izločenih sredstev njihove posebne proračunske rezerve, vendar tako, da skupni znesek porabljenih sredstev ne bi presegal 20 % skupnega zneska teh rezerv na področju republike.

Po novem predlogu za spremembo zveznega družbenega plana pa naj bi bili družbeni investicijski skladi dolžni vlagati v obratna sredstva najmanj 35 % sredstev, namenjenih za investicije, kar naj velja tudi za republiške investicijske sklade. Le za te bi veljala določba, da se ne upoštevajo sredstva, dana za udeležbo in garancijske zneske.

Novi odlok Zveznega izvršnega sveta določa, da bi lahko gospodarske organizacije uporabile kot obratna sredstva 30 % čistega dohodka, ki ostane po uporabi sredstev za osebne dohodke.

V razpravi o zakonskem predlogu o lukah in pristaniščih je bilo rečeno, da je res zadnji čas za to, da na področju pomorskega, rečnega in jezerskega prometa začne čimprej delovati novi mehanizem. Gre za to, da bodo luke in pristanišča kot gospodarske organizacije jasneje pokazale gospodarsko koristnost. Prehod luk in pristanišč na gospodarsko poslovanje pa bo seveda hkrati ob tem spremljala skupnost. To pomeni, da bodo federacija in republike skrbale za redno poslovanje luk in pristanišč in pomagale, kadar bo potrebno, ter intervenirale, če bi prišlo do nerealnega zviševanja krajevnih tarif. Prehod luk in pristanišč s proračunskega na ekonomsko poslovanje, je bilo rečeno v skupščinskih odborih, je v skladu s težnjami gospodarskega sistema.

Po novem zakonskem predlogu o uresničevanju kazenskih sankcij sta nadaljnja humanizacija v uporabi kazenskih sankcij in prevzgoja obsojenih oseb osnovni cilj kazenske politike pri nas. V odboru za organizacijsko oblast uprave Zveznega zbora je bilo rečeno, da je kazen v našem družbenem in upravnem sistemu vzgojni ukrep. Temu načelu so podrejeni vsi postopki v predvidenih zakonih: human postopek z obsojeno osebo, spoštovanje dostojanstva njene osebnosti in prevzgoja obsojenca za družbeno koristno delo. Člani odbora so zelo ugodno ocenili ustanavljanje odprtih in polodprtih kazenskih pobojsvalnih ustanov, ki praktično že obstajajo, kakor tudi te za mlajše polnoletne obsojence. Prav tako so ugodno ocenili nove preventivne ukrepe, to je obvezno zdravljenje alkoholikov in narkomanov ter odvzem vozniških dovoljenj. Obsojenci imajo pravico do osmerunega delavstva, pravico do plačila za nadurno delo. Predvidene so tudi določbe o štirinajstdnevem letnem oddihu in vrsta ugodnosti, ki so odvisne od obnašanja obsojencev in stopnje njihove prevzgoje. Dobro je bila ocenjena tudi določba zakona, ki predvideva po prestani kazni ponovno vključitev kaznovanih v družbo.

Industrijska proizvodnja se je povečala v letošnjem aprilu v primerjavi s istim mesecem lani za okoli 7 %. Tako je porasla industrijska proizvodnja v letošnjih prvih štirih mesecih skupaj v primerjavi s istim časom lani za 9 %. Ob tem, ko je povpraševanje na trgu precejšnje, je takšno gibanje proizvodnje nezadovoljivo. Kljub temu, da je proizvodnja v letošnjih prvih mesecih naraščala, zahteva položaj na notranjem trgu, da bi morala rasti hitreje. Družbeni plan za letošnje leto je predvideval, da bo industrijska proizvodnja povprečno naraščala za 12 %. Zaradi tega si bo treba v naslednjih mesecih prizadevati ne samo, da bomo dosegli planirano stopnjo porasta, temveč da bomo presegli postavljene programe.

Potrošnik naj plača!

Ne bi želel delati ne vem kakšnega uvoda o cenah oziroma njihovih sistemih. Žal moram napisati, da so pri nas veridna trgovina, monopolizem, špekulacija in podobno še vedno marsikje osrednji problem. O škodljivosti tega pojava prav te dni razpravljajo tudi v obalnih občinah Slovenskega Primorja. Analizirali so ga tudi na nedavni konferenci ZK v Izoli, kjer so zaradi dinamičnega razvoja industrije še posebno prizadeti.

Tako na primer ugotavljajo, da potrošniki obalnih občin upravičeno negodujejo, ker je južno sadje, ki ga izkrcavajo v koprskem pristanišču, znatno dražje samo zaradi nepotrebnega prevažanja oziroma preustavljanja. Južno sadje namreč transportirajo v Ljubljano, oziroma enostavno pribijajo visoke stroške prevoza, četudi pride sadje po najkraj-

ši poti v trgovine obalnih mest. Podobno je tudi z električnim materialom, gradbenim materialom in predvsem betonskim železom, ki obrede vrsto posrednikov, preden pride do potrošnika, investitorja gradnje itd. Zato ni naključje, da so gradbeni stroški prav v teh krajih najvišji. Še bolj nemogoč in nerazumljiv pa je pojav posredovanja železnih vijakov in podobnega materiala, ki ga izdelujejo na velikem v izolski tovarni Mehano-tehnika. Ves ta material namreč kupijo trgovci v Ljubljani, ker ima, kot ugotavljajo, nad temi izdelki monopol ljubljanske Metalka.

Ze teh nekaj primerov, ki imajo očitne tendence verižne trgovine in monopolizma, zgovorno kaže na velikanske rezerve, ki bi jih lahko odkrila trgovina z bolj doslednim vzemanjem za reorganizacijo celotne trgovske mreže. —ky

NACIONALIZACIJA IN NOVA VILA

Črno na belem piše, da je nekdanja zasebna elektroinstalaterska in mehanična delavnica v Slovenskih Konjicah nacionalizirana in da sedaj obratuje kot državno obrtno podjetje.

Tudi to je zapisano črno na belem, da je nekdanji lastnik postal upravnik nekdanje svoje delavnice. Imel je namreč srečo, da občinski možje niso našli primernejšega človeka. Brez glave pa podjetje ne more biti, kaj jim je preostalo drugega kakor posaditi staro glavo na staro mesto?

Nikjer pa ni zapisano, naj ohrani stare navade. Kako je z njimi, pa veste, posebno če ostanete v istem okolju. Delavski svet bi mu lahko malo pristrigel peruti, pa kaj, ko si je nekatere člane tako ovil okrog prsta, da prikrajajo vsemu, kar predlaga. Predsednik je bivši njegov vajenec, ki ga je mimo drugega naučil tudi poslušnosti. Razen tega se vse niti podjetja stekajo v njegove roke. Sam je tehnični, komercialni, nabavni, skratka poosebljena uprava, ki pred delavskim svetom kakor iz rokava toliko časa stresa številke, dokler ne doseže svojega.

Delavci se puntajo in sprašujejo člane delavskega sveta, zakaj jim nižajo dnevnice, zakaj so norme kakor iz elastike, zakaj... Vprašani pa zmigujejo z rameni: »Kaj pa moremo, ko je vse v upravnikovih rokah.«

Pa se je ta poosebljena uprava spomnila, da lahko na račun kimajočega zbora napravi dobro kupčijo. Nekaj delavcev nima primerne stanovanj, zakaj ne bi podjetju prodal svoje stare hiše in si na ta račun zgradil novo?

Črno na belem piše, da mu je načrt uspel. Staro hišo, v kateri so spodaj poslovni prostori podjetja, zgoraj pa tri zasedena družinska stanovanja, je prodal podjetju za tri milijone dinarjev. V pogodbi piše, da se bo sam še letos izselil. (Kaj bo z najemniki, ni omenjeno. Naj se delavski svet sam znajde, kakor ve in zna...)

Za kupčijo je vedelo samo nekaj ljudi, vendar dovolj, da je kupoprodajna pogodba dobila potrebne žige in podpise. Drugi so slišali o »ukrepu za rešitev stanovanjskega vprašanja v njihovem kolektivu« na občnem zboru sindikalne podružnice.

Delavci so poskočili, kakor bi jim kdo stopil na kurje oko. Zahtevali so, da se pogodba razveljavi, in obsuli upravnika in delavski svet z očitki, ki jim niso v čast.

»Če mu delavski svet naseda, mu mi ne bomo več.« Iz naših žuljev si ne bo zgradil hiše. Tri milijone za staro bajto, milijon za popravila, za ta denar dobimo vsaj dvoje novih družinskih stanovanj...«

Zaključek štorije ni znan, verjetno ga bo napisal kolektiv tako, kakor bi ga bil že zdavnaj, če bi se bil zares zavzel.

Račun brez krčmarja

V središču mesta so železničarji izvrtali imeniten, z betonom opažen predor, ki vodi pod tiri z ene na drugo stran proge. S tem so razvozlati svoj vozleži!

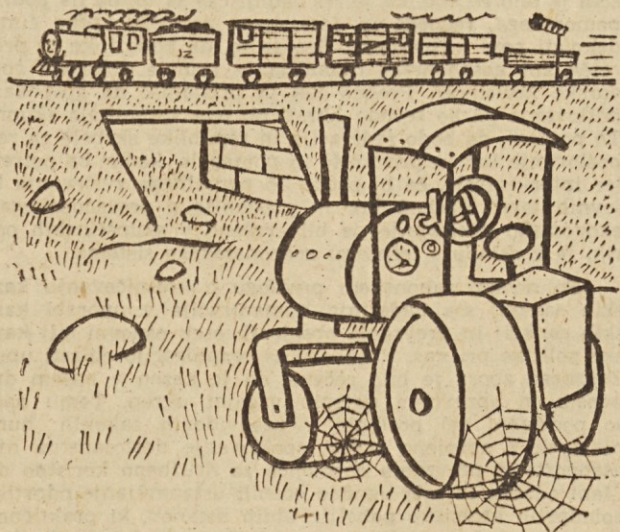
Doslej je vzdrževal promet stariav nadvoz, ki pa je trn v peti elektrifikaciji železnice. Zdaj ga bodo podrli, saj je dokaj nedvoumno, da ga bo lahko odlično zamenjal predor.

Dejali bi: položaj je ugoden. Za vsakogar. Predvsem za bodoči utrip ceste, ki se je do danes vzpenjala nad progo, zdaj pa se bo vila pod njo. Dejali bi lahko, če...

Če ne bi obtičali pred nečloveškim dejstvom: predor je malone dograjen, nadvoz bodo zdaj porušili, nove ceste, ki naj bi peljala skozi predor in povezovala dvoje mestnih polovic, pa ni nikjer! Pač, v načrtu, ampak za njeno izgradnjo ni denarja!

Razsodili bi: tisti, ki podira nadvoz in je zgradil predor, tisti naj povleče še cesto...

Razumljivo! Vendar pa »tisti«, v našem primeru železnica, tega noče. Ona ima svoje: nemoteno urejene

pogoje za elektrifikacijo, drugo ji malo mar. Ko je bila še »zvezna«, je sicer obljubila vse do konfinov, danes pa, ko je postala tako imenovana upravna enota, ji je nedanoma zmanjkalo sredstev.

Naj torej plača — občina! Občina pa, ki se je doslej zanašala na železnico, tudi nima denarja in zdaj občinskemu možem presneto trda prede na račun ceste, ki naj jo zgrade, sicer...

In ko bi bila samo cesta! Njena trasa vodi namreč naravnost čez lepo stanovanjsko hišo, ki jo je treba podreti, njenim stanovalcem pa dati novg stanovanja; ko ne bi bila tudi kanalizacija in vodovod, pa razsvetljava...

Vsekakor je to hud račun brez krčmarja, za katerega pa se še nič ne ve, kdo ga bo poravnal!

H KRONIKI TEGA TEDNA SO PRISPEVALI:

1. Elektroinstalacije, Slovenske Konjice, — MARIOLA KOBAL
2. Jesenice — D. KRALJ

Po meteorologih nam je obljubljeno suho vreme. Toda kot že velikokrat, se jim vreme kot zanalasč posmehuje in jih noče ubogati.

NESEBIČNA SAMOPOMOČ

Pravijo, da je bil tisti jež, ki je prelisičil zviretko in jo izrinil iz njenega brloga, prvi podnajemnik in začetnik tega dandanes tolikanj malo čislane stanu. Od tedaj so se razmere na svetu bistveno spremenile, podnajemništvo pa je ostalo, se razširilo in razbohotilo ter hkrati dobilo nove oblike in novo vsebino.

O teh novostih pripoveduje naša zgodba. V njej nastopajo tri punce, podnajemnice, pa mož in žena (krojač in šivilja) z enosobnim stanovanjem.

Začne se pred poldrugim letom, ko je žena preštevala denar in ugotovila: »Lahko bi zaslužila še več! Preseliva se v sobo, kuhinjo pa oddajva.« Tako sta storila. Dobila sta prvo in drugo in še tretjo podnajemnico, tri mlada dekleta iz manjših ljubljanskih podjetij. Sprejemala sta jih z najsilajšim nasmeškom: »Veča, kako je, časi so težki, pomagati si moramo, človek ne sme videti le sebe, saj smo ljudje.« In sta sleherni zaračunala po 2500 dinarjev na mesec, vsem enako, tudi tistima dvema, ki sta nekako zrinili v kuhinjo svoja divana.

Spčetka so bili vsi zadovoljni: mož in žena, ker sta dobivala za kuhinjo 7500 dinarjev na mesec, plačevala pa za stanovanje le 2500, in tudi dekleta, ki so prej spale pri prijateljih ali v kolodvorski čakalnici.

Toda gospodinja je kmalu pokazala roge. Rekla je, da brez kuhinje ne more, da pa punce nikakor ne namerava postaviti na cesto, kje pa, saj zato jih je vzela, da bi jim pomagala, vendar brez kuhinje ne more in pohlevnih ovčev gre veliko pod eno streho — in je prinesla v tisto podnajemniško kuhinjo svoje piske in drugo ropotijo: ter začela v njej kuhati, prtili, likati in pomivati posodo. Zdaj jo uporablja toliko časa in tako kot prej, le s to razliko, da mora pri svojem gospodinskem poslovanju telovaditi med divani, mizami in omarami; podnajemnice, ki ji plačujejo trikratno stanarino vsega stanovanja, pa ponižno čakajo do poznih večerov, da se lahko prikažejo v »svojo« kuhinjsko sobo.

Rekli boste: nič novega nisi povedal. Takih zgodb je veliko. Drži, obilo jih je in nekatere so neznansko dolge. Zato pa je toliko bolj prav, da jih venomer in dimglasneje pripovedujemo. Tako glasno, da jih ne bo slišala samo naša gospodinja in njej podobne »nesebične samopomočnice«, pač pa vsi ljudje, ki lahko pri tem nekaj store.

Dekle, ki mi je pripovedovalo to štorijo o razmerah, v katerih živi, dela v nekem ljubljanskem trgovskem podjetju. Šel sem tja in jih vprašal, kaj mislijo o tej zadevi, pa so mi

povedali: »Veste, pri nas je s stanovanji velik križ, nimamo denarja, le enega lahko kupimo na leto, prošnji pa je ogromno.«

Verjamem, da je tako, toda mar niso pri tem, ko si belijo glave z novimi stanovanji, le preveč pozabili, kako žive tisti ljudje, ki si niti ne želijo novega stanovanja, ki bi radi imeli zase

SUMLJIVA RENTA

Pred časom sem slišal naslednjo basen o nekem manjšem mariborskem obrtnem podjetju:

»Gospa Kroj je že v prvih povojnih letih sklenila zapustiti privatni sektor in začeti s socialistično obrtno, kot so temu tedaj rekli. Tega ni storila morda zaradi tega, ker bi ji bisedica privatno ne bila več všeč, ne, imela je svoj načrt, do potankosti pretehtano računico.«

Država je dala lokal, gospa Kroj šivalne stroje in nad vhodom se je lepega dne pojavil napis Obrtno podjetje to in to.

Vse je šlo naprej skozi leta v najlepšem redu. Gospa Kroj je postala tovarišica upravnica. A zakaj tudi ne bi, saj je vendar vložila v obrt vso svojo imovino, vseh šest šivalnih strojev. Lahko bi jih sicer prodala — in od tega nekaj imela — toda ona je razumela potrebe družbe in tako rekoč žrtvovala vse svoje imetje. Stroji se bodo namreč lepega dne izrabili, pokvarili — saj ti sedanji delavci sploh ne znajo paziti nanje! — in bo tako ostala brez njih in brez denarja.

A gospa Kroj je sama pri sebi še danes zadovoljna s svojo odločitvijo. Plača ima dobro in tudi vseh šest strojev še vedno

teče. Res, nekaj manjših okvar je že bilo na njih v teh šestnajstih letih, a v blagajni podjetja je bilo vselej toliko denarja, da so jih lahko dali v popravilo. Zato bo tudi letos obnovila z delavskim svetom podjetja najemno pogodbo. Najemnine ne bo povišala, saj je vendar podjetje v težkem finančnem položaju. Ona pa bo že nekako prenesla to žrtev. Za vseh šest strojev samo 12.000 dinarjev na mesec. Tako kot lani.

Jaz pa nisem videl v tej basni ničesar tako zelo posebnega in izjemnega. Saj so vendar tako storili tudi gospodje Avtoličar, Mehanik, Pečar pa gospa Šivilja in Pletilja pa gospod Brivec pa Čevljar... Saj je tako naredil doberšed nek. danjih privatnih obrtnikov. Samo s to razliko, da je nekdo dobil za svoje stroje ali drugo opremo 6000 dinarjev mesečne najemnine, drugi spet deset tisočakov, tretji dvanajst, četrti šestnajst...

Zato sem moral tudi te basni nekoliko po svoje prikriti:

Upravnica je podjetju zaračunala vsak mesec 12.000 dinarjev najemnine za njenih šest šivalnih strojev. Tako je v enem letu dobila izplačano 144.000 di-

vsaj skromen kotic, v katerem bi se v miru spočili. Ali res ne bi mogel kdo, kaka komisija ali kdorkoli stalno skrbeti tudi za taka »obrobna« stanovanjska vprašanja. Pomagati ljudem, da bi poznali svoje pravice, ugotavljati, če imajo urejene pogodbe (v našem primeru jih nimajo), če najemniki stanovanj, ki oddajajo podnajemniške sobe, spoštujejo stanovanjske zakone. Hkrati pa iskati vse možnosti (od starih sobic, ki bi jih nekako preuredili, do zbiranja samoprispevkov in organizacije varčevalne službe), da bi tudi podnajemniku zagotovili urejeno življenje.

Ps. Tovarišica, ki mi je to pripovedovala, me je prosila, naj njenega imena ne napišem. Nič ne bi koristilo, če bi ga; le škodovalo bi ji. Zato, denimo, da ji je ime Zora. J. V.

IZ KRONIKE CELJSKEGA SODIŠČA

Lahkomiselnost na zatožni klopi

Podobne tragedije se pri nas vse prevečkrat ponavljajo, da bi eno samo dekle, ki že drugič sedi v celjskih zaporih zaradi pomev, obsuli s kamenjem. Zapisek naj bo le v opozorilo pred lahkomišelnostjo, ki ima včasih daljnosežne posledice.

Sreča se je temu dekletu na široko nasmejala. Komaj je zaprla šolska vrata za seboj, jo je gradbeno podjetje Beton iz Celje namestilo kot mezdno knjigovodkinjo in hkrati blagajničarko na gradbišču v Vranskem. Dekle je bilo srečno, da je prišlo do tako dobrega kruha in na poverbe verjetno ni pomislilo. Skušnjava pa so se začele kmalu, ko je ugotovila, da je pri delu nihče ne nadzoruje. V oblačunski listi je vpisala tudi po sto ur več, kakor so jih delavci opravili, od nakazanega denarja pošteno izplačala de-

lavcem zaslužek, razliko pa spravila v svoj žep. Od maja 1954 do februarja 1955, ko so ji po naključju prišli na sled, je pomeverila blizu 700.000 dinarjev.

Krivilo je priznala, sodniki so ji odmerili tri leta in pol zapora in pravici je bilo zadošče. Gradbenemu podjetju Beton pa ne, ker je dekle ves denar sproti zapravilo...

Po prestani kazni si je za nekaj časa poiskala službo v celjskem trgovskem podjetju Dom, kjer je interna kontrola nad denarnimi posli boljša. Kdo ve, ali ne bi bila še zdaj tam,

če je ne bi zasnilo gradbeno podjetje Gradnje iz Zalca. Spomini na prestano kazen in sramoto so jo sprva odvrčali od proslcev, zlasti ko je zvedela, da ji bodo, tako kakor v Betonu, zaupali mezdno knjigovodstvo in blagajno. Toda misel na precej večje dohodke jo je premamila.

In spet jo je zajel vrtinec pohlepa po denarju. V dobrem letu je podjetje Gradnje okradla za milijon 700.000 dinarjev po stari, preizkušeni metodi. Tudi tokrat so pomeverbo odkrili slučajno. Preiskovalnemu sodniku, ki jo zdaj zaslišuje, trdi, da je denar zapravila. Če govori resnico, bo poleg nje kaznovan še njen delovni kolektiv, ki mu nihče ne bo povrnil poldruga milijona.

Vsota ni tako majhna, da se

ne bi izplačalo pomeniti, po čigavi zaslugi je prišlo dekle k njim in od kod informacije, da je imenitna knjigovodkinja in blagajničarka. Naj »krivcu« pri- dejo na sled ali ne, nedvomno drži, da delavski svet ne uporablja tankega sita pri sprejemanju novih ljudi, predvidenih za odgovorna delovna mesta. Vransko je tako blizu Zalca, da dekletovo preteklost brž zvedeli, če bi se kolkaj zanimali.

Zal to ni osamljen primer? V sodnih kronikah se čisto pogosto pojavljajo podobne zgodbe, ki jih omogočajo delovni kolektivi z lahkomišelnostjo in zapeljivostjo nad upravni posli. Previdnost ni za nikogar žaljiva, lahko pa marsikoga obvaruje pred zatožno klopjo ali spoznanji, ki pridejo prepozno. M. K.

PREMALO IN PREVEČ PROSTIH DELOVNIH MEST

(Nadaljevanje s 1. str.)
pri zaposlovanju veliko več prednosti moškim. Toda kje so vzroki za to?
»Glavni vzrok, da je za ženske tako težko najti zaposlitev,« so povedali na Zavodu, »je v tem, da velika večina nima nobene strokovne izobrazbe. Tako je na primer bilo ob koncu aprila letošnjega leta od 1248 nezaposlenih žena — kolikor jih je zaposlilo naš zavod za posredovanje pri zaposlitvi — kar 1075 nekvalificiranih. Res, tudi moške nekvalificirane delovne sile je veliko, ob koncu aprila letošnjega leta je bilo med 194 delavci 130 nekvalificiranih. Toda v primerih, ko je potrebno zaposliti nekvalificirane delavce, se gospodarske organizacije veliko raje odločijo za moške.«

A podkrepimo to stanje še z novimi podatki: v letošnjem aprilu so gospodarske organizacije prijavile na Zavodu za zaposlovanje delavcev 369 prostih delovnih mest za moške in le 174 za ženske. Kvalifikacijska struktura delovnih mest pa je bila naslednja: 6 prostih delovnih mest za visokokvalificirane delavce in to le za moške. Na delovnih mestih za kvalificirane delavce so gospodarske organizacije prijavile 138 prostih delovnih mest za moške in 19 za ženske, na delovnih mestih za polkvalificirane delavce 10 prostih mest za moške in 27 za ženske, na delovnih mestih za nekvalificirane delavce pa 159 prostih mest za moške in 88 za ženske. Za strokovne uslužbenke so gospodarske organizacije oziroma ustanove razpisale 18 prostih mest za moške in 30 za ženske, za pomožne uslužbenke pa 14 prostih mest za moške in 7 za ženske. Prostih mest za uk pa je bilo v tem mesecu 24 za mladince in le 3 za mladinke.

PROBLEMA PROSTE DELOVNE SILE NE GRE LOČEVATI OD STROKOVNEGA IZOBRAŽEVANJA

Čeprav navedeni podatki o kvalifikacijski strukturi proste delovne sile in prostih delovnih mestih ne morejo dati povsem jasne podobe tako o potrebah gospodarstva glede na strokovno usposobljenost potrebnih kadrov kot tudi o kvalifikacijski strukturi odvečne delovne sile, pa vendar zadoščajo za utemeljitev našega stališča, da problema proste delovne sile ne gre ločevati od strokovnega izobraževanja. Zato tudi lahko z vso upravičenostjo zastavimo vprašanje, ali je smiselno na primer odpustiti pet delavcev, ker pač zanje ni več dela na njihovih delovnih mestih, hkrati pa ugotavljati, da je na drugih delovnih mestih premalo delavcev in da so službe v podjetju še nerazvite? Ali ni bolj smotno teh pet delavcev prekvalificirati, drugim spet nuditi dopolnilno izobrazbo, da bodo tako lahko zasedli delovna mesta? Problem proste delovne sile je torej moč reševati v dobrih meri že s samim izobraževanjem, saj to omogoča tako sedanji sistem rednega in izrednega šolstva kot tudi na široko razporejena mreža delavskih in ljudskih univerz. Moč je reševati tako v posameznih gospodarskih organizacijah kot v komuni kot celoti.

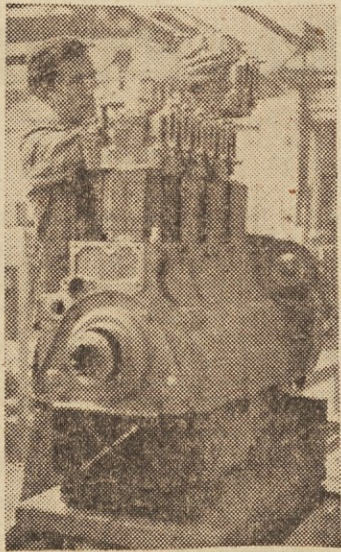
EKONOMSKO UTEMELJENO POVEČANJE KAPACITET PROIZVODNJE REŠUJE PROBLEM ODVEČNE DELOVNE SILE, NEEKONOMSKO PA GA SAMO SE ZAOSTRUJE

Čeprav se v nekaterih primerih že pojavlja prosta delovna sila, s tem še ni rečeno, da ne bi bilo moč reševati njenega problema tako v gospodarski organizaciji sami kot v okviru komunke kot gospodarske, družbeno-politične in kulturne celote. Rešitev pa je več. Med mnogimi se ponuja razširitev kapacitet in osvajanje nove proizvodnje. A v tem primeru mora biti razširitev kapacitet obstoječe in osvajanje nove proizvodnje pogojena s potrebami tržišča in ne sme biti samo plod trenutnih razmer na tržišču. Značilen primer površnih ekonomskih analiz tržišča nam lahko služi Sana v Hočah. Lani na jesen se je namreč trenutno povečalo povpraševanje po kavaovih in sladkornih proizvodih

in je zaradi tega tovarna Sana zaposlila v oktobru 80 novih delavcev. A že čez nekaj mesecev se je izkazalo, da je bilo planiranje povečane proizvodnje v tem podjetju ekonomsko zelo slabo utemeljeno in da se je v skladiščih nabiralo vedno več neprodanega blaga. Rezultat vsega tega je bila odpoved štiridesetim delavcem v marcu letošnjega leta. Podjetje je tokrat dokončno spoznalo, da s svojimi zastarelimi napravami — pa čeprav je povečalo število zaposlenih in s tem povečalo tudi kvantiteto proizvodnje, ni pa zmoglo s tem izboljšati tudi kvalitete izdelkov in znižati cen svojih izdelkov — ne bo zmoglo uspešno konkurirati na tržišču.

Za sedanjo razvojno stopnjo našega gospodarstva pa je značilno pretirano nesorazmerje med kmetijstvom, rudarstvom, industrijo, obrtjo, trgovino, prometom, turizmom gostinstvom in javnimi službami. Številki oziroma procentov, ki bi označevali to razmerje, sicer nimamo, vsaj za področje mariborskih občin in okraja ne, toda verjamemo lahko besedam strokovnjakov, ki trde, da so trgovina, promet, turizem in gostinstvo, obrt, javne službe in še nekatere druge dejavnosti močno zaostale v primeru z razviritostjo industrije, da že zdaleka ne zmorejo potreb po tovrstnih uslugah. A načrtno investiranje v razširitev kapacitet prav teh panog gospodarstva bi po eni strani odpravila sedanja gospodarska nesoglasja, po drugi pa bi to pomenilo tudi možnost zaposlovanja tiste delovne sile, ki jo sproščajo v gospodarskih organizacijah sodobnejši proizvodni postopki.

Zato se tudi razkriva potreba, da bi morale komunke tudi za daljše časovno razdobje planirati razvoj gospodarstva in skladno s tem pripravljati podrobne programe potreb po kadru. Le v tem primeru bodo namreč lahko in pravično reševale pojavljajoče sprostitve delovne sile in načrtno usmerjale to odvečno delovno silo na tista področja gospodarstva, kjer je premalo zaposlenih. Namesto stihijnega torej načrtno prerenje proste delovne sile. Pri tem pa je potrebno opozoriti na naslednje: če se že je na katerem izmed področij gospodarstva pojavila odvečna delovna sila, potem to ne smejo biti delavci, ki so že dlje v proizvodnji, temveč tisti, ki pravkar stopajo vanjo. Kdor sploh še ni bil zaposlen, se bo bržčas veliko lažje in tudi veliko hitreje priučil kateremu koli delu. Če pa bo že vztrajal pri svoji zahtevi za povsem določeno delovno mesto, ki pa je trenutno zase-

Pri montaži motorja v Tovarni avtomobilov Maribor

deno, potem bo še vedno imel možnost poiskati enako delo v drugi komuni. Tako namreč, kot ima delavec, ki že dlje dela v določeni gospodarski organizaciji, vso pravico, da v njej tudi ostane, tako ima tudi pravico, da ostane v komuni, ki si jo je izbral za kraj bivanja, saj je za njen družbeno ekonomski razvoj prispeval dobrušen del svojih sredstev.

UVAJANJE DRUGE, TRETJE IN ČETRTE IZMENE TER SKRAJŠEVANJE DELOVNEGA ČASA ZAVRACA POJAV ODVEČNE DELOVNE SILE

Posebno poglavje v problemu, kako zaposliti prosto de-

lovno silo, pa je uvažanje dela v dveh, treh in celo štirih izmenah ter skrajševanje delovnega časa.

Tako velja za dobrušen del obrti — pa naj gre za tako imenovano pridobitveno obrt ali pa uslužnostno — da še vedno pozna eno samo izmeno in da zanjo še vedno velja klasični obrtniški proizvodni postopek, da je zanjo še v zelo redkih primerih značilna širitev kapacitet obstoječe in osvajanje nove proizvodnje. Neizbežna posledica takih in podobnih razmer v obrti, in v tem ni Maribor nobena izjema, je stalno naraščanje cen uslug, vedno manjša zmogljivost obrti v primerjavi z vedno večjim povpraševanjem po tovrstnih uslugah in slednjič vedno večji profiti nekaterih zasebnikov. Skoraj klasičen primer za te razmere je mariborsko obrtno podjetje Uniforma, kjer se zaposleni krojači pritožujejo, da nimajo dela, čeprav bi lahko sešili obleko naročniku v enem tednu na tudi v štirih dneh, vsi okolišnji privatni krojači pa se duše v delu in morajo naročniki čakati vsaj mesec dni. Malo manj tradicionalnosti, ki pa se je v mnogih primerih sprevrgla v pravcato konzervativnost v najslabšem pomenu te besede, in namesto tega nekoliko več iznajdljivosti, pa bi lahko stopila obrt v korak z vsem gospodarskim razvojem in bi v njej lahko našlo dobro zaposlitev vsaj še enkrat tolikšno število ljudi, zlasti žensk.

A tako kot je za obrt značilna ena sama izmena, tako je za dobrušen del industrije značilno, da vztraja pri dveh in le redko pri treh izmenah. Tako se pogosto primeri, da stroji stojijo neizkoriščeni no osem in več ur na dan, medtem pa se pojavlja odvečna delovna sila. Zaradi tega tudi ne more biti govora o odvečni delovni sili vse dotlej, dokler ne bodo stroji tekli 24 ur na dan. In kot vse

kaže, bo bržčas minilo še precej časa, da bo industrija to tudi dosegla. Kot značilen primer takega protislovja nam lahko služi Mariborska tekstilna tovarna, kjer ugotavljajo, da imajo štiri sto delavk preveč, obenem pa pri sedanjih dveh izmenah ne zmorejo zadostiti potrebam tržišča. Pa, ali ne bi bilo moč urediti zadeve z uvedbo tretje izmene ob skrajšanem delovnem času?

A tudi v primerih, kjer bi se ob tretji in celo četrti izmeni začela pojavljati odvečna delovna sila, je moč poiskati rešitev v skrajševanju delovnega časa. Zakonski predpisi danes tega v nobenem primeru ne onemogočajo. Skrajšati delovni čas ene — ali pa vseh izmen — je stvar vsake posamezne gospodarske organizacije. To skrajševanje sicer res lahko pomeni manjši ustvarjeni dohodek, toda razliko lahko pokrije boljša organizacija dela, večji delovni učinek, boljše gospodarjenje, uvažanje sodobnejših proizvodnih postopkov — skratka cel klobčič elementov.

SPREMENJENA VLOGA ZAVODOV ZA ZAPOSLOVANJE DELAČEV

Če pa bomo hoteli v bližnji prihodnosti uspešno opraviti vse te premike delovne sile, se bo nujno moralo sremeniti tudi področje dejavnosti zavodov za zaposlovanje delavcev. Doslej so namreč le-ti v glavnem posredovali dela, zdaj pa bodo morali bolj proučevati razmere na tem področju. Seveda pa jim bo to uspelo le tedaj, kadar bodo imeli natančne programe potreb po novi delovni sili sleherne gospodarske organizacije, kadar jim bodo občinski ljudski odbori posredovali tudi per-

EKONOMSKE ENOTE NA KMETIJSKEM POSESTVU »BARJE« LJUBLJANA

ZAGOTOVITI JE TREBA RENTABILNOST

Od novega leta sem imajo na kmetijskem posestvu »Barje« v Ljubljani pet ekonomskih enot. Obratni delavski sveti na Jesenkovem, Verdu, Bokalcu, Brestu pri Igu in Markovcu v Loški dolini (povsod tod ima posestvo svoje obrate in delovišča) samostojno odločajo o razdeljevanju osebnih dohodkov. Obratni delavski sveti sprejemajo in izvršujejo letne proizvodne in finančne plane svojih obratov, skrbijo za vse ostalo finančno in materialno knjigovodstvo do bruto bilance, ki je skupna za celotno podjetje. Razen tega samostojno urejajo vse zadeve s področja delovnih odnosov.

Posestvo za zdaj še posluje z izgubo, zato razen investicijskega in sklada za izobraževanje nima nobenih drugih skladov. Ta sredstva so centralizirana, vendar tako, da obratni delavski sveti potrdijo ali zavrnejo programe porabe sredstev teh dveh skladov, kar pripravljajo strokovnjaki iz uprave podjetja.

Na kmetijskem posestvu »Barje« se niso zbal težav, na katere se izgovarja večina kmetijskih gospodarskih organizacij, ob razgovorih o decentralizaciji upravljanja in odločanja. S tem mislim predvsem na cene kmetijskih pridelkov in proizvodov, na usmeritev družbenih kmetijskih obratov: v proizvodnjo rentabilnih kmetijskih pridelkov ali na vzrejo živine in podobne, za zdaj še bolj ali manj deficitne dejavnosti.

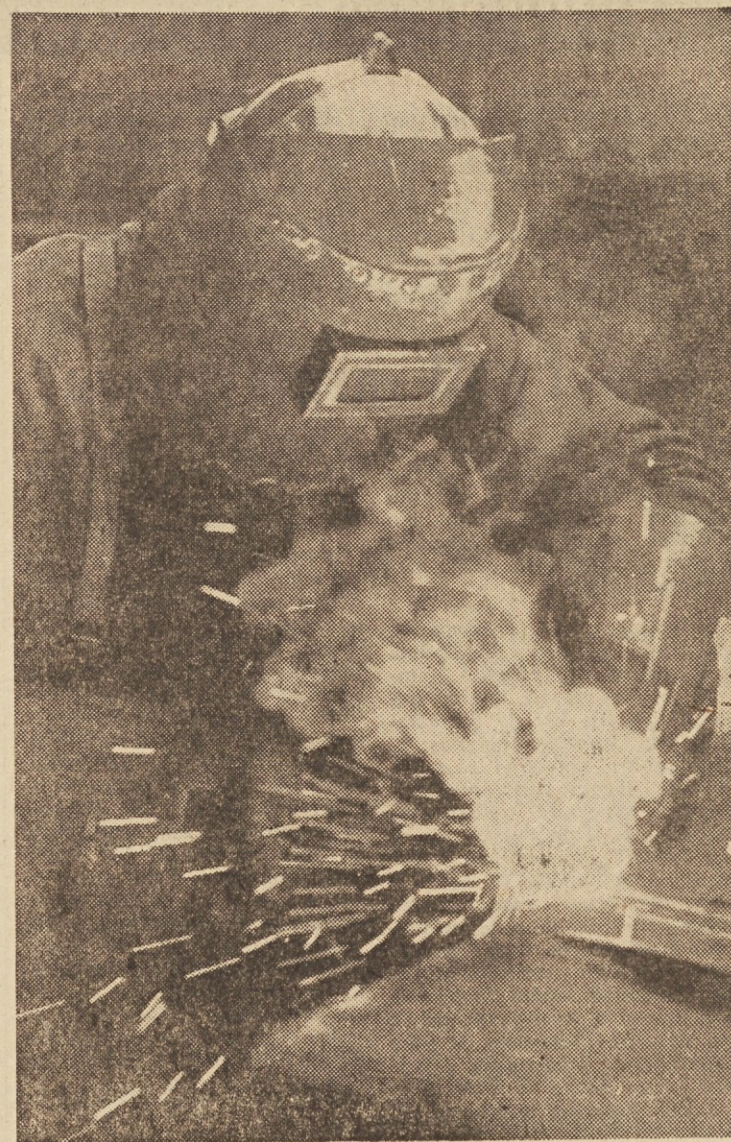
Izvolili so samoupravne ekonomske enote. Na centralnem delavskem svetu so se dogovorili o razmejitvi pristojnosti. Računovodje in knjigovodje so se razdelili po obratih, z njimi vred se je z uprave poslovalo tudi nekaj inženirjev in tehnikov. Tako so na upravi podjetja ostali le še tisti, ki so tamkaj zares potrebni: planer proizvodnje, investicijska skupina in še nekaj inženirjev in tehnikov. Na obratih sicer povedo, da ljudje z uprave podjetja preveč poredko zapuščajajo pisarne, toda kot pravi, bodo tudi to uredili.

Obratni delavski sveti že delujejo. Ekonomske enote in njihovi predstavniki organi že opozarjajo na zadeve, ki so bile še včeraj nejasne, danes pa proizvajalci terjajo, da jih je treba urediti. Na primer:

Na posestvu nagrajujejo po enoti proizvoda. V okviru iste ekonomske enote delajo različne skupine: poljedelska, skupine za pitje telet, za molžo krav itd. Poljedelska skupina proda na primer živinorejski seno ali silažno krmno po določeni ceni. Živinorejsko skupino pa po potrjenih normativih velja vsak liter mleka od 50–56 dinarjev. Vse do nedavna pa ga je posestvo prodajalo po 37 din, da bi ga ljubljanski potrošniki v maloprodaji kupovali po 46 dinarjev liter.

Kako naj uredimo nagrajevanje, se vprašujejo, če pa vnaprej vemo, da bomo imeli izgubo? Kdo jo bo kril in na kakšen način? Naši kmetijski strokovnjaki so za naše posestvo določili nekako živinorejsko vrtnarsko smer. Ker se tega držimo, nismo rentabilni. Poskusili pa smo z žitaricami. Na barjanski zemlji smo dosegli pridelok 45 stotov pšenice na hektar, kar je za posestvo navzlic velikim stroškom za gnojenje rentabilno. Torej — v kaj naj se usmerimo, kako bo s cenami?

Dosegli bi lahko nedvomno še več, pripovedujejo dalje. Toda kaj nam pomaga vse povečevanje hektarskih donosov, boljše izkoriščanje strojev? Kje

Varilec

spektivne potrebe po kadru. Teh podatkov po doslej skorajda nimajo, kolikor pa jih imajo, so bolj priložnostni in je zaradi tega tudi njihova dejavnost bolj priložnostna kakor načrtno usmerjena. Morali pa si bodo ti zavodi zagotoviti tudi tesno medsebojno sodelovanje, saj s tem, če je v Mariboru nekaj proste delovne sile, še ni rečeno, da je je tudi drugod.

ODVEČNE DELOVNE SILE NI

Zaradi vsega tega, kar je bilo doslej povedanega, je treba za zdaj ovreči trditve, da se javlja odvečna delovna sila. Avtomatizacija in mehanizacija predvsem pa novi principi de-

litve dohodka sicer ponekod sproščajo delovno silo, za katero pa še ne velja, da je tudi odvečna, saj je še cela vrsta panog gospodarstva, ki lahko še tako rekoč v neomejenem obsegu zaposlujejo novo delovno silo. Gre torej samo za premike delovne sile z enega področja gospodarstva na druga. In kolikor večja so v posameznih komunah nesoglasja med različnimi panogami gospodarstva, toliko večja in tudi toliko bolj boleča bodo tudi ta prelivanja. A do njih mora priti, čeprav bodo še tako boleča. To terja sedanja razvojna stopnja našega gospodarstva.

BOJAN SAMARIN

KAKO NAPREJ?

Kmetijsko posestvo »Barje« je zaključilo lansko poslovno leto s približno 70 milijoni dinarjev izgube (20 milijonov od tega gre na račun poplav, DOZ namreč takega jamstva za Barje še neče sprejeti). Ostala izguba pa je nastala v investicije več kot milijardo sredstev! Na posestvu povedo, da si pod ekonomskimi cenami predstavljajo sedanje lastne cene, ki pa bi bile ob ugodnejših delovnih pogojih (predvsem izsušeno Barje) seveda nižje. Razen tega bi moralo posestvo vključevati tudi gozdove ali pa vsaj predelovalne obrate, da bi lahko samostojno živelo. To bi bilo konec koncev mogoče tudi ob sedanjih cenah. Potrebne so torej nekatere organizacijske, pa tudi gospodarske spremembe, ki naj bi podjetju pomagale na hogo.

In dotlej? Na posestvu povedo, da je zaman njihov trud, če bodo investicije v kmetijstvo še naprej tako neskladno potekale. Barje še ni toliko osušeno, kot naj bi bilo. Zemlja navzlic vsemu ne daje tega, kar bi morala. Posestvo pa je v zadnjih letih vložilo v investicije več kot milijardo sredstev! Na posestvu priznajo, da so raznim »poskusniškim« zadevam tudi sami botrovali, vendar vsega le niso sami krivi. Torej naj jim nekdo v sedanjem razdobju, dokler ne skladia v kmetijstvu ne bodo urejena, pomaga. Odkrito vnaprej pove (seveda po predhodnih analizah), da bo družba prispevala še toliko in toliko milijonov za pokrivanje izgub, ki nastajajo zaradi uvažanja industrijskega načina proizvodnje in sedanje usmeritve posestva. Potem bo podjetje res lahko gošpodarilo.

M. GOVEKAR

Tovariš urednik!

V Trbovljah smo pred leti dobili Zavod za zaposlovanje invalidov in za delo manj zmognih oseb »TIKA«. Ta zavod naj bi skrbel za zaposlovanje in rehabilitacijo invalidov in za delo manj zmognih oseb. Kot mi je znano so obrati tega zavoda — tiskarna,

je Zavod dobil svojo firmo — TIKA (kratica za tiskarno in kartonažo) z namenom, da bi bilo njegovo poslovanje omejeno na ti dve dejavnosti. Menim, da je to le formalna ozkost, ki ne bi smela vplivati na to, da bi Zavod širil svojo dejavnost z namenom, da bi lahko bolje opravljal svojo

Na pol poti zaradi naziva?

kartonaža, knjigovoznica in drugi — dobro delali, saj na podružnici Zavoda za socialno zavarovanje v Trbovljah celo pravijo, da bi moral Zavod po sedanjih rezultatih svojo dejavnost razširiti.

Menim pa, da ta Zavod ne bi smel postati popolnoma proizvodna organizacija, temveč bi ga morali izpopolnjevati zato, za kar je bil ustanovljen. Osnovno dejavnost bi bilo nujno potrebno razširiti, kar bi občani pozdravili tudi zaradi nerazvite uslužnostne dejavnosti. Zato menim, da je tu nešteto možnosti za razširitev tega zavoda in da bi s tem po drugi strani uredili tudi pereč problem zaposlovanja invalidov in drugih zdravstveno šibkih prebivalcev. Tako bi zavod lahko širil svojo dejavnost v konfekcijo perila in papirja, pletarstvo, otroško konfekcijo, izdelovanje galanterijskega blaga in podobno. Toda nekateri zatrjujejo, da

osnovno nalogo — zaposlovanje in rehabilitacijo invalidov.

T. KUKAVICA, Trbovlje

Menimo, da je pri razširitvi Zavoda vsekakor treba zasledovati uresničevanje osnovnega namena, za kar je bil tak Zavod ustanovljen, to je zaposlovanje in rehabilitacija oziroma prekvalifikacija invalidov. Gotovo je, da temu cilju ne more nasprotovati razširitev Zavoda še na druge dejavnosti, kot je lahka konfekcija, pletarstvo itd., ampak se nasprotuje s tem temu cilju še bolj približamo, ker dobivajo invalidi na ta način še večje možnosti za zaposlitev oziroma prekvalifikacijo. Pri ustanavljanju takšnih novih dejavnosti zavoda pa je vsekakor treba upoštevati osnovno ekonomsko računico, to je kakšne so potrebe po teh izdelkih oziroma možnostih za njihovo plasiranje na trg.

UREDNIŠTVO

Priprave na 4. julij

Partizansko slavlje na Poljanah

Združenje rezervnih oficirjev in podoficirjev okraja Kranj pripravlja za letošnje praznovanje dneva borca veliki partizanski pohod na Poljane nad Jesenicami. Že drugega julija bodo iz Tržiča, Kranja, Skofje Loke, Jesenic, Radovljice in Bohinjske Bistrice po znanih partizanskih poteh in krajih krenile na pohod partizanske enote. Na Poljane, kjer bo centralna proslava, bodo prišli 4. julija zjutraj. V dveh dneh bodo prehodile okoli 100 km poti. Te enote bodo sestavljali preživeli borci partizanskih odredov, obvezniki predvojaške vzgoje in športniki. Pripadniki predvojaške vzgoje bodo na tem pohodu izvajali vaje, ki jih imajo sicer pri rednem pouku. Enote bodo imele iste komandante in komisarje, kot so jih imele med vojno.

Kokrški odred se bo formiral v Tržiču. Prešernova brigada v Kranju in bo šla na Jesenice preko Jelovice; Skofjeloški odred, ki se bo formiral v Skofji Loki, ko napravi pohod do Jesenic po obronkih Seiške doline in Jelovice, Cankarjev bataljon, ki se bo formiral na Jesenicah, se bo v Ribnem združil z VDV bataljonom iz Radovljice, nato

Iznajdljivost pa tako! Delavci Toplovoda iz Ljubljane so si omislili za svoj »delavni pripomoček« sončnik, ki naj bi jih ščitil — verjetno bolj pred dežjem kot pred soncem

večerih bodo borci pripovedovali mladini doživljaja iz NOB. Vse enote bodo ves čas imele radijsko zvezo z okrajnim štabom, ki bo deloval v Kranju, zadnji dan pa na Poljanah. Komandant štaba bo generalmajor Rudolf Hribnik-Svarun. T. M.

Novo mesto:

Delovni kolektivi novomeškega kraja so sklenili, da bo odšlo na zvezno proslavo dneva vstaje in 20. letnice ljudske revolucije 15 predstavnikov njihovih kolektivov. Ta proslava bo 4. julija, na dan borca, v Titovem Učiju. J. J.

V Črnomlju

V Črnomlju bodo na dan borca dne 4. julija odkrili spomenik padlim borcem aktivnostim in žrtvam NOB iz Bele krajine. Na reliefih spomenika bo upodobljen boj ljudstva v teh krajih. Spomenik bo stal ob grobnici padlih. Zanj so zbirali prispevke zadnjih nekaj let ne samo v Beli krajini, temveč tudi v drugih krajih. Ta dan bodo tudi proslave na Vinici, Maverlenu, Mirni gori. Črnomlju in Lovski koči pri Toplicah. Zveza borcev si prizadeva, da bi prišlo na to proslavo čimveč ljudi iz vseh krajev Slovenije. P.

TRŽIČ:

Niso še člani sindikata

Pri privatnih obrtnikih v Tržiču je zaposlenih približno 130 delavcev, ki sploh niso člani sindikata. Zato je občinski sindikalni svet sklenil, da bo te delavce povezal v samostojno sindikalno podružnico obrtnih delavcev. Ustanovni občni zbor bo še letos, računajo, da po letnih dopustih. V. E.

Zdravstveni dom in stanovanja

V zadnjem času so med zdravstvenimi delavci v Kamniku vse pogostejša vprašanja: »Kdaj bomo začeli z gradnjo novega zdravstvenega doma?« Sedanji prostori za delo zdravniške službe namreč sploh ne ustrezajo več, saj so v zadnjih letih razen splošne ambulante in protituberkuloznega dispanzerja uvedli še dispanzer za žene, šolsko ambulantno in otroški dispanzer. Posamezni oddelki so raztreseni po večjih stavbah, kar zelo otežkoča nemoteno poslovanje.

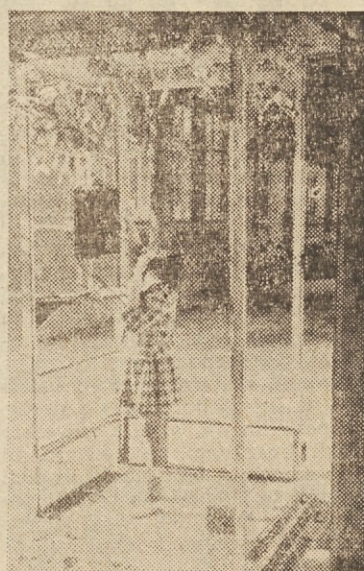
Upravni odbor zdravstvenega doma je načelno sicer že večkrat razpravljal o potrebi, po novih prostorih, vendar je vedno ostalo le pri razpravi. Morda prav zato ni čudno, da v komisiji, ki so jo ustanovili pri občinskem ljudskem odboru z namenom, da prouči možnost adaptacije zgradbe Zavoda za usposabljanje invalidne mladine, ni zdravstvenega strokovnjaka. Zato tudi ta komisija s svojim delom še ni nikamor prišla.

Poglavje zase je tudi problem kadrov. Zdravstveni dom zaposluje sedaj 46 stalnih in 10 honorarnih uslužbencev. Kljub temu pa jih je še vedno premalo. Dovolj zgornjo nas na problem pomanjkanja kadrov opozori podatek, da zaposleni zdravstveni delavci 10 % svojega dela opravijo v nadurah

(v zobni ambulanti je celo 33 % nadur). Prav zaradi pomanjkanja zdravstvenih delavcev so tudi nekatere naprave zelo malo ali pa sploh nič izkoriščene. Tako so na primer za kolposkop mnogo prispevali tudi kamniški delovni kolektivi, ki so želeli s tem vplivati na zmanjšanje števila ženskih obolenj. Toda dragocena naprava sedaj stoji, ker nimajo zdravnika-ginekologa. Tega pa ne morejo dobiti, ker mu ne morejo nuditi stanovanja. Vendar kaže, da bi bilo lahko z nekoliko več dobre volje in z večjim sodelovanjem zdravstvenih delavcev z delovnimi kolektivi le drugače.

Ze nekaj mesecev je tega, ko je občinski ljudski odbor kupil za potrebe zdravstvenih delavcev dvostanovanjsko hišo, ki pa jo je bilo treba delno adaptirati. Upravni odbor Lekarne je sklenil svoj del takoj adaptirati in stanovanje je bilo kmalu vseljivo. V zdravstvenem domu pa že nekaj mesecev razpravljajo in čakajo, da jim bo kdo drug to uredil. Medtem pa na razpis, ki so ga dali za novega zdravnika, ljudje prihajajo in spet odhajajo, ker ni stanovanja. Prav gotovo je, da upravni odbor ustanove ne razpolaga z velikimi sredstvi,

vendar bi se dalo to urediti morda vsaj s posojilom nekaj sto tisoč dinarjev, kot je to predlagal svet zdravstvenega doma. F. S.

Bežigradjani imajo na križišču Tišove ter Vodovodne ceste kaj nenavadno telefonsko govorilnico — kar brez stekel. Zato so najpogostejši obiskovalci otroci.

VIDEM-KRŠKO:

Kako bo s STŠ?

Na zadnji seji občinskega ljudskega odbora v Vidmu-Krškem so razpravljali tudi o srednji tehnični šoli. Komuna Videm-Krško zaradi pomanjkanja sredstev te šole ne more več sama vzdrževati. Razen tega pa je v tej šoli od skupno 294 dijakov le 97 iz občine Videm-Krško in le 62,2 % iz novomeškega okraja, vsi ostali pa so od drugod. Odborniki so po daljši razpravi menili, da ena sama komuna ne more prevzeti tolikšnega bremena, še posebej ne zato, ker bo treba še precej finančne pomoči za ureditev šolstva. Nekateri so predlagali, naj bi problem uredili tako, da bi povečali šolstvo, ki bi jo plačevali starši. Drugi pa menijo, naj bi občine, iz katerih so učenci, ki se šolajo na videmski STŠ, prispevali za vzdrževanje šole. Oba predloga so po daljši razpravi zavrnili in sklenili, da naj bi podrobno o prihodnosti STŠ razpravljali okrajni zbor proizvajalcev. Razen tega pa bodo verjetno pred odločitvijo, da bi na šoli odpravili vpis v prvi letnik in s poukom nadaljevali le toliko časa, dokler doslej vpisani dijaki ne bi pouka končali, odborniki razpravljali tudi z občinami, naj bi povedale svoje mnenje o obstoju šole. J. JAKOŠ

KROPA:

V nedeljo žebljarski dan

V okviru praznovanja 20. obletnice vstaje bo v nedeljo, 18. junija, priredilo turistično društvo Kropa žebljarski dan. Dopoldne bodo predvajali film »Kroparski kovači«, zatem bodo popeljali obiskovalce na ogled kovaškega muzeja, prikazali umetno kovaštvo, končno pa tudi — v igrici »Vice« — kovanje raznih vrst žebeljev, združeno s starimi žebljarskimi običaji. Prav gotovo bodo vsakogar zanimali tudi stari oglarski in drvarski običaji, ki jih bodo prikazali ob ogledu oglarske kope. Popoldne bo slavnostni koncert pevskega zbora Svobode »Tone Čufar« z Jesenic, obiskovalci pa bodo lahko šli tudi na izlet v okolico Kroke.

VKropi se temeljito pripravljajo na prireditve, pričakujejo pa tudi številne obiskovalce, predvsem pa izletnike iz naših podjetij. D.

STORE:

Prosvetni delavci v »Franja«

Sindikalna podružnica prosvetnih delavcev v Storah je za zaključek šolskega leta priredila

enodnevni izlet v partizansko bolnišnico »Franja« na Primorskem. Med potjo so izletniki obiskali kranjske tovarne in tako združili prijetno s koristnim.

Letna bilanca te sindikalne podružnice je zadovoljiva: vsakih štirinajst dni je organizirala za svoje člane ideološki in strokovni študij, le o delitvi gibljivega dela osebnih dohodkov so se samo načelno zmenili in prav to se je kasneje masčevalo. Šolski kolektivi niso resno vzeli opozorila, naj ne uporabljajo uravnilovke pri delitvi. Napaka pa ni tako velika, da se je ne bi dalo v novem šolskem letu popraviti. M. K.

Priložnostno delo in osebni dohodek

A. M. Ljubljana: Kot gospodinja sem priložnostno zaposlena v gospodarski organizaciji z delovnim časom 5 ur na dan. Ali bom upravičena do osebnega dohodka, ki ga bom prejela po zaključnem računu gospodarske organizacije?

Odgovor: Osebe, ki sklenejo začasno delovno razmerje po 160. členu zakona o delovnih razmerjih, imajo pravico samo do plačila za delo, ki je določeno s pogodbo o priložnostnem delu. Tako dogovorjeno plačilo ni začasno (akontacija), temveč dokončno. Po določbi 190. člena ZDR je izrecno povedano, da določbe V. poglavja Osebnih dohodkov, nadomestila in povračila ne veljajo za osebe, ki sklenejo začasno delovno razmerje s pogodbo o priložnostnem delu. Zaradi tega ne boste upravičeni do osebnega dohodka, ki ga bo gospodarska organizacija delila po zaključnem računu.

Delovni čas kmetijskih delavcev

S. M. Kočevje: S pravili gospodarske organizacije je določen za delavce v kmetijstvu za čas sezonskega dela redni delovni čas 10 ur na dan. Večkrat delamo več kot 10 ur na dan. Kaj se šteje za nadurno delo?

Odgovor: Po 167. členu zakona o delovnih razmerjih (Ur. l. FLRJ št. 17/61) gospodarska organizacija lahko določi s svojimi pravili oziroma s pravilnikom o delovnih razmerjih za delavce v kmetijstvu redni delovni čas, daljši kot 8 ur na dan, oziroma 18 ur na teden, toda s pogojem, da povprečno število ur v teku enega leta ne preseže 8 ur na dan. Tako določen redni delovni čas ne sme presegati 10 ur na dan.

Za nadurno delo se šteje tedaj delo, ki povprečno v teku enega leta presega 8 ur na dan, kar se ugotovi ob koncu leta, in delo, ki pre-

»ISKRA« KRAJ:

Na kolektivni dopust

Kolektiv tovarne »Iskra« bo letos odšel na kolektivni dopust. V tovarni bodo ostali samo delavci, ki bodo poskrbeli za obnovo raznih naprav in tisti, ki še nimajo letnega dopusta. Da bi lahko kar največ zaposlenih preživel dopust v počitniških domovih, se je sindikalna podružnica domenila s kolektivni posameznih podjetij, da jim odstopijo ustrezno število ležišč. Kolektiv »Iskra« ima za sedaj dva doma in na Kravcu. Toda to bi bilo premalo za dopustovanje skoraj 4000 zaposlenih. Zato so najeli še 7 domov. Na ta način bodo omogočili večji članov kolektiva dopust v počitniških domovih.

Ekonomske cene v njihove dveh domovih in tudi vseh ostalih je 1000 dinarjev za osebo na dan. Posameznik bo plačal 300 dinarjev za dnevno oskrbo, 700 dinarjev pa bo prispevala sindikalna podružnica iz svojega sklada za letovanje. Kdor pa bi letoval v drugih gostinskih lokalih, bo dobil prav tako 700 dinarjev regresa, če bo prinesel za to potrebno potrdilo. Za ženo zaposlenega je odobreno 500 dinarjev regresa, za otroke pa 250 dinarjev. S tem regresom, ki naj bi ga uživali vsi, ki bodo res dopustovali ob morju ali na planinah, hočejo doseči, da bi vsakdo dopust čim bolj izkoristil. P.

CELJE:

Primanjkljaj v kmetijstvu

Cepprav lanska letina ni bila slaba, so imela kmetijska poselstva v celjskem okraju 116 milijonov izgube. Tudi za letošnje leto jih je nad polovico planiralo primanjkljaj. Kmetijska zbornica v Celju zdaj intenzivno išče vzroke poraznega gospodarjenja. Videti je, da je tega v precejšnji meri kriva nesodobna delitev osebnih dohodkov in ponekod diktatorstvo upravnikov in tehničnih vodij.

Okrajni sindikalni svet je povabil v Celje vse predsednike in tajnike sindikalnih podružnic in jim obljubil pomoč pri organizaciji ekonomskih enot in ustanovitvi obratnih delavskih svetov. M. K.

TEHARJE:

Blizu 50 otrok brez varstva

Vsaj tri leta se že Teherdanci pogovarjajo, da bi kazalo urediti otroško varstveno ustanovo, pa iz te moke ni kruha, ker za to ni nikdar denarja. Mogoče so tudi matere preveč popustljive, čeprav ob odhodu na delo prepuste blizu petdeset otrok same sebi in cesti.

Z dobro voljo in malenkostnimi izdatki pa bi vrtec lahko organizirali na teharski ljudski šoli. Če bi se en sam razred »žrtvoval« in pripravi v popoldanski pouk, ki teharski predšolski otroci dobili varno zavetje, dokler se starši ne vrnejo z dela. Med šolskimi počitnicami pa niti ta žrtev ne bi bila potrebna. M. K.

PO KATEREM ČLENU

sega redni delovni čas 10 ur na dan v teku delovnega dneva.

Za nadurno delo pa se ne šteje čas, ko mora delavec delati v posebnih okoliščinah, ki so določene s pogodbo o priložnostnem delu. Tako dogovorjeno plačilo ni začasno (akontacija), temveč dokončno. Po določbi 190. člena ZDR je izrecno povedano, da določbe V. poglavja Osebnih dohodkov, nadomestila in povračila ne veljajo za osebe, ki sklenejo začasno delovno razmerje s pogodbo o priložnostnem delu. Zaradi tega ne boste upravičeni do osebnega dohodka, ki ga bo gospodarska organizacija delila po zaključnem računu.

Pismeni obračun osebnega dohodka

S. P. Maribor: Ali je delavec upravičen zahtevati pismeni obračun osebnega dohodka?

Odgovor: Po 205. členu prejšnjega besedila zakona o delovnih razmerjih (Ur. l. FLRJ št. 17/61) mora gospodarska organizacija izročiti vsakemu delavcu pismeni obračun osebnega dohodka, čeprav ta oseba več ne zahteva. Odgovorna oseba gospodarske organizacije se lahko je za prekršek z denarno kaznijo od 500 do 5000 dinarjev, kar določa 25. člen istega zakona, če ne izroči delavcu pismenega obračuna osebnega dohodka.

Pismeni obračun osebnega dohodka obsega podatke: koliko ima skupni osebni dohodek, izkazano po posameznih osnovah, koliko ima skupaj odbitki in odtegljaji in koliko znaša čisti dohodek, ki ga dobi delavec.

Bolovanje in letni dopust

R. L. Ljubljana: Kdaj se čas bolovanja šteje v letni dopust?

Odgovor: Po določbi 35. člena zakona o delovnih razmerjih se čas bolovanja šteje med čas letnega dopusta, ki ga delavec prebije med zastopnim letnim dopustom v bolnišnični ustanovi, odobrenem po zdravniku javne zdravstvene službe, ne vstaje v letni dopust. Čas letnega dopusta se nadaljuje za toliko časa, kolikor je trajalo po zdravniku javne zdravstvene službe odobreno bolniško stanje. Delavec je o tem dolžan obvestiti gospodarsko organizacijo.

7 dni v sindikatih

● **ILIRSKA BISTRICA:** V podjetju »Lesonit« imajo 9 ekonomskih enot. Organ upravljanja posamezne ekonomske enote so vsi proizvajalci te enote. Iz svoje srede pa so izvolili predsednika zbora proizvajalcev. O pristojnostih posameznih ekonomskih enot še razpravljajo. Pripravljajo se tudi na izdelavo pravil, poslovnikov in drugih samoupravnih aktov. Napravili so že obračun formiranja in delitve dohodka po ekonomskih enotah za prve tri mesece, od 1. julija pa bodo obračunavali redno mesečno.

● **V KZ Ilirska Bistrica** so formirali 6 enot, kjer bo organ upravljanja celoten kolektiv, v ekonomskih enotah pa več kot 30 zaposlenih pa bodo volili upravne odbore.

● **AJDOVŠČINA:** Minuli teden je bila v Ajdovščini skupščina socialnega zavarovanja.

vanja skupno s predsedstvom OBSS in varnostnimi tehnikami. Razprava je pokazala, da so se kolektivi resneje lotili urejanja varnosti pri delu in organizacije varnostne službe. Rezultati tega so se že pokazali: v podjetjih, kjer je služba varnosti dobro organizirana in kjer imajo varnostnega tehniko, se je število nesreč pri delu zelo znižalo v primerjavi s preteklimi leti.

● **SEŽANA:** V podjetju *Kraški zidar* v Sežani namestijo organizirani ekonomski enote po gradbiščih; njihovo število bo odvisno od števila odprtih gradbišč. Poleg teh bodo ekonomske enote tudi uprava in stranski obrati (pomorne delavnice, strojni park i. pd.). Le-te bodo opravljale usluge ostalim ekonomskim enotam na osnovi medsebojnega obračuna.

● **POSTOJNA:** V podjetju *GRADNJE Postojna* so formirali 4 ekonomske enote. V vsaki enoti je okrog 40 delavcev. Vsaka ekonomska enota je izvolila še enega člana — zastopnika ekonomske enote v delavski svet podjetja. Izdelali so že obračun po ekonomskih enotah za 4 mesece. Pripravljajo se na volitve organov upravljanja po posameznih ekonomskih enotah. Sedaj razpravljajo o njihovih pristojnostih.

● V podjetju *JAVOR v Pivki* so že četrtič preložili volitve v organe upravljanja ekonomskih enot. Sedaj je določen datum volitev za 10. junij. V obratu Furnir, kjer je zaposlenih 300 delavcev, sodijo, da jih je preveč, da bi bila to ena sama ekonomska enota, ker ne bi mogli sodelovati pri upravljanju vsi člani kolektiva enote. Zato so se odločili, da bodo tudi te enote razdelili na tri enote, in sicer po izmenah. Zanimivo je, da delavci zahtevajo, da jih zastopajo v organih upravljanja delovodje, skupinovodje itd. Sindikat je sicer opozoril na bolj demokratično možnost upravljanja po proizvajalcih, vendar ni uspel, da bi v organih upravljanja bili namestniki delovodij drugi člani kolektiva. Vzrok — nekateri delovodje so pri delavcih zelo priljubljeni in so se zato odločili za nje.

● V Ptuj in Majšperku se pripravljajo na zaključek obeh šestmesečnih sindikalnih političnih šol, ki ju bo končalo 80 slušateljev. Po zaključku pa se bodo takoj začeli pripravljati na pričetek novega šolskega leta. Solo bodo obiskovali predvsem predsedniki in tajniki sindikalnih podružnic in člani izvršnih odborov in delavskih svetov. Tako si bodo v Ptuj na načrtnim izobraževanjem kadrov zagotovili dobre in sposobne vodilne kadre za delo v sindikatih in organih delavskega samoupravljanja.

IZ NAŠIH KOMUN • IZ NAŠIH KOMUN • IZ NAŠIH KOMUN • IZ NAŠIH KOMUN

● BPT TRŽIČ: Prvi obratni delavski svet v občini

Bombažna predilnica in tkalnica Tržič bo prvo podjetje v Tržiču, kjer bodo izvolili obratne delavske svete.

O decentralizaciji delavskega samoupravljanja so v tem podjetju govorili že več mesecev, vendar dalj od razprav v vodstvu podjetja in na centralnem delavskem svetu niso prišli. Na zadnji konferenci Zveze komunistov in sindikalnem obnem zboru pa so odločno zahtevali, da je treba takoj začeti s pripravi na volitve obratnih delavskih svetov. Pred dobrim tednom so prebili še zadnje ovire in se dogovorili, da bo v podjetju, ki ima 1600 delavcev, za sedaj pet obratnih delavskih svetov, in sicer v predilnici, tkalnici, oplemenitilnici, zunanjih obratih in v upravi podjetja. Vendar sedaj še ne vedo, kakšne pristojnosti bodo ti sveti imeli, menijo, da bo to kmalu pokazala praksa sama. Razpoloženje delavcev kaže, da je zanimanje za bližnje volitve, ki bodo 16. junija, veliko.

Sindikalna organizacija v podjetju je po oddelkih že pripravila sestanke, kjer so se delavci zelo zanimali za neposredno upravljanje. Pred tem pa je tudi partijska organizacija že izvedla podobno decentralizacijo in so skoraj po vseh večjih oddelkih ustanovili osnovne organizacije.

V. Erjavšek

● POSTOJNA: Komunisti pri ustanavljanju EE

Na občinski konferenci Zveze komunistov v Postojni so pred dnevi govorili predvsem o vlogi komunistov pri ureditvi novega gospodarskega sistema. To je bilo potrebno tem bolj, ker se del komunistov na Postojnskem še ni uspel povsem otrestiti preživeli misljenj in prakse, da se s koncentracijo nalog in odgovornosti na manjše skupine ljudi, hromi ter mnogokrat zavira proces poglabljanja delavskega samoupravljanja.

Iz poročil in razprave na konferenci je bilo videti, da so

lavske svete. Uvajanje ekonomskih enot pa je pokazalo, da bo delavsko samoupravljanje potrebno še decentralizirati tako, da bodo o številnih vprašanih posamezne ekonomske enote razpravljali vsi proizvajalci. Nemogoče je namreč, da na primer v štiristočlanskem delovnem kolektivu LIO KGP Kočevje odloča o vseh zadevah samo 17-članski obratni delavski svet. Podobno je tudi po kmetijskih in gozdnih upravah. Zato so na predlog sindikalnih podružnic in nedavnega posvetovanja o uvajanju nagrajevanja po ekonomskih enotah sklenili, da bodo zaradi boljšega gospodarjenja delavsko upravljanje še decentralizirali tako, da bodo izvolili svete ekonomskih enot in to v vseh obratih, kjer so za to pogoji. S tem bodo tudi nekatere pristojnosti obratnih delavskih svetov in centralnega delavskega sveta preselili na svete ekonomskih enot.

Viktor Dragoš

● KLJUČAVNIČARSTVO KOČEVJE Za EE še upravljanje

V začetku letošnjega leta so v delavskem kolektivu Ključavničarstvo Kočevje pričeli uvajati ekonomske enote. Organizacijo teh enot sedaj nenehno izpopolnjujejo. Sedaj uvajajo v okviru teh enot tudi nagrajevanje po delu. Ker pa je bilo

● NA KOPRSKEM:

Ekonomske enote v 24 podjetjih

Skupna akcija političnih organizacij na Koprskem, da bi pospešili decentralizacijo upravljanja, je našla večino gospodarskih organizacij sredi sponovanja. Tako z zadovoljstvom ugotavljajo, da so že v 24 podjetjih uvedli ekonomske enote, medtem ko so v 10 podjetjih še naprej, saj so izvolili po enotah tudi organe upravljanja. Najdlje so vsekakor kolektivi tovarne Mehanična, CZE Primorski tisk, Slavniki Koper, GG Postojna in ponekod drugod, kjer so sprejeli tudi že pravilnike oziroma so tik pred tem. Priprave za izvolitve svetov ekonomskih enot pa so pred zaključkom kar v 33 gospodarskih organizacijah, v 27 podjetjih pa so pred zaključkom priprav za uvedbo ekonomskih enot. Povsod drugod poteka še nadalje živahne razprave, v katerih sodeluje čedalje širši krog članov kolektivov. Povsem na repu dogodkov so še vedno gostinska podjetja, razen hotela Triglav v Kopru, kjer z novimi oblikami nagrajevanja in upravljanja ne zaostajajo niti za najboljšimi industrijskimi podjetji.

—sky

opaziti največ pomanjkljivosti pri upravljanju, so se odločili, da bodo decentralizirali tudi delavsko upravljanje tako, da bodo izvolili obratne delavske svete.

V. D.

Počitek

● RUDNIK PREMOMA LAŠKO: Skrbni gospodarji

Kolektiv rudnika premoga v Laškem sodi v svoji občini med najboljše gospodarje in upravljalce. V zadnjem času so uspeli povečati proizvodnjo premoga za več kot 70 odstotkov in bi jo tudi več, če bi bila nahajališča premoga strnjena in bi jim ne bilo treba venomer iskati novih plasti premoga. Za raziskovalna dela dajo tako letno več kot 100 milijonov dinarjev. Trenutno raziskujejo nova območja.

Nov zdravstveni dom v Šiški

okrog Jurklostra. Kljub vsem tem stroškom pa se jim je posrečilo izredno znižati proizvodne stroške. To je predvsem posledica skrbnega gospodarjenja v novih gospodarskih pogojih, saj so dosegli izredne uspehe in prihranili samo z izkoriščanjem notranjih rezerv oziroma smotnim gospodarjenjem v okviru ekonomskih enot, večjo štednjo in podobnim okoli 6 milijonov dinarjev.

Ob dnevu krvodajalcev so v Klubu poslancev v Ljubljani sprejeli 30 najzaslužnejših krvodajalcev iz vse Slovenije. Povabljeni, ki jih je pozdravil pomočnik sekretarja Sveta za zdravstvo LRS dr. Saša Cvahte, so pripovedovali o krvodajalskih akcijah. Zastopnica RK iz Izole je govorila o delu pred nedavnim ustanovitvenim zborom za transfuzijo krvi v tem kraju. Razen tega so v pogovoru predlagali, da bi odpravili nekatere pomanjkljivosti, ki ovirajo še večje uspehe krvodajalcev. Tako so predlagali, naj bi podjetja plačala delavcem tudi tisti dan, ko dajo svojo kri oziroma da bi bili tak dan prosti. Tako bi nedvomno lahko še povečali število krvodajalcev — A. Miklavčič st.

● MLINOTEST AJDOVŠČINA: Enajst ekonomskih enot

V podjetju »Mlinotest« so med prvimi v ajdovski občini uvedli ekonomske enote in vzpo-

disciplinskih ukrepov proti nekaterim delavcem ter o boljšem nagrajevanju. Pravkar proučujejo razširitev njihovih pristojnosti.

L. K.

● RIBNICA:

Za decentralizacijo so pogoji

Na nedavni občinski konferenci Zveze komunistov Ribnica so posvetili posebno pozornost decentralizaciji delavskega upravljanja, uvajanju ekonomskih enot in nagrajevanju po delu. Delegati so povedali, da kljub ugodnim pogojem v mnogih delovnih kolektivih decentralizacijo delavskega upravljanja zavirajo. Tako so pri Lesno industrijskem podjetju Ribnica še pred časom dejali, da je delo v njihovih obratih tako tesno med seboj povezano, da ne bi kazalo uvajati ekonomskih enot in ne decentraliziranega delavskega upravljanja. Podobnega mnenja so bili tudi v nekaterih drugih delovnih kolektivih. Temeljita razprava v sindikalni organizaciji in političnem aktivu pa je pokazala, da imajo vse pogoje za decentralizacijo. Te dni v vseh gospodarskih organizacijah v ribniški občini podrobneje razpravljajo o vseh teh zadevah in sprejemajo konkretne zaključke.

V. Dragoš

30.000 mladih bo gradilo

Tudi letos bo mladina sodelovala pri gradnji najrazličnejših objektov, razen osrednje delovne akcije pri gradnji avtomobilske ceste. Ker so delovne akcije pred vrati, pogledimo, kaj vse bodo mladi letos gradili.

CELJE — Tu bosta dve mladinski delovni brigadi v juliju in avgustu gradili komunalne objekte.

ŽUŽEMBERK — Občinski komite LMS bo v juliju organiziral delovno akcijo za gradnjo spomenika.

STRAŽA — Pripravljajo se na gradnjo doma »Partizan«.

V NOVEM MESTU — pa taborniška organizacija pripravljajo prostovoljno delo za gradnjo taborniškega doma v tem kraju.

OTOČEC — občinska mladinska organizacija pripravlja ureditev ceste pri Otočcu.

SEVNICA — V tem kraju bo mladinska delovna brigada uredila cesto.

Tudi v **ČRNOMLJU** in **BRSLINU** bodo mladinci gradili in urejali ceste.

METLIKA — Ker je tu največja potreba prav po športnih objektih bo mladinska delovna brigada gradila razne športne objekte.

NOVA GORICA — Tu bodo nadaljevali z gradnjo športnega parka.

LJUBLJANA — Upravni odbor zveze študentov pripravlja delovno akcijo za urejanje študentskega naselja.

IDRIJA — Mladina bo tu urejala športni park.

RAVNE — Mladina tega kraja se prav tako pripravljajo na gradnjo športnega doma.

Na **MUTI** bodo urejali camping prostor.

V **MARIBORU** pa pripravljajo taborniška organizacija gradnjo taborniškega doma.

Razen tega bo odšlo na zvezno delovno akcijo iz Slovenije letos 38 delovnih brigad s 4560 brigadirji. Tu nismo našli še raznih drugih občasnih delovnih akcij, tako na primer sodelovanje mladine pri gradnji objektov družbenega standarda, urejanje vasi in naselij, gradnja otroških in športnih igrišč in podobno. Po vseh dosedanjih pripravah kaže, da bo pomagal s prostovoljnimi delom pri najrazličnejših gradnjah v letošnjih poletnih okoli 30.000 mladink in mladincev.

TONE FERENC

V **HORJULU** pa bo pet mladinskih delovnih brigad urejalo melioracijo v tem kraju.

LJUBLJANA — Občinski komite LMS Ljubljana-Center pripravljajo dve brigadi za gradnjo novega Trga revolucije.

V **SEŽANI** bo mladina gradila cesto Sostanj—Zabjek.

ŠIŠKA-SENTVID — Občinska mladinska organizacija tega kraja pripravlja akcijo za izdelavo opeke v Vodicah.

PRVA RUNDA

Sestanek predsednika ZDA Johna Kennedyja s predsednikom sovjetske vlade Nikito Hruščevom na Dunaju bo zgodovina uvrstila v posebno zanimiva poglavja stikov dveh različnih svetov, kajti »Dunaj 1961« je našel ogromno prostora v vseh svetovnih časnikih in ogromno časa v vseh oddajah radia in televizije po svetu.

Radio Moskva je sporočil poslušalcem, da so bili razgovori dober začetek in da je potrebno, da se ta stik obeh državnikov ohranja in še pogloblja.

Pisci uvodnikov v Rimu, Parizu, Bonnu in Londonu izražajo upanje in vero v Johna Kennedyja kot sposobnega predstavnika ne samo ZDA, temveč vsega nekomunističnega sveta.

Novinarji zahodnih časnikov niso pozabili vplesti v svoja poročila okraske kot: ljudska drama mladega ameriškega milijonarja, ki je sedel nasproti bivšemu komunističnemu rudarju, na sestanku, ki je bil izrednega pomena za vse človeštvo.

»TAGESSPIEGEL«: Ne bo preteklo mnogo vode in svet bo občutil prve rezultate razgovorov.

»SANDY TIMES«: Predsednik Kennedy je verjetno pojasnil gospodu Hruščevu na Dunaju, da so zahodne dežele sklenile ohraniti svoje pravice v Berlinu.

»TEMPO«: Kennedy je bil prisrčen s Hruščevom, vendar je tudi sklenil, da bo čvrst.

»KÖLNISCHE RUNDSCHAU«: Kennedy je s pomočjo svoje lepe žene Jacqueline dobil prvo rundo v srcih Dunajčanov...

»SANDY EXPRESS«: Kennedy je eden najbolj dinamičnih predsednikov, ki so jih ZDA kdajkoli poznale.

»PRAVDA«: John Kennedy je milijonar in pobožni katoličan, ki zastopa interese svojega razreda pred Hruščevom, sinom delavca, ki je tudi sam delavec, neumornim borcem za mir in mednarodno prijateljstvo.

»HUMANITE«: Lahko rečemo, da je prvi vtis dober.

»DAILY HERALD«: Obeti po sestanku so optimistični. Predsednik Kennedy bo bržkone obiskal Sovjetsko zvezo, čeprav so odnosi še hladni.

»TIMES«: Ko se dva človeka sestane, da bi v kratkem razgovoru razjasnila stališča, je normalno predpostaviti, da ne rečeta: »Ne moreva ničesar novega reči, razen tistega, kar sva že zdavnaj izjavila!« »Koristno« je prazna in brezbarvna beseda. Pomen bo dobila samo v primeru, če sta obe stranki prepričani, da je ostalo še nekaj, o čemer se lahko pogovarjajo na naslednjih sestankih.

»DAILY TELEGRAPH«: Kar se lahko z gotovostjo reče, je to, da sta se dva najpomembnejša predstavnika sveta spoznala.

»NEUE PRESSE«: Kaže, da je dunajsko vzdušje vzdušje določene odgovornosti, ki prepričuje izzivanje drugega partnerja in zahteva hkrati njegovo spoštovanje.

»FRANKFURTER RUNDSCHAU«: Če sta državnik uspela razložiti svoja stališča tako, da so razumljiva, bo prišlo do določenega popuščanja v svetovni politični areni.

Udeleženci »Dunaj 1961«

Učinkovit odgovor

V dosednji razpravi na pripravljalni konferenci predstavnikov izvenblokovskih dežel v Kairu so naglasili pomembnost aktivne koeksistence in načel, ki so jih sprejeli na bandunški konferenci.

Šef indonezijske delegacije in minister za zunanje zadeve Subandrio je govoril o nalogah pripravljalne konference in o ciljih sestanka šefov izvenblokovskih dežel. Opozoril je na nevarnost glede blokovske delitve in teženj ter izrazil prepričanje, da bo konferenca šefov izvenblokovskih dežel najboljši in najbolj učinkovit odgovor na prizadevanje blokov.

Podobno so govorili tudi šef avganistanske delegacije in šefa ganske ter kubanske delegacije.

Ganski minister Adžej je posebnopozoril na to, da ni dovolj samo deklarirati politiko izven blokov, temveč, da je treba to politiko tudi uresničevati. Šefa etiopske in nepalske delegacije pa sta govorila o delu in nalogah te konference na vrhu.

Na konferenci so razložili tudi že predloge, da na pripravljani konferenci povabijo tudi nekatere druge dežele, v prvi vrsti pa predstavnike Alžirije in zakonite kongoške vlade premiera Gizenge, premiera Libanona in predstavnike še nekaterih dežel.

Užaloščena družina »Velikega diktatorja« ob Karibskem morju

Devetdnevna vseljumska žalost v Dominikanski republiki bo kmalu minila.

»Trujillisti« so z vojaškimi in policijskimi ukrepi na hitro preprečili upore in utišali glas opozicije, ki se je, razumljivo, oglasila še tisto noč, ko so iz Washingtona sporočili svetu konec »najbolj mračnega diktatorja« Karibskega morja.

Pogled v zakulisni boj, ki se je začel v teh devetih dnevih v Dominikanski republiki, nam odkrije čudovit »spektakla«. Komaj 48 ur po smrti diktatorja Rafaela Leonidasa Trujilla se je začel žilav boj za oblast in za Trujillovo ogromno dediščino. Boj bijeta sinova ubitega diktatorja Ranfis in Radanes, medtem ko je brat ubitega Hektor na videz miren in nezainteresiran, vendar pravi, da zanj še ni napočil pravi čas.

Tisto noč, ko so streljali presenčeni diktatorja, »železno roko« Leonidasa na poti k svoji materi, sta se »generalissimova« sinova zabavala v Parizu. Brž ko sta zvedela za novico, sta najela reaktivno letalo in ga usmerila proti domovini. Pravi, da se je spor za-

čel že v letalu. Precej je kriv za to »generalissimus« sam, kajti v njegovem osebnem arhivu niso našli nikakršnih dokumentov, ki bi bili podobni testamentu. Rafael Trujillo je bil eden med najbolj bogatimi ljudmi na Zahodu, čeprav je Dominikanska re-

publika ena najbolj nerazvitih in po obsegu ter prebivalstvu ena najmanjših republik na Zahodu.

Rafael Leonidas Trujillo je pravzaprav lahko bogatelj. Vladal je tri desetletja. Dne 16. maja 1930 je čez noč postal iz navedenika in telegrafista polkovnik, kmalu zatem pa predsednik Dominikanske republike. Ves ta čas je s fantastičnimi kombinacijami, ki sta mu jih nudila oblast in trgovina, služil težke denarje. Leonidas je bil lastnik 70% vseh podjetij v deželi. »Diktator brez primerjave« se je ukvarjal s posli na vseh področjih gospodarstva. Bil je strokovnjak v finančnih transakcijah. Na seznamu njegove lastnine so bila najrazličnejša podjetja, in sicer od tistih, ki predelujejo krmo, do modernih rafinerij sladkorja in alkohola. Njegova last so bila tudi podjetja, ki so se ukvarjala s prodajo super modernih avtomobilov. Pozabil ni tudi na letalsko družbo. Tudi ta je bila njegova.

Na pragu sedemdesetletnice, to leto je bilo tudi poslednje leto za diktatorja Trujilla, je imel »generalissimus« popoln ali skoraj monopolistični položaj v proizvodnji in prodaji alkohola, sladkorja, kave, riža, živine, potem v gradnji ladij, v industriji gradbenega materiala, v uvozu avtomobilov, izvozu sladkorja in sadja v Dominikanski republiki.

Lastnik je bil podjetij, ki so izdelovala akumulatorje, steklo, cement, pivo, kakao, čokolado, vžigalice, cigarete itd. Njegova lastnina so bile vse velike pekarne, železniški, cestni, letalski in pomorski promet, radio, TV

in časniki. Na njegovih posestvih je bilo zaposleno 45% od skupnega aktivnega prebivalstva v tej deželi, medtem ko je bilo preostalih 35% več ali manj neposredno odvisnih od blaginje Trujillovega bogastva in uprave.

To je torej dediščina, zaradi katere sta prekrizala meče brata Ranfis in Radanes. V resnici je »užaloščena družina« precej številnejša. Na pogrebu, za katerega pravi, da je bil »spektakl največje žalosti vseh časov«, se je zbrala vsa družina: brata, sestre, sinovi, zetje, bratranci in sestrične, snahe in precej diktatorjevih nezakonskih otrok.

Seveda pričakujejo, da bosta v tekmi za to ogromno bogastvo sinova Ranfis in Radanes najprej zabeležila točke. Med njima ima boljši položaj Ranfis. Že kot otroka so ga proglasili za »izbranca očeta ljudstva«. Ranfis, katerega pravo ime je pravzaprav Rafael Leonidas Trujillo, tako kot je bilo očeto ime, je zdaj generalni polkovnik. Pokojni »generalissimus« je gledal v njem svoj drugi »jaz«. Posebno kar se tiče voja-

ških »predispozicij«! Ko je bil Ranfis star devet let, ga je oče s posebnim uradnim dekretom imenoval za polkovnika; za dvanajsti rojstni dan pa je bil Ranfis že general. Šolal se je v vrsti najbolj znanih vojaških akademij. Prve korake kot »polnoletni« pa je napravil v nočnem Parizu, kjer se je zelo rad zadrževal. Semkal je prihajal največkrat incognito.

»Velikega diktatorja« so ubili v blindiranem Cadillacu, čigar registrske tablice so iz zlata in opremljene s petimi generalskimi zvezdicami. S to limuzino in v spremstvu 30 žandarjev se je »generalissimus« največkrat sprehal v Ciudadu Trujillo. Spremljeval pa ni bilo tiste majske noči...

Veliko vprašanj, kako bo in kaj bo v Dominikanski republiki. Nekateri domneve pravi, da je vse to odvisno, kako se bo končal boj med bratoma, oziroma odvisno je od tega, kdo od bratov si bo pridobil »večji zaloga«. S tem pa bo moč odgovoriti tudi na vprašanje, ali se bo »doba Trujilla« v Dominikanski republiki nadaljevala ali ne.

ZA PLAŽO ZA ODMOR

VIDALANIKA KLANJ

ZAR – industrijska dežela

V prvem četrtletju letošnjega leta je znašala vrednost proizvodnje nafte industrije, kovinske industrije in električne energije v ZAR 183 milijonov egiptovskih funtov. Če računamo, da se bo proizvodnja v teh treh področjih nadaljevala z istim tempom, potem bo ZAR letos presegle plan-ske naloge iz perspektivnega programa gospodarskega razvoja do leta 1964/65.

Druga revolucija v ZAR, to-krat industrijska, se je začela izpolnjevati od leta 1952 dalje, da bi dobila leta 1958 še večji zamah, leta 1960 pa je že dokazala, da se je dežela felahov, kjer daje Nil dve žetvi na leto, končno črtala iz spiska zaostalih, kmetij-

skih držav in stopila v vrsto industrijsko razvitih držav na afriških tleh.

Lani je dosegla ZAR na področju industrije proizvodnjo v vrednosti milijarde 189 milijonov egiptovskih funtov. Kolikšna je ta vrednost, najbolje kaže naslednja primerjava: za en egiptovski funt je treba plačati približno tri dolarje ali 862 dinarjev (po uradnem tečaju).

Buren razvoj industrializacije v združeni arabski republiki kaže tudi gibanje proizvodnje treh osnovnih panog, ki so jim posvetili največ pozornosti.

● Industrija nafte: leta 1952 je bila vrednost proizvodnje 34 milijard 185 milijonov egiptovskih funtov, leta 1960 54 milijard 560 milijonov, letos

pa predvidevajo 66 milijard 447 milijonov egiptovskih funtov.

● Kovinska industrija: 1952 – tri milijarde 613 milijonov, 1960 – 7 milijard 531 milijonov in letos 9 milijard 762 milijonov egiptovskih funtov.

● Električna energija: 1952 – 10 milijard 87 milijonov, 1960 – 29 milijard 410 milijonov, letošnja proizvodnja pa cenijo na 48 milijonov milijonov egiptovskih funtov, lani se je vrednost proizvodnje teh področij dvignila na 532 milijard 170 milijonov, letos pa naj bi dosegla 581 milijard 223 milijonov egiptovskih funtov.

Program perspektivnega razvoja industrije predvideva, da bodo zgradili približno 800 velikih projektov. To bo omogočilo, da bo industrijska proizvodnja v ZAR konec tega pet-

letnega načrta (1964/65) po vrednosti več kakor dvakrat večja od kmetijske proizvodnje. Industrija: milijarda 814 milijonov egiptovskih funtov, kmetijstvo pa: 736 milijonov egiptovskih funtov.

Končno tudi nekaj zanimivih podatkov o uspešnosti načrta gospodarskega razvoja južne pokrajine predvidevajo investicije v znesku milijardo 687 milijonov egiptovskih funtov, od česar je 578 milijonov namenjenih za razvoj električne energije in nekaterih področij industrije.

Pričakujejo, da bo znašala proizvodnja industrije in električne energije v ZAR konec leta 1964 po vrednosti milijardo 814 milijonov egiptovskih funtov v primerjavi z milijardo 94 milijonov v startnem letu 1959 ali z drugimi besedami povečanje za 66 odstotkov.

Izrezki iz tujih časnikov

Kapetan de la Cruz v bolnišnici

Šofer pripoveduje...

Šofer ubitega diktatorja Dominikanske republike Trujilla Zaharios de la Cruz leži v bolnišnici. Obiskali so ga novinarji. Bivši šofer, kapetan de la Cruz, je bil ranjen v glavo, trebuh in noge. Bil je 18 let v službi diktatorja Trujilla. Pripoveduje:

»S šefom sva se odpeljala na obisk k njegovi materi. Kmalu sva naletela na avtomobil, ki je bil postavljen prek ceste. Sedem mož je skočilo, brž ko nas je zagledalo, iz avtomobila, in začelo streljati iz mitraljezov in pušk. Kmalu sem bil zadet. Videl sem tudi, kako je padel šef. Trujillo se je opotekel do sprednjega blatnika avtomobila in streljal iz revolverja. Po prvih strelh mi je šef rekel: »Zadet sem!« Napad je trajal 7 minut. Potem sem izgubil zavest.«

CELICE TIŠINE

NAŠI STROKOVNJAKI
NADALJUJEJO
BOJ PROTI HRUPU

Kaj so pokazale raziskave v reški ladjedelnici »Tretji maja« — Delovni učinek strojepisk za petino večji, če tipkajo na brezšumnih strojih — Zvezni zavod za zdravstveno zaščito sestavlja dolgoročni program za zaščito pred hrupom

MEDICINSKI STROKOVNJAKI SO HRUP ZE ZDAVNAJ PROGLASILI ZA NEVARNO BOLEZEN SODOBNE CIVILIZACIJE. S HRUPOM SE ZADNJE CASE UKVARJA ZLASTI MEDICINA DELA, KI PREDVIDEVA TERAPIJSKO IN PREVENTIVNO ZDRAVLJENJE. TUDI NAŠI MEDICINSKI STROKOVNJAKI NE ZAPRAVILJO RAZISKAV NA TEM PODROČJU. ZADNJE CASE PROUCUJEJO HRUP V RESKI LADJEDELNICI »TRETJI MAJ« OB POMOČI INŠTITUTA ZA DELOVNO MEDICINO PRI AKADEMII ZNANOSTI IN UMETNOSTI V ZAGREBU. S PRISLUŠKOVALNIMI APARATI SO PREGLEDALI VSE DELAVCE TE NASE VELIKE LADJEDELNICE Z NAMENOM, DA BI UGOTOVILI, KAKO PREENEJO HRUP V DELAVNICAH IN V TRUPIH NOVIH LADIJ

internisti, psihologi, sociologi, inženirji in strokovnjaki za akustiko ter specialisti za ušesa, grlo in nos. Srbski inštitut za delovno medicino na primer že dograjuje celico tišine — prostor, v katerem delajo s posebnimi aparati in pod posebnimi pogoji razne poskuse in kjer se vrstijo raziskave — za avdiometrični center, ki ga bodo odprli v Beogradu.

Naša industrijska podjetja se doslej niso dovolj — ali pa se sploh niso — menila za blažitev prodornih zvokov strojev v delavnicah in na drugih delovnih mestih. Strokovnjaki za delovno medicino jim bodo posredovali tudi napotke za akustično zaščito.

PODRTO NASELJE V DANSKEM MESTU KASTRUPU

Na mednarodnem kongresu strokovnjakov za boj proti hrupu — pred meseci je bil v Rimu — so delegati iz več dežel postregli s tolikšno množico znanstvenega materiala, da se je treba resno zamisliti nad to hudo boleznijo našega časa, nad boleznijo, ki vpliva na človekov sluh in na živčni sistem. Se posebno značilen je primer iz danskega mesta Kastrupa, kjer so morali podreti celo naselje blizu letališča za reaktivna letala, prebivalce pa preseliti, ker so pri njih ugotovili hude motnje zaradi tuteh zvokov reaktivnih motorjev.

Kako delavci občutijo hrup? Odgovor na to vprašanje bodo dale »celice tišine«, ki smo jih začeli graditi tudi pri nas, ter razne raziskave v podjetjih pa tudi snemanje hrupa na ulicah in v javnih prostorih

na delovno sposobnost. Hrup med delom moti tudi nameščence. Strokovnjaki so ugotovili, da se delovni učinek strojepiska poveča za 20%, če tipkajo na tako imenovanih brezšumnih strojih, za dobrih 40% pa pri tistih nameščenih, ki delajo s sodobnimi (tihimi) računskimi stroji.

ZACETEK »FLUOROGRAFIRANJA« HRUPA

Prvi podatki, ki so jih zbrali pri tem proučevanju, so osnova za sistematičen boj proti hrupu v industrijskih središčih in v mestih. Usmerjali ga bodo medicinski strokovnjaki, ki so ugotovili, da je ta bolezen zavzela nevarno obseg tudi že v naši deželi. Pri Zveznem zavodu za zdravstveno zaščito so nedavno ustanovili komisijo, ki bo pripravila dolgoročni delovni program. Predvidene so še obsežnejše raziskave vpliva hrupa na delavce in nameščence povsod tam, kjer je hrup izrazit in kjer bo treba zagotoviti ustrezne zaščitne ukrepe.

Cepprav poteka stanovanjska graditev že po znanstvenih metodah, so ugotovili, da se skozi stene novih stanovanjskih poslopj prepere slisi; zato bodo proučili »luknjicavost« zidov in predložili gradbeništvu, naj uporablja boljši izolacijski material.

Komisija bo predlagala ustanovitev nekaj nenavadnih klinik. Avdiometrični centri bodo sistematično pregledovali rudarje, tkalce, druge delavce in nameščence, skratka vse, ki delajo v bližini hrupnih strojev.

V centrih, ki bodo prevzeli to odgovorno medicinsko nalogo, bodo delali

PRVIČ

Kadar gre za reševanje raznih proizvodnih problemov, bodisi v zvezi z rednim poslovanjem ali pa z rekonstrukcijo, se v podjetjih navadno obrnejo do najbolj sposobnih strokovnjakov v tovarni in izven nje, ki naj bi tak oreh strli. Na kakršno koli seznanjanje vseh članov kolektiva s takimi problemi, kar bi izpodbujalo dejavnost racionalizatorjev in novatorjev-proizvajalcev, pa v podjetjih navadno niti ne pomislijo.

Jeseniška železarna je za zdaj edino podjetje v državi, kjer so ubrali tisto drugo pot. Obrnili so se na vse proizvajalce. Centralni delavski svet podjetja je že pred meseci sklenil, naj bi med rekonstrukcijo podjetja razen zunanjih razpisov za urejanje raznih tehnoloških in proizvodnih problemov, obvezno pripravili tudi interne razpise. V valjarni 2400 na Javorniku ta sklep že uresničujejo. V tem obratu imajo nevarne težave, ko morajo odstraniti korenine pri bramah, ki jih dobe iz martinare. Gre za to, da se brama (do pet ton težkih blokov jekla) drže nekakšni repki, pravijo jim korenine, ki nastanejo pri vlivljanju in ki vsebujejo vse polno tujih primesi, peska, drobcev šamota in drugega. Odvariti teh korenin ne morejo, ker pesek in druge primesi, ki se jih držijo, »brizgajo« v varilca. Zato delavci z velikimi klavidi toliko časa udarjajo po teh koreninah, da se naposled odlomijo. To pa seveda ni lahko delo. Še več — odstranjevanje korenin pri bramah predstavlja najtežjo »tlačko« v železarni.

V natečaju za rešitev tega problema (z njim niso seznanili samo delavcev v valjarni 2400, pač pa tudi vse ostale obrate) so razen drugega podrobno opisani tudi vsi dosedanja neuspehi poskusi za ureditev teh težav. Od objave natečaja je minilo komaj mesec dni, pa je komisija za novatorstva in racionalizacije že prejela prve tri predloge. Razen teh treh proizvajalcev, ki so predložili svoje zamisli, jih je na Jesenicah še nekaj, vsaj tako pravijo, ki jim omenjeni problem ne da miru.

Morda zamisli racionalizatorjev-proizvajalcev nikoli ne bo mogoče uresničiti. Naposled gre za problem, ki nad njim obupujejo najbolj priznani strokovnjaki, ki sodijo, da se v železarni teh težav brez velikih investicij ne bodo izognili.

Najsi bo tako ali drugače — s tem natečajem, ki mu bodo prav kmalu sledili še drugi, se je med proizvajalci še povečalo zanimanje za boljše gospodarjenje, za urejanje delovnih pogojev jeseniških železarjev. Nagrade, ki jih za tehnološke izboljšave priznava delavski svet podjetja, pa zdaj, ko pripravljajo novi pravilnik o nagrajevanju avtorjev tovrstnih izboljšav in novosti, to zanimanje samo še spodbujajo in poglabljajo. MG

Neko srbsko podjetje je lani kupilo nove naprave za proizvodnjo posebnih delov za nekatere stroje. Kmalu potem so se proizvajalci tega podjetja pojavili tudi na tujem trgu. Skrivnost uspeha pa ni bila samo v kvalitetni proizvodnji. Delov, ki jih je proizvajala naša tovarna, ni izdeloval na svetu nihče več, zato so morali redki lastniki, ki so še imeli stare stroje, naročiti dele zanje izključno v naši deželi. Naše podjetje pa je dejansko zakasnilo. Velike investicije je vložilo v izpopolnjevanje proizvodnje, ki po svetu že velja za zastarelo. Ta primer pa ni edini. Tuja podjetja praviloma prodajajo licence samo za tiste proizvode, ki jih nameravajo v bližnji prihodnosti opustiti, ker so njihovi strokovnjaki odkrili nekaj novega, boljšega.

v sodelovanju z beograjsko fakulteto za elektrotehniko.

Devet srbskih tovarni, ki proizvajajo razne kmetijske stroje, je vložilo sredstva v reorganizacijo inštituta za mehanizacijo kmetijstva.

Skupina podjetij pripravlja skrajšno ustanovitev znanstvenih inštitutov za tekstil, usnje in obutev ter za živilsko industrijo. Slovenska čevlarska industrija je že ustanovila tak inštitut v prostorih »Planike« v Kranju.

Zamisel omogoča tudi manjšim podjetjem, ki nimajo dovolj denarja in strokovnjakov, da bi sama vzdrževala drage laboratorije, ki bi jim zagotavljali sodobno proizvodnjo.

Naprave in oprema za nekatere raziskave so lahko zelo drage, določena tovarna pa ima od te ali one raziskave korist morda le po nekaj-

Konec »starih« licenc

To se je doslej dogajalo v glavnem zato, ker delovni kolektivi večinoma niso posvečali zadostne skrbi znanstveno-raziskovalnemu delu. Res pa je tudi, da manjša podjetja niti niso mogla samostojno organizirati zelo dragih raziskovalnih del vzporedno s proizvodnjo.

Nedavno pa so izšli novi predpisi, ki predvidevajo možnost združevanja sredstev več gospodarskih organizacij za skupno financiranje znanstveno-raziskovalnih inštitutov in velikih laboratorijev.

Prvi napredek v tej zvezi se je že pokazal. Samo v Srbiji je okoli 25 največjih gospodarskih organizacij skupno ustanovilo ali pa reorganiziralo že obstoječe raziskovalne centre.

Novi inštitut za kemijske, tehnološke in metalurške raziskave je ustanovilo 13 podjetij. Med njimi so tudi največja, kot na primer tovarna kemičnih in farmacevtskih izdelkov »Calenika« v Beogradu, »Prva iskra« v Bariču, kemična industrija »Zorka« v Sabcu, tovarna viskoze v Loznici in rudarsko-topilniški bazen Bor.

Novo je to, da se nekatera podjetja združujejo tudi s fakultetami pri snovanju znanstveno-raziskovalnih ustanov. Tako sta podjetje Elektrosrbija iz Beograda in tovarna kablov »Moša Pijade« v Svetozarevu reorganizirala inštitut »Nikola Tesla«

krat na leto. Če bi si tovarna priiskrbel vso potrebno laboratorijsko opremo, bi jo torej redko povsem izkoristila. Skupni inštituti pa bodo lahko dobili tudi najdražjo opremo za posebne laboratorije, ker bo v njih vedno dovolj dela po naročilu tega ali onega izmed združenih podjetij. Niti v najbolj razvitih deželah nimajo praviloma niti največja podjetja takšnih specializiranih laboratorijev. To delo opravljajo zanje posebne znanstvene ustanove, ki prodajajo svoje storitve ne le vsem tovarnam v svoji deželi, temveč pogosto tudi izven državnih meja.

V takšnih skupnih inštitutih, ki jih organizirajo sorodna podjetja, bo mogoče med drugim zelo na široko zasnovati tudi tako imenovano patentno službo. Pri nas zdaj le malo podjetij resno proučuje najnovejšo znanstveno dosežke in možnosti za njihovo praktično uporabo v proizvodnji. To pa bi morala biti poglavna naloga patentne službe v skupnih inštitutih. Ko bo ta služba dobro delovala, bodo povsem razumljivo izginjale tudi potrebe po nakupu raznih licenc. Namesto da bi pri tujih tovarnah kupovala dokumentacijo za proizvodnjo nečesa, kar bo verjetno kmalu zastarelo, mogoče še prej, kot bo proizvodnja zares stekla, bodo mogla podjetja samostojno razvijati svojo proizvodnjo in napredovati vzporedno z najnovejšim po svetu. N. V.

Nestrpni biologi čakajo

Okrog 20. maja naj bi prispela v bližino Venere ena izmed sovjetskih vesoljskih ladij, ki je zdaj ob Gagarinovem srečnem pristanku na Zemlji kar nekoliko pozabljena. Toda tudi ta vesoljski eksperiment — čeprav brez posadke — je nadvse važen ob človekovem čedalje bolj nestrpnem vprašanju, ali je življenje v vesolju. Rezultate, čeprav je prvi rok že mimo, še vedno pričakujejo.

Pokazalo se je, da je še zmerom problem sleherne vesoljske sondaže zveza z oddajniki, bodisi v raketi ali vesoljski ladji. Imeli smo primere in preizkuse odličnih kvalitet sodobne tehnike zvez, ko so 5-vatni oddajniki oddajali do 108 dni iz oddaljenosti nad 36 milijonov kilometrov, oddajniki sovjetske vesoljske sonde, težke 643 kg, pa so nehali oddajati pri oddaljenosti 6,7 milijona kilometrov na poti proti Veneri.

Ali bo zveza vzpostavljena, ko bo ladja v bližini Venere? To vprašanje je kljub zadnjemu, sicer neprimerno bolj imponantnemu »sprehodu« sovjetske vesoljske ladje »Vzhod« še zmerom v ospredju vsepovsod med znanstveniki. Zavedati se moramo namreč, da je sleherni človekov znanstveni laboratorij v vesolju zanj brez vrednosti, če molče oddajniki. Noben radioteleskop ne more določiti lege tega »prahu« v vesolju, če vesoljska ladja ne opozarja nase z oddajniki.

Pri tem nameravanem znanstvenotehničnem intervjuju z zagonetno Venero, pri intervjuju, ki je za sedaj sprito molčecih oddajnikov še v megli, gre za ugotovitve, ali je tam voda, kakšne so temperature, skratka za odgovor, ali so na Veneri kakšni pogoji, ki bi bili združljivi s znanimi oblikami življenja.

Ta vprašanja pa so pravzaprav osnovni problemi nove znanosti, ki se razvija hkrati z vesoljskimi poletji, tako imenovane exobiologije. Sele prav v zadnjem času so biologi, ki jih zanimajo možnosti življenja v vesolju, odkrili nekatere odgovore — DA. Zdaj bi še zlasti radi s pomočjo raznih vesoljskih prevoznih sredstev dobili potrdila iz »prve roke«.

Gre na primer za kromatografijo papirja, ki je v tem, da je moč na traku papirja in na osnovi hitrosti reakcije

posamezne kemične snovi ločiti drugo od druge. Neki meteorit, ki so ga v zadnjem času analizirali po tej metodi, je dal pozitivne rezultate in potrdil optimizem, da se bomo tudi v vesolju prej ali slej srečali z življenjskimi procesi. Ze pred dvema letoma je bilo na primer dognano z veliko gotovostjo, da bi bile na Marsu možne primitivne oblike življenja; enake rezultate dajejo tudi najnovejša raziskovanja spektroskopije in ni dvomov, da obstojajo na posameznih planetih nižje organizirane oblike življenja n. pr. bakterije.

Ljudi si za zdaj na Marsu znanstveniki ne morejo predstavljati; pravijo, da nikakor ne brez vesoljskega oblaka. Toda pri teh domnevah izhajajo iz oblik življenja, ki smo ga vajeni, in

ki temelji na ogljiku. Med približno sto bilijoni zvezd v vesolju je po splošnem mnenju znanstvenikov mnogo planetov, na katerih bi bili fizikalni in kemični pogoji povsem lahko dokaj podobni onim na našem planetu. Naposled pa bi bile po najnovejših ugotovitvah — kakor smo že poročali — možne tudi oblike življenja na osnovi silicija.

Exobiologija ni nobeno igrakkanje — zatrjujejo znanstveniki. Ni dvoma — poudarja Nobelov nagajenec prof. J. Lederberg — da veljajo nam znani fizikalni in kemični zakoni tudi vsepovsod v vesolju. Primerjalna biologija prostranega vesoljskega prostora je zdaj tisto nujno potrebno znanstveno delo za razumevanje življenja, ki je morda drugačno kakor naše.

V Tovarni optičnih in steklopihaških izdelkov v Ljubljani pripravljajo vzporedno izvedbo priljubljenega diapojektorja »Amater«. Čeprav se novi model na zunaj ne bo razlikoval od sedanjega, bo »Amater II« omogočal nekajkrat boljše slikovno projekcijo.

ZANIMIVOSTI PRI NAS IN V SVETU

Školjke »napadajo« jadransko obalo

Kamnita jadranska obala ni tako zelo izpostavljena rušilni moči morskih valov kot dejavnosti školjke posebne vrste. Ta čudna školjka — morski ali kamniti datelj (pravijo ji tudi »prstac«) živi v morskem kamenju, v katere vrta dolge hodnike. Površni ogled te školjke ne daje slutiti, da prav ona vrta kamenje: prednji in zadnji del ter robovi zgornje in spodnje lupine so popolnoma gladki, nikjer sledu, po katerem bi mogli sklepati o mehaničnem dolbenju kamnov. Četudi bi školjka imela kak zobček ali sveder, bi moral biti ta njen organ trši, kot je kamenje, ki ga »napada«. Zato pa ima školjka nekaj povsem drugega: izloča solno kislino, ki je kos tudi najtršim skalam.

Ker se te školjke naglo razmnožujejo, skupinsko napadajo skalovje, v katerem vrta dolge rove in tako »minirajo« obalne skalne stene. Prevrtane skale niso več dovolj odporne proti rušilni moči valov, ki jih postopno lomijo in odplavljajo, dokler skal popolnoma ne unižijo. Prav tako je na obali, iz katere napravijo školjke »švicarski sir«: valovi izpodkopljejo takšno obalo in jo postopno odnašajo v morje.

Podnevi poletje, ponoči zima

V Lhasi, glavnem mestu Tibeta, znaša povprečna dnevna temperatura okoli 32 stopinj Celzija. Vendar so noči sorazmerno zelo hladne, saj zjutraj pogosto pokriva vodno gladino tanek led. Tako se v Lhasi menjavata poletje in zima vsakih dvanajst ur.

CILJ: NOVI DRUŽBENI ODNOSI

Menda se ne bom kdo ve kako »pregrešili«, če rečem, da so se seminarji o delavskem samoupravljanju — kot smo jih poimenovali — v zadnjem času že precej izrodili. V vsebinskem pogledu so tako rekoč »uniformirani«: najprej o delavskem samoupravljanju naslopih, potem organizacijska struktura gospodarske organizacije, načela delitve dohodka, interna zakonodaja v gospodarski organizaciji, medsebojni odnosi in ob koncu seminarja še nekaj o odnosih med komuno in gospodarsko organizacijo. Nekaj podobnega, če ne še slabšega, pa so postali ti seminarji tudi po oblikovni plati, pravzaprav po načinu podajanja: predavatelj razlaga problematiko v njenih splošnih zakonitostih, utemeljuje načela na primerih, ki pa so v veliki večini zelo abstraktni.

A kje so pravzaprav vzroki te konvencionalnosti, v katero so zabredli seminarji o delavskem samoupravljanju? Bržčas so temu precej krivi neposredni organizatorji seminarjev, ker sproti ne poglobljajo njihove vsebine, ker se jim zdi tako njihova oblika kot način podajanja že preveč preiz-

● delovni odnosi v pogojih delavskega samoupravljanja,

● razširjena reprodukcija v podjetju, komuni in širši družbeni skupnosti,

● dolžnosti vodilnega in strokovnega kadra v gospodarskih organizacijah.

Ze samo po teh naslovih lahko spoznaš, da tega programa ni mogoče sestavljati človek iz pisarne. To misel mi je potrdil tudi vodja družbeno-ekonomskega sektorja izobraževanja na Delavski univerzi Maribor Center Stane Benčič:

»Programa nismo sestavili naenkrat. Nastajal je počasi, lahko bi rekel z leti. Pri izbiri tem za ta seminar pa smo upoštevali predvsem potrebe gospodarskih organizacij.«

Toda bržčas bi tudi tako bogata vsebina ne obvarovala seminarja stereotipnosti, če si organizatorji ne bi poiskali nekoliko bolj privlačne oblike podajanja materije, če ne bi k osnovi pristopili na nekoliko drugačen način, kot je v navadi skorajda povsod drugod:

»Za te seminarje nismo pripravili nobenih skript,« pripoveduje Stane Benčič. »Vsak predavatelj

Ni nobenega dvoma, da bi dosedanja odnosi — znotraj in nazven kulturno-umetniških ustanov — ki so se oblikovali na osnovi obstoječih predpisov finansiranja in upravljanja v tovrstnih institucijah, ne imeli pozitivnih posledic za razvoj kulturno-umetniške dejavnosti. Zlasti zakon o družbenem upravljanju je prinesel mnogo novega in svežega v življenje in delo kulturno-umetniških ustanov. Toda vsega starega vendarle niso odpravile vse dosedanje spremembe v sistemu finansiranja in upravljanja kulturno-umetniških ustanov. Tako se je nadaljnji razvoj dejavnosti teh institucij zataknil med drugim ob:

● nejasnosti kompetenc posameznih organov upravljanja; ob tem, da organi družbenega upravljanja niso mogli dovolj tehtno odločati o notranjih problemih ustanov...

● nezainteresiranosti članov kolektiva za notranji razvoj ustanove, nepovezanosti med kolektivom in organi upravljanja...

● nekaterih administrativnih posegih v notranje probleme ustanove, v sistem plačevanja, sprejemanja in odpuščenja, v repertoarno politiko, v politiko razdeljevanja sredstev...

Toda od tod je treba narediti korak naprej. Naprej zaradi tega, ker je od tega odvisen nadaljnji razvoj sleherne kulturno-umetniške ustanove, ker je od tega odvisna ustvarjalnost posameznih umetniških panog.

»Dotacije kulturno-umetniškim ustanovam so bile v bistvu miloščina. Toda, ali nima vsaka ustanova pravico do svojega lastnega dohodka, ki ga ustvarja skladno s svojim delom?«

Svojo tehtno razpravo na obnem zboru sindikata kulturno-umetniških ustanov so kulturni delavci prenesli tudi v odmore

(Misel iz razprave na obnem zboru sindikata kulturno-umetniških ustanov Slovenije.)

Zato so se člani sindikata delavcev kulturno-umetniških ustanov Slovenije na obnem zboru soglasno izrekli za osamosvojitve kulturno-umetniških ustanov v novih pogojih finansiranja. Namesto dosedanjih subvencij, dotacij, najrazličnejših podpor ali kakor koli so se imele, naj bi te ustanove prešle na svobodno dogovarjanje in pogodbeno odnose z ustanoviteli na osnovi predloženih umetniških programov, delovne aktivnosti, osebnih

in materialnih potreb ter programov o nadaljnjem razvoju njihove dejavnosti. Torej namesto državne subvencije ustanovi, namesto podarjene podpore — dogovorjen svobodni odnos med družbo in kolektivom te ustanove.

Tak način formiranja dohodka kulturno-umetniških ustanov pa daje kulturi in umetnosti povsem enakopraven položaj v primeri z drugimi področji družbeno-ekonomskega življenja. Družbena afirmacija kulture tako dobi svojo moralno in materialno ceno. Tak princip formiranja dohodka pomeni hkrati tako popolno neodvisnost in samostojnost kulturno-umetniških ustanov kot tudi večjo in bolj poglobljeno povezanost z družbo. Zatorej pomeni razvrednotenje dosedanjega sistema finansiranja kulturno-umetniških ustanov tudi osnovo za svobodnejši razmah aktivnosti posameznih umetniških panog.

»Z upravljanjem in sploh z delovanjem posamezne kulturno-umetniške ustanove se bodo morali poslej ukvarjati prav vsi kulturni delavci. Doslej pa je bilo zelo malo kolektivnega dela znotraj kolektivov. Kulturni delavci mora postati odgovoren tudi za gospodarjenje s sredstvi ustanove, to je s svojimi lastnimi sredstvi.« (Misel iz razprave.)

A tako kot mora v bližnji prihodnosti priti do sprememb v sistemu formiranja dohodka kulturno-umetniških ustanov, tako mora priti do sprememb tudi v sistemu upravljanja. Ob poglobljeni dejavnosti družbeno-upravnih organov pa se mora izoblikovati tudi sistem samoupravljanja kolektiva posamezne kulturno-umetniške ustanove. Gre torej za to, da bi se podoba ustanove, njenega programa, njenega dela in življenja izoblikovala na umetniškem nazoru in programu ustvarjalcev v kolektivu in na dejanskih potrebah družbe.

Toda to samoupravljanje bi ostalo na papirju, če člani kolek-

tivov kulturno-umetniških ustanov ne bodo sprejeli nase tudi odgovornosti in popolnega odločanja o razdelitvi formiranega dohodka, če ne bodo imeli pravice samostojno gospodariti s sredstvi ustanove. Sele ko se poveže umetniški in materialni interes posameznika z materialnim in umetniškim interesom ustanove, tako da sta drug od drugega odvisna, drug od drugega pogojena, sele tedaj je moč pričakovati bistvene kvantitativne in kvalitativne spremembe v dejavnosti posamezne kulturno-umetniške ustanove. Zato so se tudi kulturni delavci na obnem zboru izrekli za uredbo, ki naj bi sprostila notranjo delitev dohodka v kulturno-umetniških ustanovah, za uredbo, ki bi dajala več pravic in dolžnosti samoupravnim organom.

»Osnovna težnja kulturno-umetniških ustanov bo morala biti čim višja raven kvalitete. Zato je tudi tako zelo važno, da ves kolektiv v neposredno sodeluje v upravljanju. Zato mora biti tudi delitev osebnih dohodkov zasnovana na načelu — vsakomur po njegovega delu.« (Misel iz razprave.)

Nekdo izmed delegatov je v razpravi dejal, da svoboda umetniškega ustvarjanja še vedno ni v polni meri izkoriščena in da je v mnogih primerih zbirati rana in uniformirana. Ta ugotovitev je nedvomno resnična. Sedenji sistem uradniškega nagradovanja kulturnih delavcev namreč ne sprošča ustvarjalnih pobud posameznika in kolektiva kot celote in ga pogosto postavlja v pasiven odnos tako do umetnosti kot do družbe. Res je sicer, da mnoge kulturno-umetniške ustanove v dosedanjih zaostalih materialnih pogojih niti niso mogle materialno pravilno nagraditi kulturnih zadevanj posameznih kulturnih delavcev, niso jih mogle tudi gmotno izpodbijati in so si zato potence ustvarjanja in so si zato posamezniki iskali izven svojega kolektiva dodatno umetniško in materialno zadostitev svojih želja in potreb. Tako je ta sistem vedno bolj rahljal vezi med posameznimi ustvarjalci in materialnim kolektivom in vedno teže si je kolektiv oblikoval fiziognomijo svojega ustvarjanja.

Zato so se tudi kulturni delavci na obnem zboru sindikata kulturno-umetniških ustanov izrekli, da je treba izoblikovati turki, da je treba izoblikovati nova di v tovrstnih institucijah nova načela delitve sredstev za osebne dohodke. Izrekli so še načelo, kjer sta vloženo delo in končni rezultat edino merilo družbenega rezultata in položaja posameznika in materialnega položaja posameznika. Poudarili so tudi, da si sistem razdeljevanja sredstev vskladi interese posameznika s kolektivom, da lahko le-taki sistem nagradovanja po delu vodi v nadaljnjo rast kulturno-umetniških ustanov in njihovih prizadevanj.

Vse te spremembe pa, katere upravičeno zahtevajo kulturni delavci, se najbrž ne bodo v celoti uveljavile preko noči in tako rekoč same od sebe. Bržčas bo v nekaterih primerih tudi zelo težko načeti in podirati ustaljene in tradicionalne sisteme formiranja in razdeljevanja dohodkov, sisteme upravljanja in sisteme razdeljevanja sredstev za osebne dohodke, pa naj že bodo vzroki za to znotraj kolektivov samih ali izven njih. Toda kljub temu morajo v kulturno-umetniških ustanovah in njihovih kolektivih zmagati novi družbeno ekonomski odnosi, saj le-ti pomenijo temelj vsega nadaljnjega razvoja — dejavnosti tovrstnih institucij — so poudarili kulturni delavci na svojem obnem zboru.

V. SAMIDE

S. B.

Proti predavanjem ex cathedra

kušana, da bi ju bilo vredno spreminjati in da bi bilo zato tvegano spuščati se v eksperimentiranje. Po drugi strani pa so temu krive tudi gospodarske organizacije same: namreč ne pripravijo do podrobnosti izdelane analize, česa pravzaprav manjka upravljalcem. Tako ostajajo pri svojih zelo splošnih ugotovitvah, da je družbeno-ekonomsko obzorje članov samoupravnih organov še zelo ozko.

Pa vendar sem pred kratkim našel program seminarja o delavskem samoupravljanju, ki se bistveno razlikuje od vseh, kar sem jih doslej imel priložnost videti. To je program seminarja za člane samoupravnih organov in za vodilni kader v gospodarskih organizacijah, ki ga je izdelala Delavska univerza Občine Maribor-Center. Vredno si ga je pogloblje ogle dati:

V prvi stopnji obdelujejo udeleženci naslednje teme

● dolžnosti in pravice organov delavskega samoupravljanja

● politične in ekonomske naloge v letih 1961 do 1965

● naloge kadrovske in socialne službe v gospodarskih organizacijah in kadrovanje,

● izobraževanje v gospodarskih organizacijah,

● novi principi delitve dohodka, formiranje skladov in principi notranje delitve dohodka,

● odnosi v komuni,

● odnosi vodilnega in strokovnega kadra v kolektivih,

● informativna služba v kolektivih.

Drugi del seminarja problematiko pogloblja in jo hkrati tudi razširja:

● sistem neposredne socialistične demokracije,

● uspehi delavskega samoupravljanja in nekatere slabosti,

● planiranje v pogojih družbenega samoupravljanja,

● delitev sredstev za osebne dohodke,

● upravljanje v gospodarstvu ter notranji odnosi v komuni in širši družbeni skupnosti,

mora v začetku svoje teme na kratko in le v najbolj splošnih obrisih prikazati osnovno problematiko. Od tod naprej pa se mora predavanje spremeniti v debato o konkretnih problemih tiste gospodarske organizacije, ki je seminar naročila. Zato je razumljivo, da mora vsak predavatelj, preden predava na seminarju, najprej v podjetje, da se tam seznanji z najbolj bistvenimi problemi in da tam najde potrditev svojih tez oziroma stališča, ki nasprotujejo njegovim.

In ko sem kasneje vprašal v nekaterih gospodarskih organizacijah, kako so zadovoljni s temi seminarji, sem dobil povsod odgovor — zelo. In povsod so tudi pripomnili, da bi morali z njimi začeti že zdavnaj prej. Toda bolj kot splošne, a vendarle zelo značilne ocene seminarjev, govore o njihovem pomenu nekatere reakcije posameznih udeležencev ali vsega kolektiva neposredno po opravljenih seminarjih ali pa že na njih. Tako je na primer zelo značilno mnenje tovarišice, zaposlene v enem izmed mariborskih obrtnih podjetij: »Pri nas pa so odnosi precej drugačni, kot vi pripovedujete.« A epilog te izjave je bil izgovorjen šele čez nekaj dni na sestanku vseh članov delovnega kolektiva, ki je zahteval, da se zamenja upravnik podjetja, da se na novo voli predsednik delavskega sveta.

Seveda pa bi bilo napak misliti, da tudi ti seminarji dajo že vse, kar potrebujejo člani samoupravnih organov, da se je z njimi dokončno razširilo obzorje družbeno-ekonomskega znanja proizvajalcev-upravljalcev. Ne, tudi zanje velja, da dajo samo osnovne poglede, da razčistijo samo nekatere probleme. Kar pa jih vzdiguje nad vse tovrstne seminarje, je njihova idejno-politična vplivnost. Na njih slušatelji ne dobijo statičnega družbeno-ekonomskega znanja, to znanje začnejo praktično uporabljati na konkretnih primerih. BOJAN SAMARIN

Pretekli četrtek zvečer so si Zagorjani ogledali poslednjo, deseto predstavo letošnje IV. revije dramskih skupin Slovenije. Popoldan za popoldnevom, večer za večerom je hvaležna domača publika proti vsem pričakovanjem do zadnjega kotička napolnila gledališki auditorij kulturnega doma, ki so si ga rudarji postavili z lastnim delom. Morda ni bil njihov trud še nikoli tako poplačan kot prav v teh dneh. Desetim odrskim predstavam — slovesnemu zaključku letošnjega prizadevanja več kot 600 amaterskih odrov — so organizatorji revije pridružili tudi vsakodnevnih pogovorov o problemih odrske umetnosti, ki so jih združili tudi s kritičnimi pogovori o posameznih predstavah. — Na sliki: Amatersko gledališče iz Tolmina, katerega lanska predstava Dvanajst porotnikov je bila ena najboljših predstav revije, se nam je letos predstavilo s Potrčeno dramo Lacko in Krefli, v kateri je starega Jura Krefla zelo prepričljivo zaigral Viktor Klanjšček

I Z P R A K S E D E L A K L U B O V

PRAVILO: ZNAJDI SE!

Kako radi slišimo in se razveselimo ob vesti: V ... so ustanovili klub! Polni hvale smo: glejte, kako se širi ta najmlajša oblika našega kulturnega in družabnega življenja! Danes tu, jutri tam, saj nihče več ne ve, koliko jih sploh je. In včasih se nam zdi dovolj, da sploh so. Ker to v resnici potrjuje pravilnost tiste osnovne misli, ki je rodila prve klube: ljudje so željni nečesa novega, sproščenega, sodobnega. In klub jim to lahko nudijo. Samo — ta naša najmlajša oblika je marsikje po prvem veselju postala tudi največji pastorek tistih, ki bi naj skrbeli za njeno pravilno rast. Ni DENARJA, ni PROSTOROV, ni LJUDI, ni PROGRAMA — okrog teh referenov se vse vrti, zavrti in večkrat tudi obstane — včasih upravičeno, včasih neupravičeno, kdo bi to raziskoval? Da, kdo bi to raziskoval, je vprašanje, ki se ga tako radi otrešemo. Čeprav, resnici na ljubo, to raziskovanje ni niti najmanj preprosto, niti kratkotrajno, ker je tudi zelo malo izkušenj. Tako se še najbolj obnese pravilo: znajdi se.

Ne bi mogli trditi, da zlasti v zadnjem letu ni bilo nobenih posvetovanj, razprav o razvoju in delu klubov. Pri Zvezi Svobod, okrajnih in občinskih svetih, kot glavni iniciatorji klubov pa še, sicer precej manj SZDL in sindikatih, so klubi kar precejkrat na dnevnem redu, toda velikokrat ostane samo pri

spodbudnih besedah in obljubah.

Tako so pred kratkim tudi pri Svetu Svobod in prosvetnih društev okraja Koper organizirali tako posvetovanje o klubih. In predstavniki klubov iz okraja Koper so nanizali svoje probleme, uspehe in neuspehe. Največji problem: sredstva, takoj zatem: kaj in kako naj delamo, čeprav se je pokazalo, da ne manjka živahnosti, prizadevanj, iznajdljivosti in hotenja, kljub težavam ustvariti vsaj nekaj: Za ilustracijo morda nekaj izvečkov:

Zagorje ob Pivki: Prostor je odstopilo gasilsko društvo. Sami smo si s prostovoljnimi prispevki nabavili radio, televizor, precej sredstev pa je dalo tudi podjetje »Javor«. Programa pa razen televizije in občasnih predavanj ljudske univerze nimamo.

Slavina: Iniciator kluba je bila mladinska organizacija, ker Svoboda sicer obstaja, a vlada tam precejšnje mrtvilo. Prostora nam je odstopilo gasilsko društvo(!), za sredstva pa smo se zaman obračali na podjetja. Smo pa prepričani bolj sami sebi, ker je premalo sodelovanja med organizacijami in društvi.

Postojna: Klub je pod Svobodo, imamo televizor, radio in do lanskega leta smo imeli tudi reden program: ponedeljek: debatni večer na teme iz področja gospodarstva in občinskih problemov; torek: popoldne branje pioniškega čti-

va, pripovedovanje pravljic in zgodb iz NOV, zvečer večer za šahiste; sredo: večer za žene (predavanja iz zdravstva in vzgoje otrok); četrtek popoldne za pionirje tekmovalce Bistra glavica, pokaži, kaj znaš, zvečer prosto; petek: občasna predavanja Ljudske univerze; sobota in nedelja prost večer. Letos sicer ni več tako sistematičnega programa, toda klub je še vedno poln in bomo že jeseni spet nadaljevali z rednim programom.

Take so bile izjave udeležencev posvetovanja. Diskutantov je bilo še več, vendar so bili problemi povsod podobni: sredstva, prostori in programi. Značilno je tudi, da niso več samo Svobode tiste, ki ustanavljajo klube. Zato je toliko bolj pohvalno, da so prireditelji povabili na posvetovanje tudi predstavnike SZDL in sindikatov, sklep pa je bil, da naj se podobna posvetovanja s predstavniki teh organizacij kot tudi iz podjetij organizirajo po vseh občinah in da naj se predvsem utrdijo klubi v občinskih središčih, ki bodo potem lahko pomagali tudi manjšim klubom po vaseh.

Taka posvetovanja so prav gotovo lahko v polni meri osnova za nadaljnje delo. Ker jasno je, da danes klubi brez pomoči vseh družbenih in gospodarskih organizacij ne morejo več naprej. Glede programov bo marsikje še odvisno od samoiniciative posameznikov, vendar pa — to povsod prihaja vedno bolj v

ospredje — je tu le potrebno bolj koordinirano in bolj temeljito delo. Predvsem bi bilo treba do podrobnosti spoznati delo posameznih klubov, napraviti analize, posredovati izkušnje, prenašati programe iz enega v drug klub, ker če ljudje ostanejo prepuščeni sami sebi, se kmalu ne čutijo več sposobni zadovoljevati vse zahteve in želje prebivalcev. Več konkretnega dela na terenu je prošnja in zahteva vseh klubov. Zato se tudi ustanavljajo komisije za klube pri občinskih svetih, pa so žal le malokje res zaživele tudi na terenu. Tudi neke vrste potujoči klubi so se že obnesli (n. pr. v Trbovljah), in sicer tako, da nek klub naštudi program in z njim gostuje po drugih klubih. Vsekakor bo lahko tako sistematično ugotavljanje dejstev in vzrokov za uspeh ali neuspeh, neke vrste raziskovalno delo, nedvomno v veliko pomoč nadaljnjemu razvoju klubov. Prav tako je treba utrditi upravne odbore klubov, ki naj zajemajo čimširši krog ljudi, ki bodo potem znali zagovarjati zahteve in želje kluba pri družbenih in gospodarskih organizacijah, in se bodo potem tudi našla sredstva.

Za lažjo orientacijo — delo klubov bodo letos izdali pri Prosvetnem servisu tudi brošuro s posameznimi programi, dalje gledališke liste za posamezne filme in drame na televiziji, že zdaj pa so v rednih biltenih Prosvetnega servisa in Sava filma iz Ljubljane priobčene vse nove izdaje brošur za klubske večere, kratkometražni in diafilmi ter drugi priročniki, ki lahko služijo klubom. Žal se pa tudi teh drugih virov klubi vse premalo poslužujejo. Pri ustanavljanju dela klubov pa naj se ravnajo po pravilu: znajdi se, temu pa naj se pridruži čimprej in čimuspješneje sodelovanje in to v najrazličnejših oblikah.

V. SAMIDE

S. B.

REŽISER »BALADE«

— avtor številnih realizacij
scenarijev z vojno tematiko

Režiser France Štiglic pravkar snema v prostorih Triglav filma svoj najnovejši film po noveli Cirila Kosmača »Balada o trobenti in oblaku«. Njegovi filmi od prvega slovenskega celovečernega »Na svoji zemlji« pa vse do »Devetega kroga« so vsekakor časten prispevek naši mladi filmski umetnosti, ki se je pričela 1945. leta brez tradicije, pravega znanja in pomoči. France Štiglic je filmski samouk, ki danes popolnoma obvlada filmski jezik, je velik poznavalec človekove duševnosti in vztrajni oblikovalec vojne problematike. In končno — on nas nikoli ne razočara, zato gotovo ne pričakujemo zaman njegovih nadaljnjih uspehov.

Večina slovenskih in tudi jugoslovanskih filmskih režiserjev je zrežirala v svojem pravzaprav dolgoletnem delu pri filmu le nekaj filmov. Človek se nehoti vpraša, kaj počno ti ljudje v medrečjih, ko se ne potikajo s filmsko ekipo po gorah ali ateljejih in si skoraj težko predstavljajo, kako jim mine čas. Toda če malce vso, ki se jim enkrat pokaže za zanimanje, se mu v hipu prikazuje tolikšna množica problemov in dela, katerega zahteva realizacija enega samega scenarija, da se v zadregi nasmehne.

V letošnjem letu se je ponovno vrnil v prostore Triglav filma slovenski režiser France Štiglic, ki že od marca mirno in odločno, vendar z nikoli povišanim glasom vodi pred kamero svoje igralce. Ko sva se srečala, sem prišla v nemajhno zadrego. Ljudje, ki se pri nas borijo za umetnostjo so po navadi kar zgovorni ljudje. Težnja po oblikovanju jih sili, da govorijo če že ne o sebi, pa o svojem delu ali stroki. Tako ima novinar le še to nalogo, da pobrska po zbranim gradivu, ga uredi in objavi.

Kako pa s takimi, kakršen je Štiglic, ki je skoraj ves čas molčal in ker je molčal tako v zadregi in zaprt sam vase, ga je bilo težko motiti. Dlje je molčal, bolj so mi prihajala na misel plehka standardna vprašanja, na katera je potem vljudno in rade volje odgovoril v najkrajših možnih stavkih s pomišljaji, vmes pa je kadil cigareto za cigareto in gledal na vrata, kdaj ga bodo poklicali k snemanju. In vse popolnoma mirno.

France Štiglic, ki spada danes nedvomno med najboljše jugoslovanske režiserje, je eden izmed pionirjev slovenskega filma. Tako po vojni 1945. se jih je našlo v Sloveniji nekaj, ki so pričeli intenzivno misliti in se ukvarjati s sedmo umetnostjo. To so bili ljudje z igralске akademije, arhitekture, nekaj starih filmarjev kot Metod Badjura in danes že pokojni snemalec Tonček Smeh in seveda tudi Štiglic. Ponašali so se z dobro voljo, idealizmom in entuziazmom. »Brez tega bi ne bilo slovenskega filma, pa če tudi ni mu je tedaj primanjkovalo obrtnega izkustva in širših poglobitv v filmski stroki«, mi je dejal tonček Smeh. Ta prva leta imajo zato dobo slovenskega filma, čas, ko je bilo ustvarjati pravzaprav najlažje, zakaj kadar ne veš, česa ne znaš, te nič ne obremenjuje.

Prvi slovenski filmi so bila kratkometražna dokumentarna dela, dokler niso mladi filmski režiserji začeli, da je treba »za res« in so pričeli snovati celovečerni umetniški film. Po mnenju France Štiglica je povsem naravno, če kdo meni, da so režiserji v začetku sistematično povezani po tujih delih in mojstrih, kajti za učenje ni bilo prilike, načrtno šolanje pa tudi nihče ni mislil. »To se je še do nedavnega močno poznalo, saj so šele 1950 na prvi slovenski inoženstvo posneli prvi slovenski filmi, ki jih šestdeset ljudi, in sicer so začeli v to številko vsi od tehnikov razmeroma mnogo režiserjev, ki jih potem »izvažamo« v druge republike, in videti je, da bomo

lahko s to prakso nadaljevali. Pravkar je končal s snemanjem svojega prvega celovečernega filma Boštjan Hladnik, tu je Klopčič in vrsta drugih mladih.« K domačemu filmu je Štiglic nemalo prispeval. Dela, ki jih je zrežiral, so tako slika njegovega gledanja in oblikovanja, kot tudi podoba celotnega razvoja slovenske filmske umetnosti. Saj je film kompromis med množico pri realizaciji scenarija soudeleženih ljudi.

Franceta Štiglica je gledališče privlačevalo že iz mladih dni. Sodeloval je pri avangardistični skupini »Gledališče mladih«, po vojni pa se mu je prvič ponudila prilika, da je lahko prisostvoval pri snemanju, ko so Rusi filmali pri nas film »V gorah Ju-

Prizor iz Štiglicvega filma Deveti krog

goslavije.« Leta 1946 je že posnel kratkometražni dokumentarni film »Pet let OF«, pozneje pa z veteranom Metodom Badjuro kot snemalec »Mladina gradi«, trak, ki je prijel zvezno jugoslovansko nagrado ter bronasto medaljo na festivalu v Benetkah. 1947. se je potem, ko so se odpovedali delu zaradi takšnih in drugačnih razlogov že štirje režiserji, lotil ureščitve zamisli prvega domačega celovečernega umetniškega filma »Na svoji zemlji«, ki še danes ni samo dokument, ampak nam pove marsikaj in tako, da pritegne in pretrse. Celotna ekipa tega filma, bo ostala z velikimi črkami na straneh slovenske kulturne zgodovine. (Scenarij je napisal pisatelj Ciril Kosmač, snemalec Ivan Marinič, glasba Marijan Kozina; igralci: Stane Sever, Lojze Potokar, Stefka Drolčeva, Majda Potokarjeva in dr.) Snov filma »Na svoji zemlji« je zajeta iz NOB in prav vojna tematika Štiglica nedvomno mika in mu tudi leži. Njegov naslednji film je bil »Trst«, ali s celotnim naslovom »Se bo kdaj pomlad«, ki ga je posnel 1950 leta in je doživel ne-ljubo usodo. Spremenjena politična situacija je prisilila režiserja, da je izrezal 600 m filma in takšen je potem krožil po naših kinomatografih. Zato mu usoda ni bila mila. (Tokrat je scenarist primorski pisatelj France Bevk, snemalec Vavpotič, glasba M. Lipovšek.)

Čas je vse bolj zahteval svojo podobo tudi na filmskem platnu. In prav v petdesetih letih so za-

Srečanje z režiserjem Štiglicem

čeli nastajati po Jugoslaviji filmi s sodobno, povojno tematiko. Tako se je tudi Triglav film odločil in posnel kot svoj četrti celovečerni film »Svet na Kajžarju« iz življenja haloških viničarjev in o graditvi socializma. Tu se je sprijel Štiglic torej z življenjem, ki ga je prav tedaj na široko obdeloval v svojih dramah in člankih pisatelj dravskega polja in Haloz Ivan Potrč. Ko je Štiglic prišel med najinim kratkim pogovorom od tega filma, se je nasmehnil in dodal eno samo pripombo: »Poskus socialističnega realizma.« Res, film je bil res samo poizkus. (Snemalec Marinič, glasba C. Cvetko!)

v naših ateljejih prvič pojavil temnopolti igralec, ki je pripomogel k atraktivnosti in ki mu je vloga ameriškega pilota prinesla festivalsko nagrado. (Scenarist Ivan Ribič, glasba Marijan Kozina, kamera Vavpotič).

Tri leta pozneje si je France Štiglic ogledal pri zagrebškem filmskem podjetju Jadran film nekaj scenarijev in pozornost mu je vzbudil tekst s pretresljivo zgodbo o usodi mlade ljubezni sredi kaosa druge svetovne vojne, ki je služil nato kot scenarij Devetemu krogu. »Film Dolina miru je pravzaprav moderna bajka,« pravi Štiglic, »Bajka o miru in človekovi sreči. Iskali so jo otroci, ker je njih verovanje najbolj čisto in najmočnejše. Najmočnejša je namreč v človeku želja po miru in sreči. Prav tako pripoveduje Deveti krog o tem, kako so rojeni ljudje za mir, srečo, ljubezen in kako vojna vse to uniči. Deveti krog je seveda mnogo bolj dramatičen.« (Scenarij Zora Dirnbach, direktor fotografije I. Marinič.)

Cez čas je pričel Štiglic gledati na uro.

»Angelca Hlebčeta mora na generalko v Celje. Je pač tako. Ko igralci sklepajo pogodbe za film, nimajo nobenih drugih obveznosti. Potem pa se te naenkrat pojavijo in se mudi in čakamo in odlašamo. Marca smo snemali v planinah. Odvisni smo bili od vremena. Zdaj smo v Ljubljani. Če kadra, ki ga postavljajo ne bomo takoj posneli...«

Vstaneva in se preseliva v studio.

Majhna kmečka izba. V kotu miza in klop. B. Miklavc kot kmečki sin in mlada debitantka, študentka germanistike, kot njegova sestra. In stara Temnikarica — Angela Hlebec. Kamera, asistenti režije, vse polno ljudi, ki jim ne vem ne imena in ne poklica. Maskerka z ruticami in glavniki. Reflektorji, električne žice, kreda in kolobarji na tleh. In še in še.

»Zdaj pa mir prosim, da hitro končamo,« reče odločno vendar mirno režiser.

Takšno je snemanje filma z delovnim naslovom »Balada« po noveli Cirila Kosmača »Balada o trobenti in oblaku« in po scenariju, ki sta ga pripravila pisatelj in režiser s skupno pomočjo. Od dveh med seboj prepletajočih se zgodb v noveli, je ostala zdaj ena sama in sicer pripoved o kmetu Temnikarju, ki je na božični dan šel v gore, da bi obranil ranjene partizane (v filmu jih ne bomo videli) pred belogardisti, ki so zvedeli zanje in jih sklenili pokončiti. Grčavega, starega kmeta, ki se svojega poslanstva dobro zaveda in ga zvabi v goro usoda v obliki irealne trobente, igra Lojze Potokar. Njegova pot je preprejena z elementi globokega doživljanja in globoke zavesti svojega poslanstva. Temnikar vidi, kako mu bodo požgali domačijo, kako se mu bo hči poročila z izdajalcem, in ta spoznanja so grozna. Film govori o borbi proti zlu in ga prepleta fantastika. Glasbo bo napisal mladi slovenski komponist Srebotnjak.

Film je poklon dvajsetletnici naše revolucije.

Ala Peče

TA TEDEN SMO IZBRALI

Ob dvajsetletnici vstaje

Kri v plamenih. Pesmi sta izbrala in uredila Filip Kalan in Cene Vipotnik. Risbe Nikolaja Pirnata. Izdala ob dvajsetletnici narodnoosvobodilnega boja Mladinska knjiga v Kondorju.

Upor. Izbor proze. Izbral in uredil Bojan Stih. Likovne priloge Franceta Miheliča. Izdala ob dvajsetletnici narodnoosvobodilnega boja Mladinska knjiga v Kondorju.

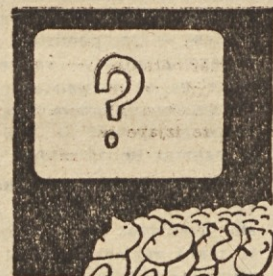
Knjižici sta zbornika, ki naj ob obletnici prikažeta, kako sta se druga svetovna vojna in ljudska vstaja odrazili v slovenski književnosti. »Kri v plamenih« sicer presega ta okvir. V tem zborniku je izbrana slovenska poezija od časa, ko se je v dobršni meri zavedela socialnih krivic v kapitalizmu in nujnosti, da se družbeni ustroj spremeni, preko dni osvobodilnega boja, v katerem je pesem imela odločilen izpodbuden značaj in kjer je jedro zbirke, vse do prehoda v novo življenje. Pesniško gradivo, ki je v pretežni meri izbrano z okusom za trajnejše literarne vrednote, je razvrščeno v vsebinsko povezane cikle, ki so nanizani drug ob drugega po idejnem razvoju od spoznanja preko revolucionarne zavesti in dejanja do umirjenosti po opravljeni veliki nalogi. Morda zbirka, ki je pravzaprav izboljšan ponatis enake zbirke izpred desetih let, ni vselej enako uspešno izbrana in sestavljena, vendar jo lahko v celoti vrednotimo kot uspešni poizkus.

Druga zbirka po umetniški vrednosti dokaj zaostaja za prvo. Urednik »Upora« je sprejel v izbor v glavnem le prozo, ki je nastala v času narodnoosvobodilnega boja ali neposredno po njem. Izbor petnajstih krajših del je prirejen tako, da v celoti sestavlja nekakšno kroniko celotnega boja od marčnega državnega udara, preko medvojnih let z nečloveškimi dejanji okupatorja in njegovih domačih pomagačev, s trpljenjem po taboriščih in pregnanstvom v Srbiji ter z odporom in bojem ljudstva v mestu in v gozdovih, do osvoboditve in prvega povojnega leta. Deloma je v tem vzrok, da zbrano gradivo ni enakovredno po literarni vrednosti. V zbirki so poleg bolj ali manj uspešnih novel in črtic tudi dnevniški in reportažni zapiski, ki jim sicer glede na kvalitete piscev ne smemo odrekati literarne cene, ki pa v sklopu s praviimi knjižnimi prispevki rušijo enovitost izbora.

Jože Koruza

»Polkovnik in jaz«

Danny Kaye še ni igral v slabem filmu, sodeč po tistih njegovih filmih, ki smo jih videli pri nas. »Polkovnik in jaz« je eden najboljših med njimi.

Težko je reči, kar je pravzaprav tisto, kar napravi ta film tako simpatičen. Duhovita zgodba o begu aristokratsko nadutega poljskega polkovnika (Curd Jürgens) in Zida, ki že več let bega pred Nemci po Evropi (Danny Kaye) iz Pariza nekaj ur, preden ga zasedejo Nemci, je polna sijajnih komičnih zapletov, duhovitih komičnih situacij in aktualne besedne komike. Malce otožna je včasih ta zgodba, zaradi tega nič manj, prej bolj simpatična. Malce ljubezni je v njej, kar ji tudi ne jemlje cene, kvečjemu jo veča. Na dnu pa je skrita v tej zgodbi topla človeška simpatija za Zida, ki bega pred Nemci po evropskih prestolnicah, služeč si kruh na tisoč načinov, največ s svojo iznajdljivostjo in okretnostjo, ki si ju je pridobil prav na tem begu, in prepričljiva (zaradi svoje nevsiljivosti toliko bolj prepričljiva) obožba ljudi, ki Zide zaničujejo zaradi njihove trdoživosti in okretnosti, ne vedoč, da so jih tega navadili sami s svojim odklanjanjem tega ljudstva.

Film je posnet po komediji znanega nemškega pisatelja Franza Werfla (nedavno je MK izdala v slovenskem prevodu njegov imenitni roman »40 dni na Muza Dagu). Prav zanimivo bi bilo videti to komedijo na naših odrih, morebiti (s posredovanjem Prostvetnega servisa?) tudi amaterskihi.

—Šn

Mladi umetniki

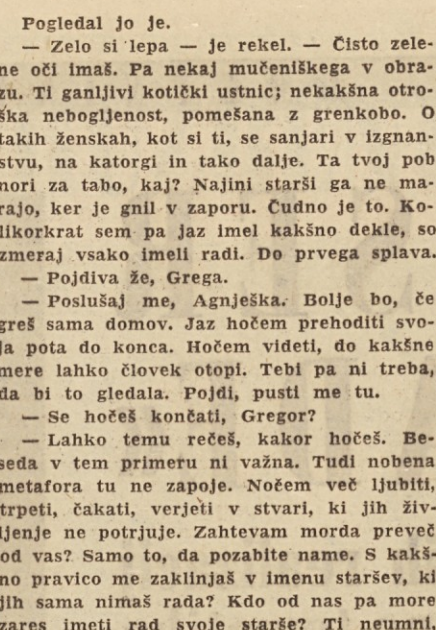
Kljub slabim pričakovanjem je bila dvorana Slovenske filharmonije dobro zasedena: vsekakor laskavo priznanje štirim solistom na zadnjem (tretjem) koncertu mladih glasbenih umetnikov s filharmoničnim orkestrom (5. junija), ki ga je zanesljivo vodil Samo Hubad. Spored je bil res utrudljiv, toda predstavil nam je štiri zanimive interpretacije: violinista Olgo Skalarjevo (Choussonov Poem) in Vladimira Škerlaka (Paganinijev koncert v D-duru) ter pianista Marijo Kocijančičevo (Beethovnov koncert v c-molu) in Andreja Jarca (Griegov koncert v a-molu). Dva izmed njih sta posebno izstopala: Škerlak in Jarc.

Violinist Škerlak je s Paganinijevim koncertom segel nemara pregodaj po tehnično najzahtevnejših delih svetovne literature, toda odlike, ki jih je kljub temu pokazal, so navdušile občinstvo. Predvsem je to muzikalno polnokrvni glasbenik z izrazitim občutkom za kantileno. Poznamo ga doslej kot koncertnega mojstra radijskega orkestra in prvega violinista radijskega godalnega kvarteta. Njegov zadnji nastop priča, da bo treba tudi na solističnem koncertnem odru kmalu računati nanj.

Pianist Andrej Jarc se je lotil znanega Griegovega koncerta s pravim romantičnim zanosom. Temperamentna, tehnično zanesljiva ter zlasti na lirčnih mestih presenetljivo doživeta interpretacija je navdušila kljub nedopustno razglašenemu klavirju, ki je mladega pianista očitno ovirala. Jarc je s tem nastopom ponovno potrdil kvalitete, ki jih je že večkrat izpričal kot spremljevalec pevcev-solistov in komorni glasbenik.

—i

9 1

* Palača kulture (v Varšavi; 34 nadstropij).

se. Napij se, napij se ga do kraja, samo naj
to ne traja dolgo, potem pa pojdi domov.

=====

Pogledal jo je.

— Zelo si lepa — je rekel. — Čisto zele-
ne oči imaš. Pa nekaj mučeniškega v obra-
zu. Ti ganjlivki kotički ustnic; nekakšna otro-
ška neboljnost, pomešana z grenkobo. O
kakih ženskah, kot si ti, se sanjari v izgnan-
stvu, na katorgi in tako dalje. Ta tvoj boj-
mori za tabo, kaj? Najini starši ga ne ma-
rjajo, ker je gnil v zaporu. Čudno je to. Ko-
likokrat sem pa jaz imel kakšno dekle, so
zmeraj vsako imeli radi. Do prvega splava.

— Pojdiva že, Grega.

— Poslušaj me, Agnjeska. Bolje bo, če
greš sama domov. Jaz hočem prehoditi svo-
ja pota do konca. Hočem videti, do kakšne
mere lahko človek topoli. Tebi pa ni treba,
da bi to gledala. Pojdi,пусти me tu.

— Se hočeš končati, Gregor?

— Lahko temu rečeš, kakor hočeš. Be-
seda v tem primeru ni važna. Tudi nobena
metafora tu ne zapoje. Nočem več ljubiti,
trpeti, čakati, verjeti v stvari, ki jih živ-
ljenje ne potrjuje. Zahtevam morda preveč
od vas? Samo to, da pozabite name. S kakš-
no pravico me zaklinjaš v imenu staršev, ki
jih sama nimaš rada? Kdo od nas pa more
zares imeti rad svoje starše? Ti neumni!

* KPP = Komunistična partija Poljske
* Urad za javno varnost.

NEDELJA

6.00—6.30 Jutrarnji pozdrav
6.40 Majhni ansambli v v
drem ritmu
7.15 Gounod-Liszt: Valček
7.30 Radijski koleolar in prave
ditve dneva
7.33 Godalni orkestri in nši
pevci zabavne glasbe
8.00 Mladinska radijska igra
8.40 Iz albuma skladb za
otroke
8.55 Pet minut z orkestrom
Mantovani
9.00 Poročila
9.05 Z zabavno glasbo v novi
teden
9.48 Iz zapuščine mladega
skladatelja Francija
Sturma
10.00 Se spomnite, tovariši...
10.30 Slovenski napevi
10.45 Spoznavajmo svet in do
movino!
11.45 V štiricetrinskem taktu
12.00 Naši poslušalci čestitajo
in pozdravljajo — I.
13.00 Napoved časa, poročila
vremenska napoved in
objava dnevnega poročila
13.15 Obvestila in zabavna
glasba
13.30 Za našo vas
13.50 Veliki zabavni orkestri
14.15 Naši poslušalci — II.
in pozdravljajo — II.
15.00 Napoved časa, poročila in
vremenska napoved
15.15 Reklame
15.30 Melodije, ki vam ugajajo
16.00 Izgubo za vse
17.00 Športno popoldne ali
18.00 Radijska igra
19.00 Obvestila, reklame in
zabavna glasba
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Zabavni zvoki za vse
21.00 Športna poročila — II.
21.10 Življenja velikih roman
tikov — I. oddaja
22.00 Napoved časa, poročila,
vremenska napoved in
predel
slednji dan
22.15 Plesna glasba
23.00 Poročila
23.05 Valkira in Sonrak bogovi
Richarda Wagnerja
24.00 Zadnja poročila in sa-
ključke oddaje

PRENAPORNO

Kakovostni vrh najbolj množične in pestre prireditve jugoslovanskih šahistov — tekmovanja za pokal maršala Tita, predstavlja zaključni del, ko se najboljše predstavniki iz vseh republik neposredno borijo za najdragocenejšo šahovsko nagrado.

Finalno tekmovanje je povezano z mednarodnim šahovskim festivalom. Pred dnevi se je zbrala v Portorožu, mimo inozemskih šahistov, množica šahistov iz vseh krajev naše države od pionirjev pa vse do predstavnikov sindikalnih podružnic. Večina med njimi ni prišla zgolj zaradi šahiranja, temveč z željo, da bi navezali ali poglobili medsebojne stike s tovariši iz bratskih republik in skupno uživali v prirodnih lepota slovenskega Jadrana.

Vsi ti lepi uri pa so se razblinili. Moštva so namreč morala v pičlih treh dneh odigrati pet kol in to z nenavadno ostrim igralnim tempom (v prvih dveh urah je moral odigrati vsak igralec 40 potez, v nadaljnji uri pa še 40 potez). Zato je pretežna večina igralcev in tudi sodnikov prebila ob šahovnicah 12 ur dnevno in so čisto ostajali celo brez kosila in večerje.

Nič čudnega, da so bili po zadnjem kolu vsi izčrpani in tudi rahlo razočarani.

Lepa prilika, da se igra kakovostni šah in da pride do tesnega stika med šahisti iz najrazličnejših krajev naše države, kakor tudi, da se le-ti seznanijo z lepoto obmorskih slovenskih krajev, je zamujena za vedno.

Bržčas je tudi Sahovska zveza Jugoslavije že uvidela, zveza Jugoslovani ob takšnih priložnostih ni na mestu.

ČUDNE METODE

Po I. slovenskem kongresu telesne kulture so nekateri posamezniki skušali vsiliti ostalim mnenje, češ da je telesna vzgojna organizacija »Partizan« zastarela, njena društva pa preživela. Seveda sta tako organizacija »Partizan« sama kot novi upravni odbor Zveze za telesno kulturo Slovenije položaj razčistila in dala društvom »Partizan« polno priznanje za opravljeno delo in njihovo vsestranost.

Počasi pa prihajajo na dan dogodki, ki kažejo, da nekaterim, iz kdo ve kakšnih razlogov, organizacija »Partizan« ni prav pri srcu. Enega takšnih pripetljajev je povedal tudi predsednik »Partizana« Jugoslavije Milivoj Radovanović.

Jugoslovanska zveza za telesno vzgojo je med številnimi poštrenovalnimi delavci, ki jih ima v svojih društvih, izbrala 40 strokovnjakov, da bi si ogledali spartakiado v Pragi, izmenjali izkušnje s tujimi strokovnimi delavci in si ogledali to veličastno manifestacijo množičnosti in kvalitete telesne vzgoje. Med povabljenimi je bil tudi tovariš Zadnik iz Maribora.

Bilo je le še nekaj dni do odhoda, ko Zadnik v Beograd še ni poslal svojega potnega lista. Tovariš Radovanović ga je poklical po telefonu in dobil pojasnilo, da Zadnik v Mariboru ne more dobiti potnega lista, ker ima »le« potrdilo »Partizana« Jugoslavije, ne pa Športne zveze Jugoslavije!

Ni pomagalo nobeno prečiščevanje, nobeno posredovanje. Zadniku so morali poslati brzojavko, da bo na spartakiadi zastopal Športno zvezo Jugoslavije (9), nato pa je šele v Mariboru dobil svoj potni list...

Milivoj Radovanović je opis tega dogodka zaključil z besedami:

»Kako, tovariši, mar je Partizan enakovredna organizacija ostalim telesnokulturnim, ali je morda protidržavna?!

Res, popolnoma nerazumljiv postopek proti dolgoletnemu delavcu v organizaciji »Partizan«.

Nešportni izpad, če se poslužimo športnega žargona, ki zanj ni opravičila.

Vsem pa, ki so poskušali s takšnimi ali podobnimi intrigami, pa mora biti jasno, da ima organizacija »Partizan« v naši družbi pomembno vlogo in jo bo obdržala tudi vnaprej.

Izobraževanje kadrov za rekreacijo v ZDA

Že l. 1938. se v državi Indijani pojavi prva visoka šola za strokovnjake rekreacije. To so prvi zametki borbe, da bi današnjega človeka, ki živi v svetu strojev, navadili na najučinkovitejše in na najbolj zdravo razvedrilo.

Po II. svetovni vojni se je v industrijsko najbolj razvitih državah Severne Amerike študij za kvalificirane strokovnjake rekreacije zelo razširil. Specializacija je bila možna v več smeri: za rekreacijo na šolah in univerzah, za rekreacijo v industriji, za ljudi zaposlene v poljedelstvu, za bolnice in za vojsko. Potreba po tovrstnih strokovnjakih pa se je seveda najprej pokazala v industriji.

L. 1952. ko so bile na Norveškem zimske olimpijske igre, je bila v Oslu mednarodna konferenca »Sport in zdravje«. Osrednje vprašanje na tej konferenci je bilo odnos med delom in športom. Med številnimi referati se je odlikoval referat »Industrial Recreation« (rekreacija delavcev in nameščenцев v industriji), v katerem je ameriški univerzitetni profesor za rekreacijo iz Indiane povedal zelo zanimive podatke iz ameriške industrije. Lastniki ameriških industrijskih podjetij se iz leta v leto bolj zanimajo za razvedrilo, za organizirano in aktivno rekreacijo svojih delavcev in nameščenцев. Samo do konca II. svetovne vojne pa do leta 1952 je za 42 % naraslo število podjetij, ki skrbijo za rekreacijo. Ugotovljeno je bilo, da ima 20.000 podjetij program za aktivne oddihe, v katerem sodelujejo 24 milijonov zaposlenih. Kapitalisti dajo v ta namen 163 milijonov dolarjev letno. To pomeni, da pride na osebo nekaj manj kot 7 dolarjev. Če to preračunamo v naš denar, vidimo, da razpolaga podjetje, ki ima 1000 nameščenцев, s približno dobrimi 5 milijoni dinarji (torej razmeroma malo, zato pa tem bolj izkoriščeni denar), ki naj bi bili potrošeni za aktivne oddihe, za rekreacijo. Dejstva kažejo, da so tudi kapitalisti spoznali učinek aktivnega oddiha, ki je pomemben faktor v napredku proizvodnje.

Preteklo pa je precej let, da so kapitalisti ob vlaganju svojih milijonov v organizacije za rekreacijo postopno dojeli, da ni dovolj, da zaupajo to dejavnost znanim in slavim športnim »zvezdam«, bivšim prvacom in rekorderjem, znanim po svojih izrednih športnih podvigih. Danes iščejo v ameriški industriji za upravljanje rekreacije delavcev in uslužbencev ljudi, ki imajo boljše kvalifikacije od bivših športnih zvezd. Kapitalistom je postalo jasno, kako važno je, da prevzame rekreacijo v svoje roke kvalificiran, sposoben strokovnjak, šolan za to nelahko delo. Že za časa omenjene konference v Oslu je imelo v Ameriki več kot 40 % podjetij, ki imajo organizirano rekreacijo, kvalificirane strokovnjake za tovrstne oddihe (recreation director).

Razmeroma hiter porast organizirane rekreacije delavcev v industriji, v šolah, sindikatih in drugih skupnostih ter zaupanje naloge izkušenim strokovnjakom je povzročilo nagel razvoj relativno mlade stroke. Pretežni del rekreacije se vrši v obliki športa, iger, življenja v prirodi in v obliki izletov. Za šolanje strokovnjakov za organizirano rekreacijo skrbijo na

posebnih oddelkih visokih in višjih šolah za telesno vzgojo. »University of Florida« ima razen drugih fakultet tudi »Solo za telesno vzgojo, zdravstva in športov.« Ta šola je seveda v okviru fakultet in ima naslednje oddelke:

- zdravstvena služba,
- šolska tekmovanja in razvedrilo,
- obvezna telesna vzgoja moškega,
- obvezna telesna vzgoja žene,
- v peti oddelek spadajo razne specializacije.

Na tej fakulteti lahko študentje izberejo 11 različnih specializacij oziroma nazivov. Smeri športne rekreacije, katerim se lahko gojenci posvetijo, so naslednje: rekreacija šolske mladine, strokovnjak za rekreacijo v občinskih skupnostih, industrijskih središčih, letoviščih, javnih parkih in igriščih, v mladinskih organizacijah ter v javnih službah.

Vsak ameriški srednješolec, ki pride na univerzo z željo, da se kvalificira za strokovnjaka rekreacije, se mora v prvem letu, kot vsi študentje višjih in visokih šol, posvetiti osnovni ali splošni izobrazbi. Prav to je za vse ameriške univerze značilno, saj so predmeti kot n. pr.: citiranje, pisanje, govorjenje, logika, matematika, biologija, fizika, humanizem, splošna telesna vzgoja, in predvojaška vzgoja obvezni na vseh visokih in višjih šolah ne glede na fakulteto in specializacijo. Tudi v drugem letniku je še vedno glavni poudarek na splošni izobrazbi. V tretjem in četrtem letu pa odločno stopijo v ospredje predmeti, ki zajemajo tiste najbolj značilne športne panoge, katere potrebuje poznejše strokovnjak v praksi. Ti predmeti so: športne igre, gimnastika, tekme in sojenje, taborjenje in učna praksa. Seveda s tem še ni predmetnik zaključen, saj vanj spada še vrsta medicinskih in pedagoških predmetov, ki so značilni za vse visoke šole za telesno vzgojo. Ti predmeti so: anatomija, fiziologija, prva pomoč, psihologija, splošna pedagogika in drugi.

Ker vemo, da obsega pojem

V ZDA SODI RIBOLOV MED NAJBOLJ PRILJUBLJENE ZVRSTI ŠPORTNE REKREACIJE. RIBICEV JE TAM 32 MILIJONOV

OSREDNJA PROSLAVA OB DNEVU VSTAJE IN 20-LETNICE REVOLUCIJE BO V LJUBLJANSKEM TIVOLIJU. RACUNAJO, DA SE BO MITINGA UDELEŽILO 250.000 LJUDI. PO MITINGU BODO ŠTEVILNE ŠPORTNE, KULTURNE IN ZABAVNE PRIREDITVE. V TIVOLIJU OPRAVLJAJO VELIKA PRIPRAVLJALNA DELA ZA TA DOGODEK. TAKRAT BO DOKONČNO UREJEN ŠPORTNO REKREACIJSKI PARK STANKA BLODKA. NA ŠTEVILNIH IGRISCIH BO NASLO RAZVEDRILNO STARO IN MLADO; NEKATERA SO ŽE ZGRAJENA. MIMOIDOCI SI ZE LAHKO VSAK DAN OGLEDATO IMPROVIZIRANE TEKME SLOJAJNO SESTAVLJENIH MOSTEV, OB NEDELJAH PA SO TAM TUDI PRAVE TEKME. ENO TAKIH KAZE TUDI NAŠ POSNETEK

»rekreacija« v Ameriki mnogo več kot pri nas, nam bo razumljivo, da se morajo študentje v tej stroki seznaniti tudi z organizacijo zabavnih večerov, igranjem (na odru), zbornim petjem in sestavljanjem programov za razvedrilo na taborjenjih in tečajih. Vsak študent ima svojega svetovalca, ki mu pomaga pri izbiranju specializacije, pri de-

lu in pri vseh težavah, ki utegnejo nastati med študijem. Svetovalci so člani učiteljskega zbora ali pa absolventi. Cilj šolanja strokovnjakov za rekreacijo je torej:

1. pripraviti ljudi, ki bodo strokovno organizirali in izvedli program rekreacije;
2. razviti načela zdravega razvedrila in osposobiti študen-

te, da jih tolmačijo drugim.

Za konkretno delo je posebno pomembno, da se program rekreacije organizira v vsaki skupnosti, za vse ljudi: za najmlajše, za mladino in odrasle. Program naj bo napravljen za vseh »dvanajst mesecev« v letu in planiran tako, da bo zadovoljil želje in potrebe posameznikov in skupin.

A. U.

MEDOBCINSKE SINDIKALNE IGRE NAJ BI POSTALE TRADICIONALNE

ŠPORT OB 20. OBLETNICI REVOLUCIJE

V pogovoru s predsednikom športne komisije pri ObSS Ljubljana — Moste — Polje tov. Dušanom Trifunovičem smo izvedeli marsikaj novega o delavskem športu v Mostah in medobčinskih sindikalnih igrah. Tovariš Trifunovič ni bil pri odzvojih nikoli v zadregi, saj s svojim poštrenovalnim delom predstavlja gonilno kolo v razvoju delavskega športa v občini Ljubljana — Moste — Polje.

V občini Moste je bilo 1961 leta 41 sindikalnih podružnic, s priključitvijo občine Polje pa je število podružnic naraslo na 64. Šport, kot najbolj zdrava oblika razvedrila, je postal v nekaterih sindikatih že zelo priljubljen, in prav v teh najdemo že dlje časa organizirane športne aktivne. Ob prostem času se delavci živahno udeležujejo v streljanju, kegljanju, šahu, nogometu in drugih športnih pa-

nogah. Škoda je le, da je število športnih aktivov po sindikatih še vse premajhno in da še ni pravega razumevanja za aktivne oddihe, ki predstavljajo z vsakim dnem važnejši faktor v napredku proizvodnje. Dobro organizirana tekmovanja med obrati in raznimi športnimi aktivimi spodbudno vplivajo na delavce in nameščence ter povečujejo interes za udeleževanje v tej ali oni športni panogi. Letos je Občinski sindikalni svet Ljubljana — Moste — Polje dal pobudo in razpisal medobčinske sindikalne športne igre v počastitev 20-letnice vstaje jugoslovanskih narodov in dneva mladosti.

Svojo hvale vredno idejo je ObSS Moste — Polje tudi uresničil. Tekmovanju so se odzvale štiri občine: Center, Šiška, Bežigrad in Moste — Polje. Komisija za šport pri ObSS Moste —

Polje je glede na priljubljenost športnih panog v delovnih kolektivih sklenila, da bo tekmovanje v sledečih disciplinah: nogometu, šahu, streljanju, odbojki, namiznem tenisu in balinanju. Za tekmovanje v vseh naštetih panogah se je prijavilo 19 sindikalnih podružnic. Najštevilnejši udeleženci so bili: iz tovarne Saturnus — 136 tekmovalcev, podjetja SAP — 128 tekmovalcev, Slovenija ceste — 104 tekmovalci in Indos — 102 tekmovalca. Skupno število tekmovalcev je bilo 991. Po udeležbi, glede na priljubljenost športnih disciplin, je bilo na prvem mestu streljanje, na drugem šah, nato nogomet, kegljanje, namizni tenis in balinanje. Tekmovanje je bilo organizirano po sistemu občinskih reprezentanc. Vsaka občina je smela nastopiti v vsaki panogi z dvema reprezentancama ozi-

roma dvema tekmovalnima vrstama. Da bi tekmovanje in organizacija potekala čim bolj nemoteno, je komisija za šport pri ObSS imenovala za vsako panogo po enega človeka, ki je moral prevzeti organizacijo za svoje področje. Tekmovanje je trajalo tri tedne, končni vrstni red pa je naslednji:

1. Center — 133,5 točk
2. Moste — 133,5 točk
3. Šiška — 113,5 točk
4. Bežigrad — 102 točk

Cepprav imata Center in Moste enako število točk, je Center osvojil v skupnem plasmanu prvo mesto, ker ima več prvih mest. Tekmovanje je že končano, svecani zaključek velikih medobčinskih tekem in razdelitev pokalov, diplom in nagrad pa bo v začetku julija na igrišču Slovana. Pokal dobi vsaka občina, ki se je udeležila tekmovanja. Praktična darila, v vrednosti 270.000 din, pa prejmejo vsi posamezniki prvo plasiranih ekip.

Tako dobro pripravljena tekmovanja z lepimi nagradami za prva mesta nedvomno spodbudno vplivajo na razvoj delavskega športa, ki predstavlja nepogrešljivi element rekreacije in sestavni del standarda. Ob zaključku prvih medobčinskih sindikalnih iger v Ljubljani si želimo in se moramo potruditi, da bi postale te igre tradicionalne. Letos so organizacijo prevzele Moste, drugo leto pa naj bi organizacijo prevzela neka druga občina. Taka in podobna tekmovanja dvigajo med delavci interes za šport, in prav v tem je največja vrednost medobčinskih iger. Seveda pa so delavske športne igre le ena oblika manifestacije športne aktivnosti po sindikatih, ne pa edina oblika dejavnosti. Vredna misel športnih aktivov po tovarnah mora biti, zjeti v svoje vrste čimveč ljudi in jih prepričati, da je oddih in razvedrilo polnovredno samo v obliki športnega udeleževanja.

A. U.

V TOVARNI GLINICE IN ALUMINIJA SO PRAV TAKO KOT V ŠTEVILNIH DRUGIH PODJETJIH PRIREDILI V POČASTITEV 20-LETNICE REVOLUCIJE MEDOBRATNA ŠPORTNA TEKMovanja. V VSEH NAJBOLJ PRILJUBLJENIH ŠPORTNIH PANOGAH. TEKMovanje BO TRAJALO DO 20. JUNIJA, KO BODO PROGLASILI ZMAGOVALCE. NAS FOTOREPORTER JE POSNEL POSNETEK, KI GA OBJAVLJAMO, MINULI TEDEN, KO SO BILE NA VRSTI TEKME MED OBRATOMI GLINICE IN STROJNE ENERGETIKE. BIL JE TO PRIJETNO ŠPORTNO POPOLEDNE, KI SO SE GA UDELEŽILI TUDI ŠTEVILNI GLEDALCI, MED NJIMI TUDI NAJMLAJŠI PREBIVALCI KIDRIČEVEGA. FOTO: MILAN ŠPAROVEC

HUMORESKA

SLAWOMIR MROZEK:

Dokaz

Rada bi se spovedala, gospod župnik... Ah, ne vem, če se bom znala... Gospod župnik, ali mi lahko... Moža imam.

...? Prosim? Ah, ne, ne, kje pa! Razume se, poročila sem se z njim. Orgle so igrane in jaz sem imela dolg, bel pajčolan. Pa kadilu je dišalo in lilije so dehtele. Jaz sem rekla: da — in vsi so bili zelo srečni, mama je jokala in...

...? Takoj bom začela, gospod župnik. Bila sem mlada in uboga deklica. Imela sem velike oči in dolge kite. On se je pripeljal z avtom. Bil je velik in močan. Peljal me je na grič in mi govoril s pritajenim in zvenečim glasom o prihodnosti. Bil je poln načrtov. Stiskala sem se k njegovim svetlim, pločevinastim gumbom. Rada sem se jih dotikala z lici, v njih sem se lahko videla kot v zrcalih...

...? Da, da, seveda, gospod župnik, vem, to ni bilo prav, vem, zelo mi je žal. Potem sva se vzela.

...? Oh, ne, tudi po poroki se ni spremenil. Zmeraj je bil strog, vendar olikan. Razume se, da sva se včasih sprla, ampak ne hudo. Prava stvar se nisva nikoli ločila za dolgo...

...? Gospod župnik, kako morete spet kaj takega... No ja, slišala sem že, ampak on, se pravi... Nikoli, kje pa.

...? Mogoče, ne vem. Ampak saj se vendar spovedujem jaz, ne on. Jaz... sem prišla... jaz... potrebujem... pomoč... navet... po... Ne, ne, ne. Gospod župnik, primite me za roko.

...? Seveda sem se poročila iz ljubezni. Kaj sem jaz kriva, sirota? Prosim, gospod župnik, vprašajte, koga hočete, vsi so ga spoštovali, tako sposoben je bil, tako zaslužen!

...? Prosim?

...? Jaz? Nikoli? Seveda ne. Niti enkrat samkrat ga nisem varala, celo v mislih ne. Bila sem mu zvesta. Mi verjamete, gospod župnik?

...? Ne.

...? Ne.

...? Tudi ne.

...? Zakaj torej greh? Ah, gospod župnik, prišla sem k vam... Saj mi ne boste verjeli. Po sed-

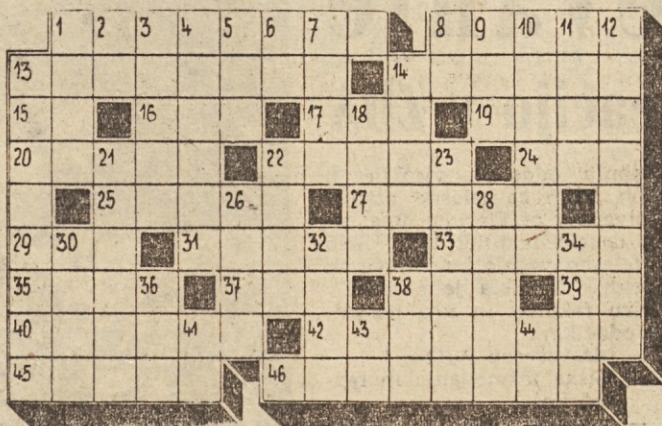
mih letih skupnega življenja... Letos sva šla na počitnice. Pregovorila sem ga, naj se spocije. Saj veste, položaj, delo, država, velikanska odgovornost. Neko jutro sva sedela pri zajtrku, drug nasproti drugega. Za njim je bilo skozi odprto okno videti vrt in drevesa. Soba je bila obita s tapetami, poslikanimi z drobnimi, rožnatimi cvetovi, s tisoči drobnih, rožnatih cvetov. V trenutku, ko je dvignil skodelico, sem ga pogledala. Pogledala tako kot zmeraj, ne da bi kaj mislila. In takrat sem opazila...

...? Saj res — kaj? Kako, zakaj je prišlo do tega, ravno zdaj, ko sem vendar sedem let delila z njim mizo in posteljo? Svetujte mi, gospod župnik, saj če sem grešila...

...? Se ta trenutek sem opazila, da je moj mož iz plastične snovi.

...? Da, ves iz umetne plastične snovi. Sklonila sem se nadenj. Morala sem ga pogledati zelo debelo, kajti on je postavil skodelico na mizo in me mirno vprašal: »Kaj pa je?« Ne, zdaj se ne motim več. On je in je zmeraj bil iz plastične snovi. Od nog do glave! Zakaj sem to šele zdaj opazila?! No, in kaj bo zdaj?

...? Razveljaviti zakon? Neumnost, gospod župnik! Jaz imam vendar z njim otroke!

Križanka št. 20

Vodoravno: 1. poganjski oltar, 8. klada, ki na njej cepimo drva, 13. poljski astronom, ki je s svojo heliocentrično teorijo postavil temelje sodobnega zvezdoznanstva, 14. zaščitni nasip pred okopom okoli utrbe, 15. kemični simbol za žlahtno kovino, 16. strast, 17. oranje, 19. izraz pri tehtanju, 20. skrite nevarnosti, 22. vojak podkopnik, 24. znamka naših tovornjakov, 25. zdravilo proti malariji, 27. država na zahodu ZDA, 29. staroslovanska črka, 31. okolje, 33. zastoj, brezuspešno, 35. sveta ptica starih Egipčanov, 37. konci polotokov, 38. vrsta povrtnika, 39. povratno-osebni zaimsek, 40. reka v Dalmaciji, 42. listno zelenilo, 45. tuje žensko ime, 46. strežaj v vojaški točilnici.

Navpično: 1. otroška igrača, 2. kratka za »recept«, 3. pismeni preizkusi, 4. dobra lastnost, 5. število, 6. kemični simbol za galvanizersko kovino, 7. ribje jajčece, 8. avtomobilska oznaka

Turčije, 9. perje pri repi ali korrenju, 10. strokovnjak za zgradbo človeškega telesa, 11. staro glasbilo na strune, 12. spreminjen v kamen, 13. delček tekočine, 14. naše znano letovišče na Gorenjskem, 18. sveti bik starih Egipčanov, 21. zamaskirani, 22. bolezen žita, 23. brazde na njivi, 26. vrsta razvedrila, 28. brodnik v mitološkem podzemlju, 30. subtropsko drevo z zelo trdim in skoraj črnim lesom, 32. grška boginja zmage, 34. gorat predel ob robu Arabskega polotoka, 36. ne lačen, 38. steza, 41. predlog, 43. različna soglasnika, 44. sosednji črki.

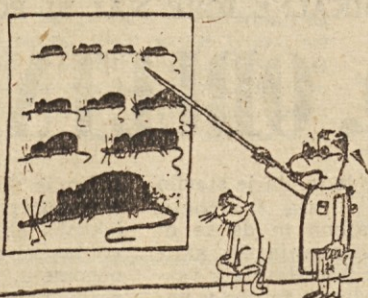
REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. korozija, 8. Bloke, 13. mesečina, 14. anorak, 15. ep, 16. kad, 17. lih, 19. salo, 20. laten, 22. sukan, 24. ton, o, 25. otepi, 27. Atena, o, 29. dol, 31. Ciper, 33. tare, 35. Iber, 37. pat, 38. lov, 39. da, 40. jedila, 42. epidolit, 44. atomi, 45. prikazen.

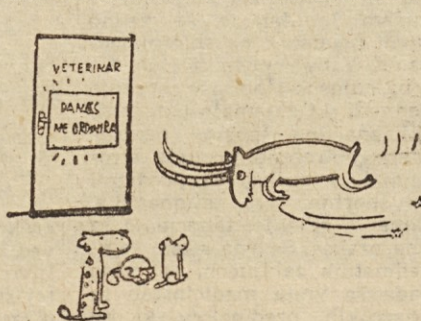
PRI VETERINARJU

— Ženka, danes bi lahko imela za kosilo govedino!

BREZ BESED

BREZ BESED

BREZ BESED

OBVESTILA BRALCEM

DELAVSKA ENOTNOST

OBČINSKI SINDIKALNI SVET PTUJ nam je pred dnevi poslal pismo, ki smo ga bili zelo veseli. Takole nam pišejo: »Tudi v ptujski občini si prizadevamo, da bi povečali število rednih naročnikov Delavske enotnosti. O tem smo zlasti razpravljali na posvetovanju tajnikov sindikalnih podružnic in na seminarju za vodilne kadre sindikalnih podružnic.

Med prvimi, ki so se resno lotili akcije, je poleg sindikalne podružnice TOVARNE GLINICE IN ALUMINIJ V KIDRIČEVEM zlasti prizadevna sindikalna podružnica PLETARNE PTUJ. V tem razmeroma majhnem kolektivu je poverjena Delavske enotnosti tovarišica Ljubica Junger pridobila v kratkem času 18 novih naročnikov. Prepričani smo, da bodo enake uspehe lahko dosegli tudi v ostalih sindikalnih podružnicah, pri katerih bodo poverjeniki Delavske enotnosti sledili zgledu tovarišice Ljubice Junger.

Med drugim pa pišejo tudi o tem, da bodo pri občinskem sindikalnem svetu ustanovili poverjenišvo Delavske enotnosti, ki bo organiziralo še uspešnejšo akcijo pridobivanja novih naročnikov, hkrati pa tudi organiziralo dopisniško mrežo na vsem območju občinskega sindikalnega sveta.

Skoraj prezrli bi kmalu prizadevno sindikalno podružnico RUDNIKA RJAVERGA PREMOGA KOČEVJE. Že pred mesecem smo dobili naročilnico za kar 98 novih naročnikov. Ti novi naročniki so samo z jamskega obrata, sindikalna podružnica pa zagotavlja, da nam bo za ostale obrate kmalu poslala naročila več novih naročnikov. V akciji na jamskem obratu so se zlasti izkazali prizadevni sindikalni delavci: VILI SEVER, ŠTEFAN KOLENC IN ALOJZ ZAKRAJŠEK.

Na naše uredništvo in upravo prihaja v zadnjem času vedno več pisem sindikalnih podružnic in kolektivov. V teh pismih nam sporočajo, kako širijo naše sindikalno glasilo, opisujejo težave, ki jih imajo pri svojem delu, pišejo o življenju kolektiva ter o vseh uspehih, ki so jih dosegli. O vseh pismih žal ne moremo vselej obširneje poročati. Tako tudi danes ne moremo objaviti pisma, ki ga nam je poslala sindikalna podružnica OBRATNEGA PODJETJA KOMFORT iz SLOVENJEGA GRADCA. Ker ta sindikalna organizacija zagotavlja, da bo v kratkem uspešno izvedla akcijo širjenja sindikalnega glasila, bomo o uspehih, hkrati pa tudi o delu tega kolektiva pisali tedaj, ko bodo realizirali sprejete obveze. Z veseljem bomo tedaj objavili tudi sliko celotnega kolektiva.

BORZA ZA ODDIH

Na najlepšem turističnem delu zelenega POHORJA (30 kilometrov od Maribora, dostop z motornimi vozili) je NA-PRODAJ VEČJA ZGRADBA primerna za oddih večjega kolektiva ali za turistično gostinski objekt. Ureditev je možna takoj. Prostorji sami so v najboljšem stanju. Poleg zgradbe je do polovice urejen tudi plavalni bazen. V bližini idealni tereni za zimski šport. Naslov v upravi Delavske enotnosti, Ljubljana, Kopitarjeva 2, tel. 31-501.

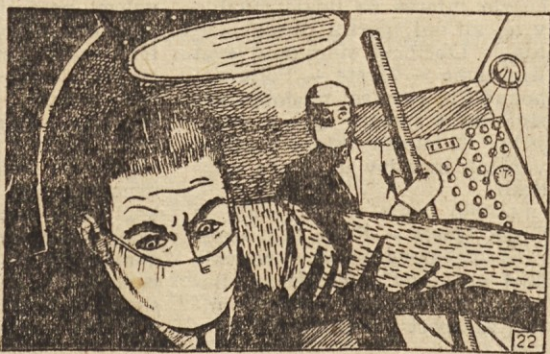
TOVARNA KOVINSKIH IN ELEKTROMEHANSKIH IZDELKOV
NIKO
ŽELEZNIKI-SLOVENIJA

IZDELUJE: pisarniški pribor, mehanik za registratorje, brzovaze, risalne žebličke, papirne sponke, palčnice sponke, sponke za vezanje plošč, luknjace, spenjače za akte.

SERVISI: Niko Železniki — Ljubljana, Elektromehanski servis, Rimska 11 — Maribor, Vetrinjska 11.

25. V prestrelino je vdrl vrtnec žarečih plinov in povzročal nova razdejanja. V krmarnici je bil tedaj en sam človek, dežurni astrogator Songgram. Bil je brez moči pred številnicami ur in merilnih plošč, ki pa že niso ničesar več merile in pokazovale. Elektronski možgani so bili popolnoma ohromljeni in Songgram se ni mogel sporazumeti z nikomer in ni slišal nikogar.

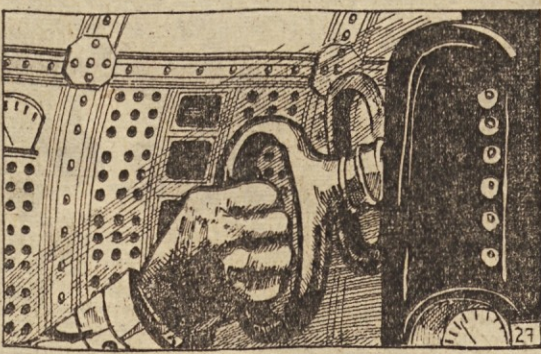
22. Zopet glas po zvočniku: — Tovariši, kjer koli ste, ostanite mirni. Gea je trčila ob drobno nebesno telo. Za zdaj obvladamo položaj. Pet gornjih palub je odrezanih od ladje. Sedaj vključujemo havarijske težnostne agregate, pripravite se na ponovno delovanje gravitacije. Čez pet minut bomo objavili nadaljnje novice. Bodite mirni in ostanite vsi tam, kjer ste.

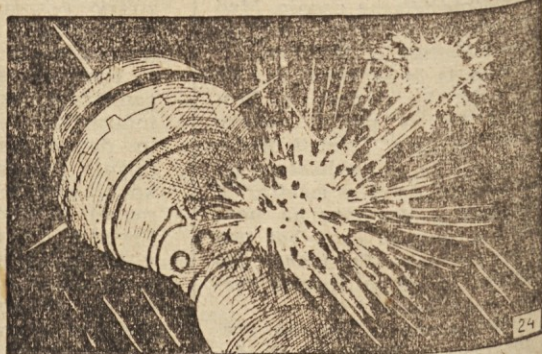
26. V krmarnici je bilo čedalje mrzleje, od stropa je vel strahoten mraz, na pultnih ploščah se je nabiral srez in led. Songgram se je bal, da bo helij, ki se je množil nad njegovo glavo na poln vso strojnico. To bi pomenilo uničenje ladje. Edino upanje so bili črpalni avtomati, ki bi ustavili dotok helija, ga izsesali iz krmarnice in zaprli prestrelino oklepa.

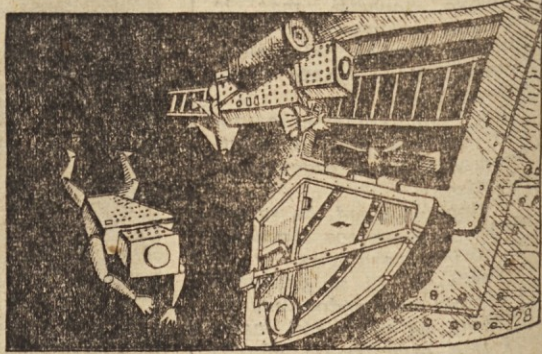
23. Gravitacija se je vračala, na tla so padali instrumenti, posode, aparati. Zopet sem lahko delal. Otrok je v kopeli oživel, cvilil je čedalje glasneje in mežikal z velikimi očmi. Obvezal sem mu ranico na trebuščku in ga vrnil materi. Stori sem vse kar sem mogel in moj tovariš še več. Otrok živi! Najbrž bo to rojstvo zapisano v burni knjigi vsemirja.

27. Te avtomate je moral spraviti v pogon. Delal je mrzlično in v negotovosti ali ukrepa prav ali ne. Odpri je štiri ročne zaklopke, pritiskal na ročice in končno le vključil avtomate. Pet dolgih sekund, nato so avtomati pričeli delovati. Delali so brez prestanka do šestih jutraj. Tedaj šele je Songgram spoznal, da je ukrepal prav in rešil Geo in njeno posadko uničenja.

24. Tačas so se astrogatorji na vso moč prizadevali, da bi rešili ladjo pogube. Gea je letela s hitrostjo sedemdeset tisoč kilometrov na sekundo. Njeni avtomati so opazili in razbili bliskajočo se meteor, ko je bil oddaljen devetdeset tisoč kilometrov, toda zaradi hitrosti je prežgotala zašla v območje eksplozije. Drobci so ji raztrgali oklep v dolžini devetih metrov.

28. Naslednjega dne so začeli inženirji s kovinsko plastjo prekrivati Gein oklep na mestu, kjer je bil razdrt. Odpri so varnostne izhode in poslali na površino ladje skupino mehanoavtomatov. Ameta je prišel v bolnišnico, da bi me vzel s seboj. Nisem se mogel upreti vabilu. To je bila edinstvena prilika, da napraviva izlet v praznino, nevarno in neznano prostranstvo.